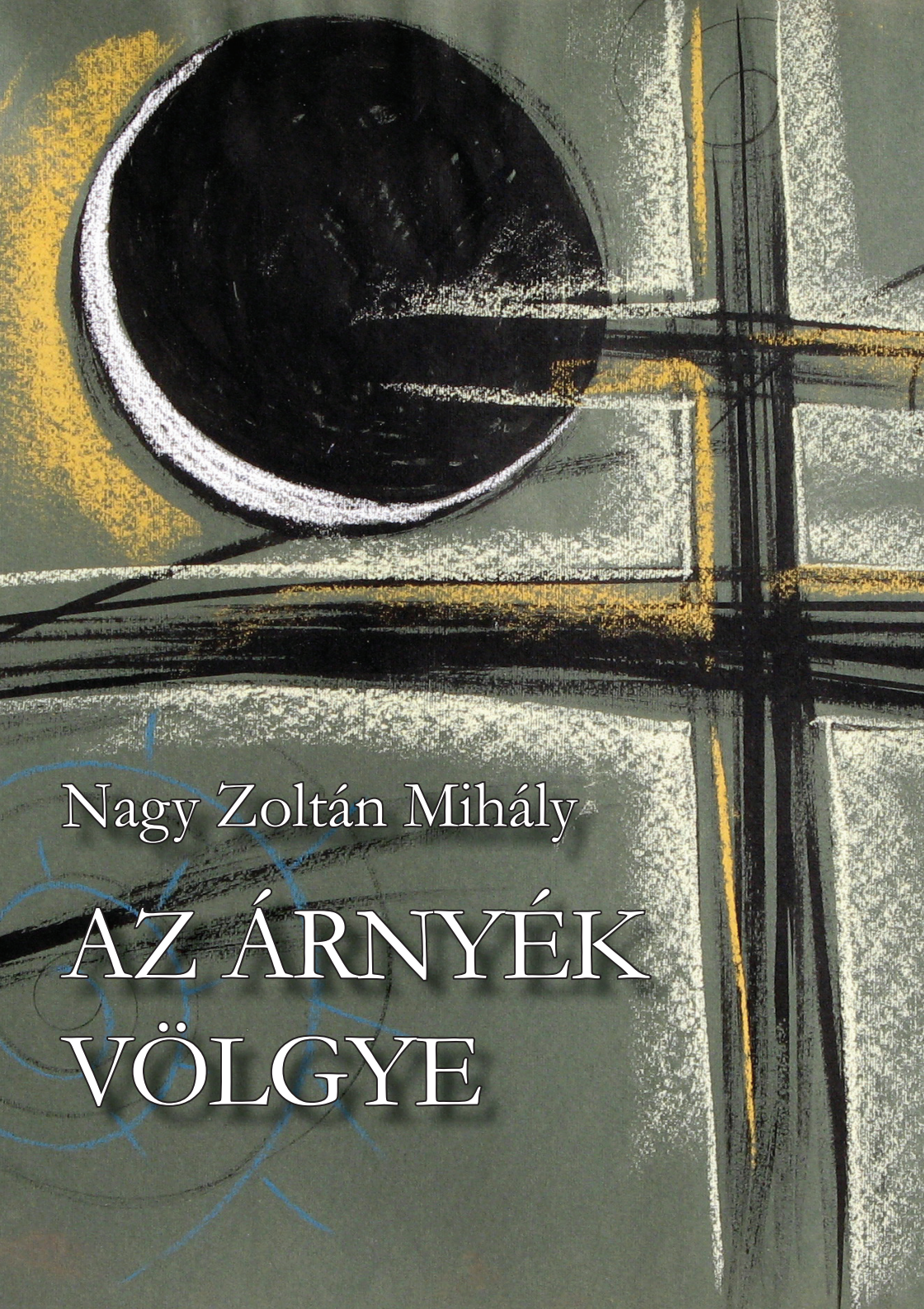

Nagy Zoltán Mihály

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

Kárpátaljai Magyar Könyvek
224.

Készült

a Nemzeti Kulturális Alap
támogatásával

© Nagy Zoltán Mihály, 2013

Intermix Kiadó
88000 Ungvár, Babuskin tér 5/a
Tel.: +380-312-64-37-37
E-mail: titkarsag@mekk.uz.ua
Budapesti képviselet: H-1011 Budapest, Hunyadi János u. 5.

Felelős kiadó: Dupka György
Tördelőszerkesztő: Fábián Zoltán
A borítón Matl Péter grafikája

Készült a Shark Kft.-ben

ISBN 978-963-9814-56-1
ISSN 1022-0283

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

NOVELLÁK

Intermix Kiadó
Ungvár – Budapest
2013

HAJNALI FÉNYTÖRÉS

A történet régi. Miska huszár, aki hatvanhat esztendőre szabott életében többször elbeszélte, sok évvel ezelőtt kiköltözött a faluszéli temetőbe, gondosan megásott, éles ásóheggyel simára gyalult falazatú sírba. Műkőből készült fejfáján születésének és elhalálozásának, az élő özvegy születésének évszáma, kissé lejjebb kőbe vésett négysoros:

Kiket sok-sok gonddal
vert az élet,
kaptak itt lent végső
menedéket.

Suhanckoromban képzeletemet leginkább a cselekmény ragadta magával. Később, újrahallgatva a történetet, a mesélő elrévült arca is, a szürke szempár riadt verébként ugráló tekintete, az időnként tétovázó, metszően pontos kifejezést kereső ajak küzdelme a szavakkal, a gyakori és hosszú, sóhajnál súlyosabb lélegzetvételek, amelyek mögött óhatatlanul megsejtettem a tragikumot. Már akkor nekiveselkedtem, megírni az egészet, ám az ifjonti hévvel papírra vetett fogalmazvány eleve nem ábrázolhatta hitelesen azt a lelki drámát, amit Miska huszár azon a háborús éjszakán megélt és túlélt.

Most, a nagyapakor küszöbén túl ismét nekigyürkőzöm a roppant feladatnak, világra segíteni a közvetve szerzett, de bensőmet feszítő, formába kívánkozó élményt; ha egyáltalán képesek rá, okuljanak belőle az együttérzés gyönyörűsége iránt oly sokszor érzéketlen kortársak.

1

Lévén hetedíziglen cselédek ivadéka, Miska huszár csapongó gondolatainak íve meglehetősen alacsony volt. A bonyolultabb dolgok, jelenségek összefüggései közt csak hosszadalmas fejtörés után, úgy-ahogy igazodott el.

Civil életében – kislegénykora óta zsidóbirtokon kocsiskodott – nem is igen akadt dolga komplikált esetekkel. Az ő világa lezárult a tanya határánál,

a fogathajtás tudománya meg a kisujjában volt. Naponta rutinosan tette a dolgát, lelkiismeretesen végrehajtva az intéző úr utasításait, de semmi többet; bármilyen fontos dolog kínálta magát, külön utasítás nélkül egyetlen szalmaszálat sem tett keresztbe, dolga végeztével inkább elheverészett a tanya valamelyik árnyékos szegletében, vagy ha ahhoz volt kedve, a cselédlányok, fiatalasszonyok mellét-farát csipkedte. Arról fogalma sem volt, mennyire átitatódott a cselédmentalitással, ami eleve lehetetlenné tette, hogy ha a nagybirtokon nem is, legalább odahaza gazdaszemmel nézzen körül és meglássa az időszerű tennivalókat. Legénykorában elaggott szülei, nősülése után a felesége nógatta szelíd-bosszúsan: kapálni, kaszálni kell, kiganézni a jószág alól.

Berukkolása után viszont, amikor a lovashadosztályhoz került, jól jött számára ez a mentalitás. Utasításokhoz szokott kisformátumú személyisége nem vett zokon semmiféle parancsot. Engedelmesen, lelkesen teljesítette azokat, nemegyszer nyilvános dicséretet érdemelve. A tisztek kedvelték, mintakatonának tartották, aki a parancs hallatán elsőként kapott lóra és nyargalt a csatába, abban a szent hiszemben, hogy őt és a lovát nem fogja sem kard, sem golyó. Tartósan tündöklő tekintélyét, bátorságát az ugyancsak komisz őrmester is respektálta.

Egyszer aztán, frontharcos szolgálatának második esztendejében különös éjjeli őrszolgálatra osztották be.

2

…Kettő, három… Tíz… Húsz… Harminc… Harmincöt lépés a sarokig. Onnan, az ormótlan deszkaépület rövidebb oldala mentén a másikig alig tizenhárom. A falazat magassága jó négy méter lehet, a deszkázat erősnek tűnik; nem létezik, hogy puszta kézzel, észrevétlenül bárki letépje. Vagyis: annyi a dolga, hogy ébren maradjon, árgus szemmel-füllel figyeljen. Így nem lehet baj. Alhat nyugodtan a százados úr – Miska huszár éber ember a talpán!

Még csak nem is álmos, holott jóval éjfél után vette át a szolgálatot. Néhány perccel ezelőtt. Némi fáradságot érez csupán a lábában, de egy huszárnál ez természetes, ha monoton gyaloglásra – körbejárásra –kényszerül. Egye fene, kibírja az újabb váltásig, utána mehet aludni.

Az a fontos, hogy megírta feleségének a levelet, holnap már útban lesz vele a tábori posta, s pár nap múlva kézhez kapja az asszony.

Feltéve persze, hogy azok a kutya partizánok nem robbantják fel a postát szállító szerelvényt. Ha mégis, akkor hiába várja Ilon a szokásos híradást: „Élek, túlélem, hazamegyek és faszolsz!”.

Elmosolyodik. A kifejezés – asszony, faszolsz! – javarészt a saját leleménye, minden levél végére odaírja, értésére adva a feleségének, mire számíthat a szerelemre kiéhezett férj hazatérésekor. A szójáték ötletét vételezéskor csente el a németektől. Ilon mindjárt az első alkalomkor vette a lapot, visszaüzente szép betűivel: „Jöjjél haza minél hamarabb, hogy meglegyen a te akaratod".

Nocsak. El kell hessegetni az efféle gondolatokat, mert máris jókora gerjedelem feszíti a kincstári nadrágot!

Megpróbálja gondolattalanul folytatni egyhangú sétáját a sötétben sejtelmesen dalmahodó épület körül, vajmi kevés sikerrel. Feltűnik neki, hogy odabent szokatlanul nagy a csend.

„Hm. Ez meg hogy lehet? Száz fogoly civil – a tisztek szerint túsz –, akiket holnap kivégeznek, legalábbis megtizedelnek a partizánok legutóbbi rajtaütése miatt – egy őrjáratot mészároltak le különös kegyetlenséggel, megcsonkítva a holttesteket! –, hogy a fenébe várhatja sorsának beteljesedését ekkora csendben, birkatürelemmel? A helyükben csakis azon törném a fejem, hogyan szökjek ki, ezek meg mintha nyugodtan húznák a lóbőrt…"

Megteszi az újabb kört, aztán egy pillanatra megáll. Megállítja az újabb gondolat.

„Igaz, ezek nem partizánok. A kis falu lakói, többnyire idős férfiak meg pelyhedző állú kölykök. De akkor is furcsa ez a nagy csend. Hiszen tudják, hogy tízen közülük máris a halál fiai, és ha – mint Gyuri, a pesti péklegényből rittyentett huszárcimbora vélekedik – a németek tényleg jogot formálnak a velük való rendelkezésre, akkor mind a száznak kampec: csapatosan, könyörtelenül legéppuskázzák őket. Brrr…"

Tovább indul.

„Még jó, hogy a magyar parancsnokság elégnek tartja a tizedelést, így kilencvenen életben maradhatnak. De ha az ezredparancsnokságon másképp határoznak – átadni mindet a németeknek! –, akkor hiába érvel a százados úr: a parancsot teljesíteni kell! Ezért nem lehet biztosan tudni, mi lesz holnap: tizedelés vagy tömegkivégzés."

Ismét földbe gyökerezik a lába.

„Jó Isten. Mi a különbség tíz vagy száz ember kivégzése közt? Van különbség? Hány emberélet kioltása számít tömegmészárlásnak? Tíz még nem tömeg? Hogy az istenbe van ez..."

Belegabalyodik a gondolataiba, de furcsa módon nem hőköl vissza a fejtöréstől, próbálja kibogozni az összekuszálódott szálakat.

„Az biztos, hogy minden ember élete egyszeri és pótolhatatlan, azt elvenni a legnagyobb bűn. Az arcvonalban, közelharcban, ahol lőnek rád,

más a helyzet: visszalősz, lecsapsz a pengével, hogy mentsd a saját életedet. Megint más a helyzet, mikor a partizánok lesből, alattomosan gyilkolnak. Ezért a haragvó indulat irántuk."

Megáll, háttal a deszkafalnak dől.

„Ezek nem partizánok. Rémület a szemükben, nem áthatóan sugárzó, halált megvető gyűlölet, mint a nagyritkán fülön csípett partizánokéban. Ezt az engesztelhetetlen, veszősen sújtó gyűlöletet nem lehet elfelejteni, összetéveszteni a pajtába zárt emberek rémületével. Azt sem, hogy a bitangok miatt most ezek a civilek fognak elpusztulni. Ártatlanok a bűnösök helyett… Miért?!"

Elviselhetetlenül nehéznek érzi a kezében tartott fegyvert, hát felemeli, a szabályzatról elfeledkezve vállára fekteti, úgy rója tovább útját a kitaposott ösvényen.

Világosan megfogalmazni nem tudja, de a sejtelem szintjén érzi, hogy a kérdés – *miért vesszenek el ártatlanok a bűnösök helyett!* – kunkorodó kígyófeje telibe találta, megmarta a lelkét, elméjét.

Az övét, akit tizennégy hónapos frontszolgálat alatt még csak tövisek szúrása sem sebzett meg.

Teszi, amit ritka kínos pillanataiban szokott: kétszer is megemeli a sapkáját, fújtatva szuszog, mint meghajszolt ló. Már tudja, túlságosan messzire merészkedett, ezért ragadt bele a gondolatok szövedékébe, mint légy a pókhálóba. Ezen a ponton – *miért vesszenek el ártatlanok!* – reménytelenül megrekedt, kiutat nem talál. Vergődik. Tehetetlenségében felmordul, keresetlen szavakkal legorombítja magát, keményen eltökélve: a hátralévő másfél órában juszt se bonyolódik bele még egyszer a gondolatok útvesztőjébe. Már csak azért sem, mert – látni véli – a tudata mélyén felpislákol csöppnyi fény, a felismerésé: a kérdésre – *miért vesszenek el ártatlanok!* – földön járó paraszteszével úgysem találna megnyugtató választ. Ráadásul – okoskodik elégedetten – háborús időben nem efféle válaszkeresés a katona dolga, hanem a parancs teljesítése. Most éppen a túszok őrzése, megőrzése. Hogy aztán…

„Legyen kiket a puskacső elé állítani!"

Az újabb gondolat villámfénye oly gyorsan, váratlanul csap elméjébe, hogy belebénul, földbe gyökeredzik a lába. Végképp elkámpicsorodva döbben rá, hogy az iménti eltökéltség ellenére ugyanoda, arra a pontra vetődött vissza, ahonnan egyszer már elkanyarodott.

„Megbolondulok!" – mormogja bele a sötétségbe a csillapíthatatlan belső zsongástól kábultan.

Már nem a válasz mibenléte foglalkoztatja, inkább a várható holnapi valóság: ha a túszok megérik itt a reggelt, akkor sortűz lesz, halottakkal és sebesültekkel, pukkanó kegyelemlövésekkel; pontosan úgy, ahogy a minap egy szurdokban, ahol a németek kéttucatnyi partizánt géppuskáztak bele az előre megásatott sírba.

És a legborzasztóbb az, hogy a túszok elveszejtéséhez neki is köze lesz, hiszen azért van itt, hogy megakadályozza a szökésüket.

„Szerepet osztottak rám a legnagyobb bűn elkövetésében!"

Hacsak… Hacsak a partizánok föl nem adják magukat.

Görcsös igyekezettel próbál belekapaszkodni a felvillanó lehetőségbe, de csakhamar belátja: ebben a csodában józan ésszel hinni nem lehet. „Eddig soha egyetlen partizán sem adta fel magát!"

Uramisten! Ezek az emberek csak akkor maradhatnak életben, ha kitörnek a pajtából és eltűnnek a szélrózsa minden irányában!

„Vagy… Ha erre gyávák… Akkor… Akkor én… Micsoda? Hogy kieresszem, szélnek eresszem őket?!"

Ijedtében magasra lendíti a kezét, elzavarni az eretnek gondolatot. Hiába. Érzi, határozottan érzi: amennyire elképzelhetetlennek tartja saját vesztét a fronton, annyira lehetetlennek azt is, hogy akár csak parányi része legyen vétlen civilek elpusztításában.

Nem látja világosan, de megsejti a rettenetet: élete nagy fordulópontjához érkezett, amit maga mögött hagyva egészen más emberré válhat: parancsszegővé! Saját fajtája, huszárcimborái, de főleg a tisztek szemében – hitvány árulóvá! Ha egyáltalán sikerülne ép bőrrel megúsznia a fogolyszöktetés megbocsáthatatlan bűnét.

Nem, nem lenne kegyelem: hadbíróság, aztán kivégző osztag elé kerülne, vagy ami még rosszabb: egyszerűen, szakszerűen felkoncolnák.

Őt, a mintakatonát.

Elvörösödik, verejtékezni kezd az iszonyú lehetőségtől: igenis, mégis megdögölhet, méghozzá nem harcban, nem hősként.

És ha valami csoda folytán csakugyan megúszná élve – képes lenne a cimborák, a tisztek szemébe nézni? Azok szemébe, akiket most, ebben a percben is rajongásig tisztel? Aligha.

A puskacső elé állított civilekébe sem!

„Istenem, segíts! Még egy óra a váltásig. Mit tegyek?"

Félórával az őrségváltás előtt, amikor a hajnal épp csak sejthető fénye széttöredezve már ott csillog milliom harmatcseppen a bokrok, a fák levelein és a fűszálak hegyén, elgyötört elméjében megszületik a döntés.

Mielőtt felemeli a puskatust, hogy leverje a deszkázatot, arra kéri a Jóistent, legyen gondja rá: inkább a kiözönlő szabadulók bunkózzák agyon, minthogy a sajátjai végezzék ki nyilvánosan, megszégyenítve, példát statuálva.

Teljes erejét mozgósítva sújt le, s nagy meglepetésére a széles deszka azonnal enged, otthagyja a szöget. Nekifeszíti a lábát, benyomja, hogy embermagasságon felül, a harmadik keresztgerendánál is kilazuljon, aztán két kézzel a szélét fogva csavarint rajta egyet. A deszka eldől.

Nem gondol a veszéllyel – valóban leüthetik –, bedugja fejét a tátongó résbe, és a frontszolgálat hónapjai alatt eltanult szláv szavak egyikét-másikát a szájára véve, fojtott hangon beszól:

– Hé, tovariscs! Hol vagytok? Igyi szuda, kifelé! Szvoboda!

Odabent teljes a sötétség és a rémület. A felriadt emberek szempillantás alatt, némán egyetlen kupacba zsúfolódnak össze, csak a szalma zizegését hallani.

– Bisztro, bisztro! Pucoljatok, az isteneteket! Bisztro, bisztro, igyi.

Percekbe telik, amíg egy idősebb férfi kiválik közülük, óvatosan közelebb merészkedik a nyíláshoz, s a beszüremkedő alig-fényben felsejlik az arca. Dérszínű szakálla és bajsza mulatságosan meg-megrezzen, amikor hitetlenkedve megkérdezi:

– Tovariscs szoldat! Eto verno? Otpusztyis nasz? Mozsna igytyi?

A kezével is mutatja: oda, arra, a résen át elmehetnek?

– Da, mozsna. Nada! Bisztro! Mert ha nem, akkor lesz izé… Tratata!

Világos beszéd, a gesztikuláció is segít.

Először az öreg muzsik lép ki, de nem oson el. Körülnéz, int a többieknek, s megvárja, amíg egyesével mindannyian kisorjáznak, beleveszsznek a bokros homályba. Néz.

– Mit bámulsz, öreg? A te életed nem drága? Tűnj el te is, bihom bisztro – mindjárt őrségváltás!

Amaz bólint, mintha értené, ugyanakkor jelzi, mondani akar valamit. Érthetetlenül motyog, csak az ajka mozgásán látni, szavakat formál.

Mi a fenének töketlenkedik itt?! Ráförmed:

– Hé, sztarik – utyekaj!

Ez a kifejezés odahaza, a ruszin legényektől ragadt rá, s ebben a pillanatban igencsak örül, hogy eszébe jutott. Ezzel kellett volna kezdeni: lám, az orosz érti, érzékeli az indulatot is; csitítólag felemeli az ujját és – búcsúzóul? – azt mondja:

– Szpasziba, vengerszkij szoldat. Tö dobrij cselovek. Bog sztoboj!

Gyorsan keresztet vet mindkettőjük felé, meghajol, s végre eliramodik a többiek után.

Nincs idő a történteken, a szavak értelmén rágódni. Úgy-ahogy, sietősen visszailleszti helyére a deszkát. A térde meg-megroggyan az izgalmaktól, de folytatja útját az üres pajta körül. Egy, kettő, három… Öt… Tizenöt… Húsz… Mi a fene? Már csak huszonöt lépés a sarokig?

Persze, hiszen a nem szűnő belső feszültség gyorsabb és nagyobb lépésekre kényszeríti – mintha térben és időben egyaránt minél előbb távolabb kerülhetne a történtektől.

A váltás percre pontosan érkezik.

3

Holtfáradtan zuhan a szállás földpadlóján zörgő szalmára, hallgatja a szobatársak horkolását. Idegennek, kívülállónak érzi magát köztük, hiszen felrúgta a megszokott rendet, szabályt, parancsot. Nem csoda, ha összeomlott, ripityára törött mindaz a csillogás, feltétlen tisztelet, amit maga körül érzékelt, és mások, a katonacimborák, a tisztek iránt táplált.

„Vagy előbb volt az omlás, utána a döntés, a visszacsinálhatatlan cselekedet? Mindegy, a következmény ugyanaz: előbb a haddelhadd – amikor felfedezik a szökést –, utána nyomozás, bűnbakkeresés, hadbíróság, ítélet és… Hát igen: kötél vagy golyó."

Fásultan latolgatja a megtorlás lehetséges változatait. Nem háborog, tudomásul veszi önnön közeledni vélt végzetét, de elfátyolosodott tekintetébe belecsordulnak a könnyek, mikor megsuhintja a gondolat: többé nem látja két kisfiát, nem öleli Ilon karcsú, kívánatos testét.

Felnyög, oldalvást fordul, a muzsik szavait mormolja magában: „Dobrij cselovek… Bog sztoboj… Jó ember vagy, Isten veled… Hát igen: Isten veled, Miska huszár, óráid meg vannak számlálva!"

Ismét mozdul, hanyatt fordulva belebámul a szemlátomást terjeszkedő hajnali fénybe.

„Száz életért odadobni a sajátodat… Megéri, Miska?!"

Megrándul, hasra fordulva belefúrja arcát a szalmába.

„Lesz, ami lesz, jöjjön, aminek jönnie kell…"

4

Pontban öt órakor Lendvay őrmester sarkig tárja az ajtót, elordítja magát:

– Ébresztő! Melyikőtök volt az a marha, aki hagyta megszökni a túszokat?! Gyerünk, futólépésben a százados úrhoz – raportra!

Nem vár választ, kituszkolja mindhármukat az udvarra, onnan két másik honvéddel együtt irány a századiroda.

Révay százados hátratett kézzel jön-megy, szemrevételezi a felsorakoztatott katonákat, rezzenéstelenül nyugodt arccal meghallgatja jelentésüket.

A többiek hangja harsány és magabiztos, Miska huszáré fakó és bizonytalan, ami feltűnik ugyan a parancsnoknak, de látszólag nem fordít rá különösebb figyelmet. Ujjheggyel az asztallapra támaszkodva, rezignáltan mondja ki a verdiktet:

– Egyikőtök hazudik. Őrmester, karcerbe velük! Egy óra múlva általános sorakozó, ezeknek a mákvirágoknak két óra kikötés. Lelépni!

– Értettem! – tüsténkedik az őrmester leplezetlen kárörömmel. – Hátra arc, lépés, in-dulj!

„Most mi legyen? Nem hagyhatom, hogy a cimborák – ártatlanul! – velem, miattam szenvedjenek!"

Nem törődik az őrmesterrel, nagy lélegzetet véve elszántan a parancsnok szemébe néz.

– Százados úr, alázatosan kérek engedélyt jelentésem kiegészítéséhez!

– Mondjad!

– Századosnak úrnak alázatosan jelentem, hogy valóban nem aludtam el az őrhelyen, de… hagytam megszökni a foglyokat!

Révay százados régi katona, pályafutását a császári és királyi seregben kezdte, de a szolgálat évtizedei alatt nemhogy tönkrementek volna, inkább megedződtek az idegei; egykönnyen nem lehet meglepni. Most mégis megnyúló arccal csodálkozik egy sort, kissé a szája is szétnyílik. Ugyanúgy bámul, mint az orosz muzsik: hitetlenkedve.

Miska huszár állja a parancsnok átható tekintetét, felkészül a várható dühkitörésre, összes női felmenőjének lekurvázására, ezért elámulva nyílik tágra a szeme, mikor a százados a szemrehányás legcsekélyebb jele nélkül, őszinte emberi kíváncsisággal megkérdezi:

– Hagytad? Miért?

– Alázatosan jelentem… Nem tudom!

– Ne beszélj mellé! Megsajnáltad őket?

– Hát… Igenis, százados úr!

– Ne ordíts, ökör! Világgá akarod kiáltani a baromi jószívedet?!

A százados emelt hangon torkollja le Miska huszárt, de hangjából hiányzik a gorombaság ökle. Fáradtan, csalódottan lezöttyen az asztal mögötti székre, egészen nyugodtan mondja:

– Őrmester, a másik négy szabad, ezt a jótét lelket parancsszegésért kikötni.

5

Az első félórát kibírja eszméletvesztés nélkül. Mindkét karjában, vállában iszonyú fájdalom, a mellkasa összeszorul, egyre nehezebben lélegzik, de némán tűr.

A második félóra elején reszelősen kiszárad a torka, rettenetesen szomjazik, a tekintete fokozatosan elhomályosodik. Agya sötétjében már csak időnként rándul meg a gondolat: odaadni élete maradékát egypercnyi vízszintes heverészésért.

A harmadik félóra első perceiben, nem sokkal azután, hogy képtelen visszatartani a szájából és orrából kibuggyanó váladékot – taknya-nyála összeszakad – belezuhan a semmi sötétségébe: feje lekókad, a mellére bukik, nem mozdul. A felsorakozott század előtt álló parancsnok ekkor adja ki a parancsot:

– Szedjék le, őrmester!

Nem várja meg, amíg vödörnyi vízzel életre locsolják a gúzsba kötve földön heverő katonát; oszoljt vezényel, aztán sarkon fordul és elmegy, két gondolattal. Az egyik: „Derék ember vagy, Miska huszár – nem katonának való.” A másik: „Megbűnhődtél embervoltod miatt, fiam!”

SZILASI ÉJSZAKA

Megöregedett gesztenyefák közt áll a templom tornya. Tetején a délceg bádogkakas akár a csillagokat csipegethetné, de nem moccan, fegyelmezetten felszegett fejjel vigyázza a csöndet, hasztalan.

Áll a bál Szilason.

Hosszú, szalmatetős épület a tóparton, ablakai és ajtaja sarkig kitárva. Ömlik a fény, vele a cigányzene. Rezes Matyi bandájának megígérve bőkezűen a hangulatteremtés jutalma, hát húzza nekiveselkedve, jókedvűen. Matyi vonójában ropogós bankó: Bacsó Vince húzatja a nótáját.

Ritka szép hangja van Vincének. Tud is, szeret is nótázni. Végigénekli a dalt, kivágja az újabb bankót:

– Na most – csárdást!

Rezes Matyi arcán boldog vigyor. Beint a bandának, rákezdi.

Vince leszökik a színpadról. Kis Baksa Ágnes a kikötött szeretője, gyűrűs menyasszonya, megesküsznek nemsokára. Elkapja, átöleli a lányt, viszi nagy hévvel a forgatagba. Amilyen jól énekel, olyan jól táncol. Nemcsak Ágnest forgatja szilajon, járja egyedül is: tenyere ütemesen csattog a bokszcsizma szárán, annak sarkával pedig a padlón veri ki a ritmust.

Érti Ágnes is a módját: perdül, fordul, röpködősen illeg-billeg, cifrázza a lépést.

Telis-tele a terem. Nyüzsög, vígad a nép, csak a falak mentén körbe rakott széksoron ücsörögnek árgus szemmel a lányos anyák és vénasszonyok.

Az ajtón zöld vállapos katonák sorjáznak be. Megállnak a terem végében, mohón mustrálják a lányokat.

Senki nem törődik velük.

Rezes Matyi megduplázza a dallamot. Fölszáll a muzsika felső oktávok magasába, aztán mélybe zuhanó akkorddal megszűnik, elenyész. Matyi zsebre gyűri a két bankót, bazsalyogva törölgeti izzadt arcát, nyakát.

Szünet.

A legények csapatosan tódulnak ki az udvarra, meghugyozzák a klub hátsó falát. A cimborák összesúgnak, elsietnek egy pohár borra. Vince is.

Az ingujjra vetkőzött fiúk mihamar elunják magukat a cseverészésben. Matyit nógatják.

– Nem lazsálunk, hé! Húzzátok!

Van a cigánynak magához való esze: mind úgy tesz, mintha a húrokkal bajmolódna. A sürgetés azonban egyre ingerültebb, hát kénytelenek rázendíteni.

Egy katona odalép Ágneshez.

– Mozsna? Szábád?

Ágnes megrezzen, rábámul.

– Nahát! –zsörtölődik az anyja. – Ez is pont téged nézett ki magának?! Hiszen láthatja, ujjadon a gyűrű. Nincs itt más lány, vagy mi? El ne menj vele!

A katona sunyi mosollyal figyel, de nem érti a szót. Ágnest zavarja a falánk tekintet, mégis az anyját csitítja.

– Hagyja, édes. Úgyis jön Vince nemsokára.

Elindulnak. Ágnes rögtön érzi, alkalmi táncosának lába nem áll rá a zenére, folyton elvéi a lépést. Ez még nem lenne baj, eldöcögtetné valahogy; ám a katona nem is figyel a táncra, inkább a lány derekát igyekszik minél szorosabban magához dönteni. Ágnes makacsul ellenáll, s egyre szaporábban vetegeti pillantását az ajtó felé.

Táncol a többi katona is.

Ágnes elhárít egy újabb kísérletet, ujjával megfenyegeti a katonát.

– Te, ezt ne csináld, mert itt hagylak!

Amaz nevet.

– Nye bojsza. Én nem bántani szép lányt, szeretni…

– Szeresd az öreganyádat! – Ágnes belepirul a kéretlen partner vágyakozó tekintetébe. Bosszúsan korholja magát, miért is fogadta el a felkérést. Mégse viszi rá a lelke, hogy faképnél hagyja az idegent. Nem akar feltűnést.

Nem is kell, jön Vince. Egyenesen hozzájuk lép, megérinti a katona karját.

– Mi van, komám? Megtetszett a menyasszonyom?

A katona bozontos szemöldöke felszalad egészen a homlokára. Egy kukkot se ért abból, amit Vince mond, hát csak néz.

– Szabad, komám? Megengeded, komám? – figurázik Vince széles mosollyal, szemernyi rosszindulat nélkül.

A katona kapiskálni kezdi, hogy lekérésről van szó. Tovább viszi Ágnest, csak úgy a válla fölött veti oda Vincénk a szót.

– Nyet.

Vince meghökken.

– Nye-et??

A katona mogorván megismételi:

– Nyet.

Vince nem hisz a fülének, rámered. Amaz állja a szúrós tekintetet, keményen visszanéz. Ágnes rémüldözik.

– Az én menyasszonyom, hé! Keress magadnak más lányt, ne üttesd meg magad!

Vincének esze ágában sincs, hogy üssön, csak éppen felemeli a kezét, hadonászik, magyaráz. A katona semmit sem ért, de látja a heves mozdulatokat, s ez neki elég. Elereszti, ellöki magától Ágnest, tenyerét váratlanul a fiú arcára tapasztja. Szorítja, nyomja, nagyot taszít rajta. Vince megtántorodik, hátrál néhány lépést, szétzilálja a közelben táncoló párokat.

Ágnes felsikolt, körül a nép megrökönyödve figyel.

Vince türelmének fonala elpattan, felbőszülve ront neki a katonának. Ökle alulról fölfelé lendülve az állra sújt. A katona felhördül, széttárt karral a padlóra zuhan.

– Rohadt muszka! – bődül fel Vince. – Gyűrűs menyasszonyra fáj a fogad? A máséra? Az enyémre?!

Ráül a katona mellére, jobbról-balról csattogósan pofozza.

Ágnes belekapaszkodik a megdühödött legénybe.

– Vince, ne csinálj bajt magadnak!…

– Eressz! Megölöm!

– Ne, ne! – sikítja Ágnes, és nem tágít. Vince megunja, visszakézből hatalmas pofont mér az arcára. Ágnes jajveszékelve elszalad, arcát az anyja ölébe fúrja.

Hirtelen tucatnyi kéz ragadja meg a katonákat, mozdulni se tudnak. A zene elhallgat, a cigányok ijedt kíváncsisággal ágaskodva lesnek a terem közepe felé.

A katonák dühösen kiáltoznak, szitkozódnak. Egyikük keze kiszabadul, és azonnal Máté Sanyi arcán csattan.

– Héjj, az anyád istenit!

Máté Sanyi orrából ömlik a vér. Nem törődik vele, visszaüt.

– Laposra, fiúk!

Elszabadul a pokol.

Két katona kitépi magát a karok közül. Sietve leoldják a derékszíjat, csapkodnak vele. A csillagos csat csúnya sebeket vés az arcokra.

Fegyverkeznek a legények is. Széklábbal, felszakított padlódeszkával ütik a katonákat, ahol csak érik.

A kavarodásban elszabadul a többi katona is. Egy közülük, a vöröshajú nekiszökik az ablaknak, átveti magát a párkányon, eltűnik a kinti sötétségben.

Vince megelégeli az ütlegelést. Feláll, rákiált a katonára:

– Tűnés! Ide ne told a képed még egyszer!

Amaz másképp gondolja. Az ingénél fogva lerántja Vincét a padlóra, most ő kerekedik felül. Két marokra fogja, szorítja iszonyú erővel a fiú torkát. Vince nekifeszíti a karját, letépi az egyik kezét. Már-már lefejti nyakáról a másikat is, mikor a katona szabad bal kezében penge villan, lecsap a mellére. Vince feljajdul, aztán elernyed, mozdulatlanul fekszik a padlón.

– Úristen, megölte! – kiáltja valaki.

Senki nem hallja, senki nem figyel oda.

Az egész terem dühös hullámzás. Nincs erő, ami megállíthatná.

A katonák látják a túlerőt, lassan hátrálnak. Eljutnak az ajtóig, kimenekülnek az udvarra, s onnan ki merre lát. A legények utánuk. A vöröshajúra öten támadnak rá. Kiszökik a jótékony félhomályból, lélekszakadva inal a tó felé. Utolérik, lenyomják a vízbe.

Az asszonyok, lányok sokasága már sehol. Szétrebbentek, hazafutottak. Jákó Borcsa szinte beesik a házukba.

– Édesapám, ölik a fiúkat!

Jákó Mihály felkönyököl az ágyban.

– Kicsodák?

– Mondom. Jaj, ha látná! Bacsó Vincét megszúrták!

Jákó Mihály kiugrik az ágyból. Gatyaszárosan, mezítláb trappol az udvarra. Hamar a villát!

Bacsó Vince a keresztfia.

Lefelé lohol az udvaron, mikor észreveszi: a kapu fél szárnya megmozdul, egy alak átesik rajta.

Katona!

Meglendíti a villát, fejbe vágja a köpüjével.

– Nesze, a keresztfiamért! Ez meg a lágerért!

A katona mukkanás nélkül nyúlik el a földön. Jákó Mihály harmadszor is ráemeli a villát, észen arra, hogy beledöfje, ha mozdul. De nem moccan.

Ott hagyja, szalad az utcára. Egy csapat legénnyel fut össze.

– Mihály bátyám! Errefelé menekült. Nem látta?

– Láttam. Elintéztem. Hol a többi?

A legények összenéznek.

– Hol? Sehol. Elszaladtak. Nyúlcipőt kötöttek!

– Hagytátok! Rák hozzák az őrséget!

– Kaptak eleget, megemlegetik!

– Hát a keresztfiam?

A legények elhallgatnak. Nem tudják.

– Hol a keresztfiam! – bömböl Jákó Mihály.

Nekiindul, rohan bele a sötétségbe.

A klub ablakai sárgán világolnak.

Bent, a feldúlt, elnéptelenedett teremben Ágnes a vőlegénye mozdulatlan testére borulva zokog.

Csuklóján, a pici karórán alig múlt éjfél.

AZ ELSŐ KANYAR MÖGÖTT

1

Az ügyeletes tiszt asztalán megcsördült a telefon.

– Halló, belügyi osztály. Micsoda? Mondja hangosabban! Megtámadták a brigádvezetőt. Szilason, értem. Ledöntötték a lováról. A mezőn, hát persze. Eltört a karja. Két bordája is. Mondja a nevét! A nevét, a bejelentő nevét! Kardos Gábor bíró, világos. Idefigyeljen, Kardos elvtárs! Indulunk a helyszínre. Maga várjon az irodán, megértette? Hogyan? Semmit ne csináljon. Üljön és várjon!

2

Székely Gábor kakasszóra ébredt.

Nem moccant, csak a szemét nyitotta ki, azt is hiába. Sötét volt még, semmit sem látott. Feküdt, belebámulva a sötétségbe.

Odakint halkan cseperészett az eső. Gyönge, szemező őszi eső. Az ereszről aláhulló vízcseppek csobogását túlharsogták a kakasok.

3

A két ember haptákban állt. A nyomozótiszt fölegyenesedett a hatalmas vezéri arckép alatt, szigorú szemmel fordult feléjük.

– Bejelentés Szilasról. Megverték a brigádvezetőt. Maguk ketten kimennek a helyszínre. A bíró az irodán vár. Vele együtt a tettes lakására mennek. Letartóztatják, idehozzák. Gyorsan, operatívan, megértették? Induljanak!

4

Székely Gábor felsrófolta a lámpa lángját, megnézte az órát.

Régi falióra volt, a számlapja egészen elfeketedett már, de jól szolgált. Mutatói egymást takarva nyilaztak a négyes és az ötös közt. Lejáró kölönce alig arasznyira csüngött a földpadlótól.

Székely Gábor lefordította magáról a dunyhát, kimászott az ágyból, fölhúzta az órát.

„Így – gondolta. – Az idő nem állhat meg."

Ébredése óta ez volt az első gondolata. A második az, hogy nem fekszik vissza, úgyse tudna már elaludni.

Ám akkor megpillantotta felesége félmeztelen testét.

5

A Pobeda elhagyta a várost, mikor a fiatalabb nyomozó megszólalt.

– Főhadnagy elvtárs, maga érti ezt a népet? Beverik a vébéelnök ablakát, ez még semmi. De Nagyszántón megpofozzák a párttitkárt, a majorosi elnökre baltával mennek rá, Tormáson Sztálin elvtársat szidalmazzák… Bolond ez a nép? Miért nem okul? Örülnének, hogy lyuk van a seggükön és szelel. Hát nem? Ez a szilasi marha is, lám. Nem volt jobb dolga? Összeverte a brigádvezetőt…

6

Az asszony a jobb oldalán feküdt, kombinéja felcsúszott a combok tövében barnálló bozótosig. Székely Gábor ereiben megpezsdült a vér. Megfeszült, szinte megpendült benne a vágy. Odabújt az asszonyhoz. Egyik kezével a párnára omló dús, jóillatú hajtincseket cirógatta, a másikkal útrakelt a fehér, meleg halmok közt. Az asszony felébredt. Szeméből egy pillanat alatt elszállt az álom. Rámosolygott az urára, magához ölelte a fölhevült férfitestet.

7

– Forrófejűek – mondta a főhadnagy. – Azok csinálják, a forrófejűek. A többség, nézze, fegyelmezetten dolgozik.

A fiatalabb nyomozó kinézett az ablakon.

Az országút mentén húzódó táblán éppen akkor fordultak dűlőre a lófogatú ekék. Tucatnyi ekevason csillant meg bágyadtan az őszi délután fénye. Egy perc sem telt belé, a lovak újra beálltak, s az ekék elmerültek a földben.

A komor arcú férfiak egy kurta pillantásra méltatták csupán a tovarohanó fekete autót.

8

Odakint már világosodott az ég alja, a csöndes eső is elállt, amikor az édes dulakodásban kimerülve, fáradtan elfeküdtek egymás mellett. Matild Gábor mellére hajtotta a fejét, eltűnődve nézelődött a földerengő fényben.

– Most biztosan teherbe estem – mondta.

Gábor beletörődve dörmögte:

– Akkor eggyel többen leszünk.

9

– Dolgoznak – mondta a fiatalabb. – De az arcuk, főhadnagy elvtárs, az arcuk! Akár a haramiáké. Ellenséges nép ez.

A főhadnagy megvetően mosolygott.

– Maga fél, őrmester. Maga fél ezektől az emberektől. Vallja be.

– Nem félek, főhadnagy elvtárs, csak nem értem őket. Megkapták a szovjethatalmat, ujjonganiuk kellene. De ezek? Mind úgy néz az emberre, mint akinek halottja van.

– Halottjuk? – mosolygott nagy lelki nyugalommal a főhadnagy. – Az van nekik. A múltjuk, őrmester. A földjeik, a jószágaik, ami már nem úgy az övék, mint régen. Úgy az övék, hogy mindenkié. Közös. Ezt siratják. Az én apám se örült huszonhétben, amikor aláírta a belépési nyilatkozatot. Érti már? Ezeknek most van huszonhét.

Az őrmester hosszan eltűnődött.

– Főhadnagy elvtárs – mondta –, nem egészen értem. Ha a múltjuk meghalt, akkor mi táplálja bennük a gyűlöletet? Hiszen ami nincs, annak a hatása is megszűnik. Nem így van?

A főhadnagy elnevette magát.

– Drága fiam, maga hamis nyomon jár. Eleve rossz a kiindulási pontja. Honnan veszi, hogy elfelejtették a múltjukat? Nem felejtették el! Ott van a tudatukban, és még sokáig ott lesz. Oszlik, lassan eltűnik, de amíg eltűnik, van és hat. Egyszerű ez.

10

Matild bosszúsan oldalba lökte az urát.

– Üss a szádra, hallod. Ezzel a kettővel is mennyi gond van. Mást ne mondjak: jön a tél, de ruházatuk nincsen. Palkónak szerencsére jó lesz a mackó, amit Istvánka kinőtt a nyáron, de cipő mind a kettőnek kell. Miből? Eladunk egy kis búzát? Így is alig van már. Kétszerre elviszed a malomba. Október, november, december. Miből sütök karácsonyra kalácsot? Ez a két fiú lépten-nyomon kéri a kenyeret. Ötöt sütöttem szombaton, most csütörtök, egy jó fél van belőle. Tegnap mérgemben azt mondtam nekik, nincs. Erre Istvánka kiállt a sarokra, ide az oszlop alá, ott kiabálta sírva: „Niincse-en ne-ekü-ünk ke-enyé-ér se-e.” Majd elsüllyedtem szégyenemben…

– Többé ne mondd, hogy nincs – mondta csendesen, elgondolkozva Gábor. – Amíg van, adjál nekik.

– Adok – sóhajtott Matild, – De ha végképp elfogy a lisztünk, akkor mi lesz? Sütök málét? Mindennap málét, neked is a táskába? Istenem, Istenem – sírta el magát –, de megvertél bennünket ezzel a nagy szegénységgel… Mit vétettünk, hogy így elveszejtetted, másnak adtad mindenünket!

Megreccsent az ágy.

– Ne sírj, az Istent se bántsd – mondta Gábor. – Azt hiszed, az én lelkem nyugodt? Mikor látom, hogy a földünk, a jószágunk mindenki prédája! Ölni tudnék, Matild! De ládd, visszatartom, fékezem magam, állom a megpróbáltatást. A lágert is kibírtam. Kibírtam – és Isten hazasegített. Hányan odamaradtak örökre! Erre gondolj, Matild. Arra, hogy élünk. Ennél csak egy a fontosabb, hogy akarjunk is élni. Mitől félsz? Itt vagyok, veletek vagyok. Amíg a két kezemet fel bírom emelni, nem halunk éhen. Kiteremtem, előteremtem a családnak valót, akár a föld alól is!

Matild hüppögve szólt:

– Jó, Gábor… Kelek én is, odateszem a paszulyt főni. Este beáztattam…

Gábor csodálkozva nézett végig magán. Csak most vette észre, hogy miközben a feleségéhez beszélt, felöltözött.

11

A főhadnagy Kazbekre gyújtott, a füstöt évődő somolygással az őrmester felé fújta.

– Büdös – fintorgott az őrmester. – Én aztán rá nem szoknék semmi pénzért. Fő az egészség!

– Az – hagyta rá a főhadnagy. – Meg a szépen, tökéletesen elvégzett munka. Mondja, maga mikor került az osztályunkra?

– Két hónapja, áthelyezéssel.

– Hányadik akciója ez a mostani?

– Sokadik, főhadnagy elvtárs.

– No – bólintott a főhadnagy elégedetten –, akkor bőven szerezhetett tapasztalatot.

– Persze – sietett önelégült válaszával az őrmester.

– Miért helyezték át hozzánk?

– Túlkapással vádoltak…

– Nofene! – a főhadnagy őszintén elcsodálkozott. – Magát?

– Engem bizony – nevetett az őrmester. Élvezte a helyzetet, azt, hogy meglepetéssel szolgált. – Főhadnagy elvtárs, nekem átkozottul türelmetlen

a természetem. Ha a delikvens makacskodik, netán ellenáll, nem sokat teketóriázok – odasózok neki… Abban a hegyvidéki járásban tényleg mindennapos volt a balhé. Pedig ott a mi embereink élnek, úgy értem, szlávok.

A főhadnagy arca elmerevült.

– Szlávok vagy mások, a mi munkánkban teljesen mindegy. Ha osztályellenség, bilincset neki, hűvösre vele… Hanem azt mondja meg, az áthelyezés után türelmesebb lett a természete?

Az őrmester nem érzékelte a gúnyt. Fontoskodva magyarázta:

– Nemigen. Ilyen korban már nem változik az. Harmincéves vagyok, főhadnagy elvtárs.

– Igen? – a főhadnagy magasra emelte vastag szemöldökét. – Hát idefigyeljen, őrmester! Harminc év ide, türelmetlenség oda – ebben az akcióban maga azt teszi, csak azt, amire tőlem parancsot kap. Megértette?

– Igenis – szeppent meg az őrmester.

12

Gábor az őszi, kora reggeli szürkeségben semmilyen jelét nem látta az életnek. A fölszalajtott, panaszosan nyikorgó kútostoron, embernyi magasságban lassan, egyhangúan himbálódzott az ócska vödör. Az égbolton súlyos, már-már leszakadni kész felhőket görgetett az északi szél.

– Merre lesz a munka? – kérdezte Matild.

– Ha nem esik, búzát vetünk a Kákássoron. Messze van, nem jövök haza ebédre. Lökj a táskába valamit…

13

A Pobeda zötyögős bekötőútra fordult, irama lelassult.

– Közeledünk – mondta a főhadnagy. – Az a falu ott már Szilas.

Az őrmester izgatottan, mohón mustrálta a szélső házakat. A főhadnagy végigsújtott rajta egy megvető tekintettel.

– Egyenesen a községházára! – utasította a sofőrt, és kényelmesen hátradőlt.

A hatalom szilasi háza az agykori paplakban volt. Kardos Gábor bíró a kőkerítés folytonosságát megszakító, vasból kovácsolt kiskapuban állt. Odabentről, az ablakból már korábban észrevette az autót, illendőnek tartotta kijönni az érkezők elé.

– Befelé! – szólt rá gorombán a főhadnagy. Karjánál fogva tuszkolta fel az idős embert a lépcsőn. – Megkapta az utasítást, hogy odabent várjon, miért az utcán ácsorog!

14

Kenyér, szalonna, hagyma. Só. Megvolt az ebéd.

A többiek megsütötték, Gábor megette nyersen. A többiek még a tűz körül ültek, Gábor a feneke alá terített lajbin, az árokparton. Komoran, magába feledkezve.

– Gábor öcsém – vetette hátra a szót Balla Márton –, Gábor öcsém, te igen kedvetlen vagy máma. Mi a baj?

Gábor meghúzta a vállát.

– Semmi. Minden – mondta. Morogta.

– Ebből legyen okos az ember – csodálkozott az öreg.

Kis Baksa Menyhért fölegyenesedett a tűz mellett, bicskát markoló kezével a távoli falu felé bökött.

– Jön már…

Simon Sándor, a szilasi határ nagyobbik felének ura és parancsolója, más szóval: Simon elvtárs, az 1. sz. brigád vezetője.

Lóháton jött, pompás almásderes nyergében. Katonai lovaglónadrágot viselt, hasa lelógott a kápára.

– Emberek – mondta a nyereg magasából –, ne gatyázzanak azzal az ebéddel – ez a tábla estig be legyen vetve, különben kutyavilág lesz!

Az emberek hallgattak. Nagyon elfoglalták magukat az ebéd maradékával.

– Megértették?!

Gábor fülét fölsértette a harsogó hang. Felállt.

– Először is: jó napot – mondta. – Brigadéros úr – pottyantotta utána utálattal a szót.

Simon megbámulta az előtte álló embert.

– Mi van? – hörrent rá.

Az emberek elértették azonnal Gábor gondolatát. Befelé mosolyogva, sunyítva várták a fejleményeket.

Amikor Simon is megértette a célzást, nagy haragra gerjedt.

– Engem leckéztetsz! – dörgött a hangja, villogott a szemefehérje. – Tisztességre tanítlak én téged! – rövid nyelű ostorával lecsapta Gábor fejéről a kalapot. – Ha köszönni akarsz, vedd le a tökfedődet!

Hosszan, messzehangzóan hahotázott.

Gábor fölvette, visszatette fejére a kalapját.

Simon újra lecsapta.

Gábor fölvette megint. A keze nem, a lelke megremegett.

– Úr vagy, Simon Sándor, nagy úr – mondta csendesen. – De nagyobb úr nálad az Isten. Elveszejti a te nagy hatalmadat, mert nem érdemled azt. Jönnél te még hozzám napszámba!

– Szeretnéd, mi? Csakhogy annak a világnak vége. Szilason én vagyok az isten!

– Az – bólintott Gábor. – Mert az van, amit akarsz. Csak szólsz, és már befordul udvarodra a terménnyel megrakott szekér. Az neked nem számít, hogy a magunkfajtának alig jut. Hogy az én feleségem már most emészti magát, miből süssön kenyeret, karácsonyra kalácsot!

– Kalács! – dühöngött Simon. – Kalács kéne nektek, puha, foszlós kalács! Mind a régi világban, ugye? Csakhogy előbb a kenyeret kell kiérdemelni. De ti azt se! Te is csak a napot lopod, az anyád úristenit!

– Anyám meghalt, anyámat ne bántsd, Simon, mert megbánod!

– Fenyegetsz? Fenyegetni mersz?! – fuldoklott Simon. – Még te fenyegetsz engem? Hát mi vagy te! Nesze! – és rácsapott az ostorral Gábor arcára.

Egy pillanat műve volt. Gábor felbődült, előre rohant. Megragadta Simon vastag karját, egy rántással lefordította lováról a kövér embert. Nagyot zuhant a nehéz test, valami reccsent, de Gábor már nem látott, nem hallott semmit, ütötte-rúgta a földön fekvő embert.

Aztán a vállára csapta lajbiját, elindult a falu irányában.

15

A főhadnagy tollat, papírt tett az asztalra.

– Na, halljuk, mi történt maguknál!

Kardos Gábor elmondta. A főhadnagy buzgón jegyzetelt. Az egész oldalt teleírta.

– Ennyi?

– Nem elég? – kérdezett vissza Kardos Gábor.

– De, elég. Írja alá!

Kardos aláírta.

– Jó, mehetünk – a főhadnagy elrakta a papirost. – Mondja, elvtárs: kiféle-miféle az az ember?

Kardos lehajtotta a fejét.

– Sógorféle… A mostohahúgom ura.

A főhadnagy nem értette.

– Azelőtt húszholdas gazda volt – bökte ki Kardos.

– Á, kulák! Na jöjjön, mutassa meg, hol lakik!

16

Gábor arcán égett a hosszú, vörös csík.

Akárhányszor mozdult a keze, érintéssel csillapítani a tüzet, visszaejtette, nem nyúlt a sebéhez.

Botladozva, sietve haladt el a töretlen kukoricatábla mellett. Folyvást ugyanaz a gondolat tépte-marcangolta elméjét: „Istenem, mit tettem! Egy pillanatra hagytál el engem, máris mire vetemedtem. Tetéztem a bajt. Bocsáss meg bűnös lelkemnek!”

Amikor azonban felrémlett előtte a gyűlöletesen villogó szempár, és a könnyebben viselhető testi mellett beléhasított a lelki fájdalom is, biztosan tudta: újra nekimenne Simonnak.

A falu alatt balra tért, átvágott a kerteken.

17

Negyedórát sem töltöttek el a bíró szobájában, ám ennyi elég volt ahhoz, hogy szétszaladjon a hír: fekete autó áll a paplak előtt. Ki másért, Székely Gáborért jött!

Nagyobbrészt asszonyok leskelődtek a kiskapukban. Borzongva, kötényük szegélyét az ajkukhoz szorítva sugdolóztak. Itt-ott komor férfiarcok is rámeredtek az autóra.

Kardos Gábor úgy érezte magát az első ülésen – ahová a főhadnagy ültette –, mintha közszemlére tették volna. Nem állta a falubeliek rátapadó tekintetét, kitartóan az üres, teljesen elnéptelenedett utat nézte. Magában, hosszan, istenkísértően káromkodott. Eltökélte, hogy az első adandó alkalommal leteszi a hivatalt.

Az elhaladó autó nyomán az asszonyok előmerészkedtek a kapuk mögül, csoportokba verődtek. Mikor az autó befordult a Kis Görbe utcába, csapatosan megindultak arrafelé, szemükben a borzalom, a riadalom ősi, szívet szorongató áhítatával.

18

Matild otthon volt. A kertből felcsörtető urát meglátva elejtette a lavórt.

– Gá-á-ábor, mi történt!

– Hallgass!

Gábor csak ennyit mondott, és Matild megértette, nagy a baj. Kezét a mellére szorítva besietett ura után a házba.

– Verekedtél! Miért?

Gábor levetette magát a kiságyra. Nézte az asszonyt.

– Mondjad már! Kivel?

Gábor megmondta. Matild átkulcsolta kezét a fején.

– Én édes Istenem!

Sokáig, jajszóval sírt. Fejkendője lecsúszott, azzal itatta fel a könnyeit.

– Mi lesz velünk?!

Gábor hallgatott.

Kardos lépett be az ajtón.

– A keserves istenedet! – támadt neki Gábornak. – Tudod, mit tettél?

Gábor nem mozdult.

– Tudom – mondta.

– Azt is tudod, hogy nekem kötelességem jelentést adni a hatóságnak? Ezt is tudod??

– Azt is.

– De ember, hát elvisznek! Még egy éve sincs, hogy hazajöttél, és megint elvisznek!

Gábor melléből kiszakadt egy sóhaj.

– Figyelj ide – Kardos körülnézett a konyhában, lehalkította a hangját. – Azt mondom, tűnj el valahova. Amíg én a jelentést megteszem – meg kell tennem, a keserves istenit! –, és a nyomozók kijönnek, addig elrejtőzhetsz. Hogy hova, ne tudjak róla én se, senki más se. Csak Matild. Na!

Gábor meg se moccant.

– Sógor! – szólt rá erélyesen Kardos.

– Gábor! – kérlelte Matild.

Gábor azonban csak a fejét ingatta, hogy nem.

19

A Kis Görbe utcában kilenc ház állt. A Székely Gáboré rögtön az első kanyar mögött.

A fekete autó megállt előtte.

Végig az utcán és a kerítések mentén síró, szörnyülködő asszonyok.

Kardos ment elől, ő nyitotta ki a kiskaput. Szorosan mögötte a főhadnagy, leghátul az őrmester.

Odafent, a ház előtti kiskert bejáratánál az őrmester lemaradt, szemmel tartotta az utcára néző két ablakot.

Parancs szerint.

KILENC KISEGÉR

A gépállomás bejárata előtt ingerülten morgó, fel-felröfögő lánctalpas várakozik.

A kapuőr kelletlenül feltápászkodik a kolhozirodából kiselejtezett, tavaszi derűs délelőttökön azonban ücsörgésre kiválóan alkalmas párnázott székről. Odacammog, leakasztja a láncot, kitárja a kapu két szárnyát.

A nehéz gép meglódul, fülsiketítően dübörögve elhúz az őrház mellett, csikorogva balra fordul, megáll a klubszoba közelében. A leereszkedő ekevasak megcsillannak, szinte tündökölnek a napsütésben. Egy pillanatra fölerősödik a motorzaj, aztán hirtelen elnémul.

Kovács Balázs kiszáll a fülkéből, fájós derekát tapogatva odakiált az őrnek:

– Ne zárja be – jönnek a többiek is!

Az őr nagy szemeket mereszt:

– Miféle többiek?

– Hát a láncosok, mind.

– Mi a nyavalyának jönnének? Megint csak hülyéskedsz! – méltatlankodik az öregember.

Behajtja a kaput, visszaakasztja a láncot.

Elhelyezkedik a széken, előveszi a pipáját, de nem érkezik megtömni, mert újabb T-74-es dübörög a kapu elé.

– Mi az isten van veletek máma? Egy percig se hagyjátok nyugton az embert! – zsörtölődik értetlenül.

– Megmondtam – nevet Balázs.

– Csakugyan jön a többi is?

– Nem hallja? – Balázs a mezei út felé int, amerről erősödő zakatolás hallatszik.

Az őr fülel, csodálkozik.

– Jó isten, csakugyan jön. Nem is egy. De hát miért? Mind egyszerre romlott el?

Balázs szája széle, hangja megkeményedik:

– Nem. Más baj van.

– Komoly lehet a dolog, ha miatta abbahagytátok a munkát. A legnagyobb dologidőben! Majd ad nektek az elnök, ha megtudja!

Balázs nem válaszol. A kúthoz megy, vizet pumpál, iszik.

A gépállomás udvarára félórán belül begördül az utolsó, a kilencedik lánctalpas is. Vezetőik csoportba verődnek a Balázs gépe mellett, komoran tanakodnak.

A műhelymunkások kilesnek az ajtókon, az ablakokon. Álmélkodnak, gúnyolódnak.

A műhelyvezető kilép a klubszobából, ami az irodája is egyben. Balázs odamegy hozzá.

– Légy szíves… Csengess be az irodára, hívd ide az elnököt.

Amaz felfortyan.

– Még mit nem?! Hogy engem is leszidjon miattatok? Egyétek meg, amit főztetek, én nem kérek belőle!

Balázs tagbaszakadt, bivalyerős férfi. Ha akarná, egy ujjal leteríthetné a cingár műhelyvezetőt. A nagydarab emberben azonban igencsak türelmes természet lakozik. A váratlan és durva elutasítás felhőt borít ugyan a homlokára, de csak ennyit mond:

– Jól van. Ha nem, hát nem. Az én kezemből se esik ki a kagyló.

Hátat fordít, megindul az őrház felé, ahol a gépállomás egyetlen telefonkészülékét elhelyezték.

Szűcs Feri, a gépkezelők brigádvezetője éppen akkor érkezik. Le se száll az oldalkocsis motorkerékpárról, csak lefékez az őrház előtt, hátratolja a bukósisak rostélyát.

– Hát ti? Mit kerestek itt?!

Balázs elmondja.

– Azt a boldogságos isteneteket, mi ütött belétek! – kulcsolja kezét a fejére Szűcs Feri. – Hogy kerüljek az elnök szeme elé ezek után? Miért csináljátok ezt velem? Hát nem mindent elkövettem eddig is, hogy nektek jó legyen? Ez a köszönet?! Leveszitek a fejemet!

Leszáll a nyeregből, egyenként rimánkodik a mogorván toporgó kilenc embernek:

– Jóska! Gyuszi! Pista, Karcsi! Laci, Berti, András, Imi! Balázs! Szépen kérlek, ne csináljatok fesztivált – menjetek vissza dolgozni!

Béres Jóska fölemeli a mutatóujját:

– Innen addig sehova, amíg nem beszéltünk az elnökkel.

– Annyira hiányzik a lebaszás? Mert ebből csak az lesz, mi más lehetne! Inkább menjetek dolgozni!

Az emberek hallgatnak.

– Nem mentek?

– Nem – mondja határozottan Balázs.

Szűcs Feri megereszt egy káromkodást. Hamarjában azt sem tudja, mihez kezdjen. Végül visszaül a motor nyergébe.

– Akkor megyek én. Idehívom az elnököt, ha annyira akarjátok. Csak aztán magatokra vessetek!

Dühösen felbődül a motor, elviharzik. Pista utána kiáltja:

– Itt várunk – igyekezzetek!

Sóhaj Laci a legfiatalabb gépkezelő. Szétlapult cigarettásdobozt húz elő a zsebéből, körbekínálja. Balázs látja, remegő kézzel.

– Félsz?

– Egy kicsit… izgulok – vallja be a fiú szégyenkezve.

– Ti is? – fürkészi Balázs a többiek arcát.

Ketten restelkedve lehajtják a fejüket. Katona Berti és Lovász András.

Balázsnak nehezére esik a szó, de kimondja:

– Még nem késő, kihajthattok…

Berti felkapja a fejét:

– Nem vagyunk annyira gyávák! Végigcsináljuk. Igaz, András?

– Ha már elkezdtük…

– Ez a beszéd! – mosolyog elégedetten Balázs.

Negyedóra múlva befut az elnöki terepjáró. Szorosan a nyomában Szűcs Feri motorkerékpárja, amelynek oldalkocsijából köpcös, vasgyúró formájú fiatalember száll ki. A gépkezelők számfejtője.

Mind bemennek a klubszobába. Az elnök utasításszerű, erélyes hangja:

– Üljenek le!

Ő állva marad az asztal mögött. Szigorúan, de érdeklődően beszél:

– A brigádvezetőjük jelezte, bizonyos problémák merültek fel. Mi a konkrét panaszuk?

Mindenki hallgat.

Szűcs Feri gúnyosan kifakad:

– Na! Megkukultatok? Lapultok, mint egerek a macska előtt. Kilenc kisegér!

Megreccsen egy szék. Balázs feláll, leakasztja a falra kifüggesztett bérlistát, kiteríti az asztalra.

– Erről van szó.

Az elnök fennhangon olvassa:

– Barta István 287, Katona Bertalan 276, Kovács Balázs 364. Kerekes Gyula 337 rubel… Szép fizetés ez mind – mi a bajuk vele?

Balázs leül, a számfejtőhöz fordul:

– Mondd el, Béci.

A fiatalember lámpalázasan, akadozva szólal meg, aztán felbátorodik.

– … ugyanúgy csináltam, ahogy máskor. Összesítettem a leadott menetlevelek adatait, beszoroztam stb. Az eredmény engem is meglepett. Ilyen nagy összegű munkabérekkel még nem volt dolgom. Tévedésre gyanakodtam, ezért ellenőriztem az adatokat, a brigádvezetők aláírásait, a számításokat. Az eredmény nem változott. Mit tehettem volna? Aláírtam a nyilvántartó lapokat és odaadtam Szűcs elvtársnak is aláírásra. Fél napig ültünk ennél az asztalnál, mert ő is megvizsgált minden beírást. Végül aláírta az egészet. Még aznap elvittem a paksamétát a közgazdászokhoz, náluk volt másfél napig. Sokallták a gépkezelők fizetését. Hiába hivatkoztam a brigádvezetők, köztük a Szűcs elvtárs aláírására is, azt mondták: ez nem tiszta ügy, valahol csalás van a dologban. Nem hagyták jóvá, pedig szóltam, hogy a bérlistát már kifüggesztettem, az emberek tudják a fizetésüket, itt már semmit sem lehet visszacsinálni; különben sincs ok a fizetések megcsonkítására. Erre azt felelték, az ő jóváhagyásuk nélkül nem kellett volna közszemlére tenni a listát. Azt is mondták, a következményekért én leszek a felelős. Jól kiveszekedtük magunkat. Aztán eljöttem ide, Balázs bátyámat éppen itt találtam, hát elmondtam neki, mi a helyzet. Nem akarta elhinni. Mikor megértette, hogy komolyan beszélek, felháborodott. Olyat tett, amit énelőttem még soha: káromkodott… Ennyit tudok mondani.

Leül, megtöröli izzadt homlokát.

A kilenc gépkezelő higgadtan, mocorgás nélkül várja a fejleményeket. Az elnök szigorú tekintete nem rájuk, a számfejtőre sújt:

– Fóris elvtárs, maga hibát követett el! Szabály, hogy a fizetés csak akkor fizetés, ha azt a közgazdászok jóváhagyják. Maga ezt a szabályt megsértette, és ezért fegyelmit kap!

Béci vállat von.

Balázs alatt ismét megnyikordul a szék.

– Nem kell sietni azzal a fegyelmivel. Inkább jutalmat érdemel a fiú, mert érti a munkáját, megcsinálja becsületesen, szorgalmasan. Nem úgy, mint az elődje. Halottakról jót vagy semmit, tudom én azt, de hát mindenki tudja, így igaz: az öreg Ferenc mindig is szívesebben foglalkozott a pohár borokkal, mint a papírmunkával. Aztán ahogy esett, úgy püffent: kapkodva összecsapta az egészet. Szidtuk épp eleget. Mióta Béci csinálja, egészen más a helyzet. Tisztességesen felszámolja a fizetésünket…

– Túlfogyasztásunk sincs azóta! – vág közbe Béres Jóska.

– … nincs bizony – veszi vissza a szót Balázs –, de maradjunk a fizetésnél. Hogy van az, hogy olyanok hagyják jóvá, vagyis kifogásolják, akiknek fogalmunk sincs arról, mennyi munka van mögötte? Mert a közgazdászokat én még soha nem láttam a mezőn! Ülnek az irodában, a hasukra csapva döntik el, mennyi lehet a fizetés? Hát miféle eljárás ez? Én nem éltem a régi világban, de apámtól tudom: a bérlő vagy a gazda mindig kötözködés nélkül kifizette az előre kialkudott napszámot. Nem azt nézte, hogy sok-e, hanem azt, hogy az emberek másnap is neki, az ő földjén dolgozzanak, és lehetőleg jó kedvvel. Úgy látszik, a mi vezetőségünk másképp gondolja…

Az elnök félbeszakítja:

– Hogy ki kapjon fegyelmit és ki nem, azt a vezetőség dönti el, nem maguk. Rendnek kell lenni! Maga pedig, Kovács elvtárs, ne példálódzon a régi világgal. Talán nincs megelégedve a szovjet rendszerrel?

Sokat sejtetően elhallgat, aztán folytatja:

– Úgy látom, maga itt a hangadó. Maga szervezte a sztrájkot, ugye?

Katona Berti felfortyan:

– Balázs nem szervezett semmit! Mind elégedetlenek vagyunk! Igaz, fiúk?

Helyeslő moraj. Mind a kilencen felállnak, komor tekintettel méregetik az elnököt.

– Azzal csak tisztában vannak, hogy nálunk nincs helye semmiféle sztrájknak! Ez alapjában véve jogellenes!

Balázs csak az utolsó szavakra reagál:

– Az lehet. De az is, hogy a megszolgált fizetésünket nem akarják elismerni!

Az elnök elgondolkodik, aztán meglobogtatja a bérlistát.

– Kivizsgáljuk az ügyet, megígérem. Most pedig menjenek dolgozni.

Senki nem mozdul.

– Nem akarnak dolgozni?! – kiáltja az elnök ingerülten.

Kerekes Gyuszi válaszol:

– Akarunk, de nem így. Nem nyugszunk bele a fizetésünk megcsonkításába. Magát azért hívattuk ide, hogy ezt megmondjuk és a segítségét kérjük. Adjon fegyelmit a közgazdászoknak!

– Most mondtam: kivizsgáljuk az ügyet!

– Nem vizsgálták még eleget? Értse meg: vizsgálattal vagy anélkül, de teljes egészében meg akarjuk kapni a fizetésünket!

Az elnök rácsapja tenyerét a listára:

– Öt olyan összeget is látok itten, ami jóval több a saját fizetésemnél! Erre még nem volt példa!

Szűcs Feri megembereli magát, közbeszól:

– Arra se, hogy a fiúk három hét alatt felszántsák a fél határt…

– Ez az! – Balázs hálás tekintettel nyugtázza Szűcs Feri szavait. – Tessék csak emlékezni, mit mondott nekünk a hónap elején. Azt mondta: gyürkőzzünk neki a munkának, mert szorít az idő, rajtunk múlik minden. Azt is mondta, a fizetéssel ne törődjünk, amit megkeresünk, az a miénk, még prémiumot is kapunk!

Az elnök leül, Balázs folytatja:

– Mi szót fogadtunk. Éjjel-nappal dolgoztunk! Kész csoda, hogy a gépek kibírták komolyabb törés nélkül. Mi is kibírtuk, pedig az éjszakai munka után bizony szédelegve, holtfáradtan estünk az ágyba. Arról nem beszélve, hogy amíg éjjel dolgoztunk, mások – maga is! – otthon, az asszony görbéjébe húzódva heverésztek. Hát mondja meg őszintén: ezek után is, maga is sokallja a fizetésünket? A kifogások meg a vizsgálódás helyett nem inkább köszönet és jutalom járna nekünk, ahogy annak idején megígérte?!

Béci csillogó szemmel élvezi a szemrehányó beszédet. Szűcs Feri is bólogat.

Az elnök kifakult hangon, csendesen mondja:

– Ez igaz. Nem tagadom meg az ígéretemet. Abban a helyzetben nem tehettem mást, biztatnom kellett magukat. De ilyen nagy összegekre nem számítottam! Még ha ott is van mögöttük a sok elvégzett munka – a gazdaság kasszája üres! A munkabért is csak hitelből tudjuk kifizetni. Értik már? Ebből a szempontból nézve teljesen érthető a közgazdászok eljárása. Nekünk nem szabad fizetés fejében ilyen nagy pénzeket kiadni. Nem szabad és nem is tudjuk kiadni. Sajnos!

Lovász András ülve is kimagaslik a kilenc ember közül, hát még most, fölegyenesedve:

– Más szóval: a kolhoz megbukott…És mi ezzel érjük be!

Barta István is kimondja, mit gondol:

– Azt kell kivizsgálni, miért nincs pénze a kolhoznak, nem minket macerálni!

Sidó Károly mély basszushangja is felbúg:

– Nincs itt miről beszélni. Mindig is tudtuk, most a saját bőrünkön tapasztaljuk: amelyik ló húz, azt ütik

Bakó Imi ültében hajítja a szót:

– Ott a traktorom, üljön rá maga, és hajtsa… Én itt hagyom ezt a kolhozt!

– Én is! – bátorodik fel Sóhaj Laci.

Az elnök széttárja a karját.

– Nem akarják megérteni? Ha ezt a pénzt kifizetnénk maguknak, akkor a kerekesek lázadnának fel, ők is követelőznének. Ha a láncosoknak megadtuk, adjuk meg nekik is – ezt mondanák. Fogják már fel, hogy a lehetetlent követelik! Nem növelhetjük tovább a gazdaság adósságát…

Balázs karját a mellén összefonva ül. Unja a magyarázkodást, megszakítja:

– Azt az adósságot nem mi csináltuk. Feleljen érte, aki csinálta!

Az elnök egyre idegesebb. Már gesztikulálva beszél:

– De hát maguk eleve rossz módszert választottak. Muszáj volt sztrájkot kezdeni? Miért nem egyenesen hozzám jöttek?!

Lovász András elneveti magát:

– Hajtottuk volna gépeket az iroda elé?

– Dehogy. Egyszerűen megbízhattak volna valakit, hogy adja elő a panaszukat. Ehelyett sztrájkot szerveztek. Ha a járásban megtudják, megnézhetem magamat, az biztos… Hagyják abba ezt az egészet, menjenek dolgozni!

Balázs hátradől a székén, higgadtan mondja:

– Száz szónak is egy a vége: jelentse ki, hogy hiánytalanul megkapjuk a fizetésünket – és már itt se vagyunk…

Feszült csönd, szék se reccsen.

Az elnök feje a két tenyere közt. A listát mustrálva hosszan elgondolkozik, végül felsóhajt.

– Rendben… Megkapják a teljes fizetésüket. Valahogy megoldjuk. A jutalmat is…

A kilenc ember összenéz. Nem hisznek a fülüknek.

– Szóval: megkapjuk? – kérdezi mindannyiuk nevében Balázs.

– Megmondtam – dünnyögi fáradtan az elnök. Aztán emelt hangon hozzáteszi: – De most már én mondom: addig nem megyek el innen, amíg ki nem hajtanak az udvarról!

Szűcs Feri talpra ugrik.

– Hallottátok? Indulás a mezőre!

A biztatás felesleges. Felzúgnak a gépek, kisorjáznak a kapun. Utolsóként Balázs hajt ki, őt megállítja az őr.

– Na! Megkaptátok a magatokét, mi? – kérdezi bazsalygó kárörömmel.

Balázs rákacag a fülkéből:

– Meg bizony, öreg! Külön prémiumot is hozzá!

Meghúzza az indítókart, tovább hajt.

Az őr hosszan, álmélkodva bámul utána. A mellette elsuhanó elnöki terepjárót későn veszi észre, így a tiszteletteljes kalapemelést ezúttal elmulasztja.

ANTIK LELET

1

A kiszáradt, megrepedezett patakmeder észak-dél irányban, a főutcával párhuzamosan, teljes hosszában szeli át a falut. A szélső házak után kelet felé kanyarodva faképnél hagyja a nyugatnak forduló makadámutat.

Elsekélyesedése évek óta sok bosszúsággal jár, különösen huzamosabb őszi és tavaszi esőzések idején, amikor a megáradt, szélesen terpeszkedő víztömeg beszökik a kertekbe és a házak fundamentumát nyaldossa. Ilyenkor egyik panaszos a másiknak adja a kilincset az elöljáróságon.

A falu sete-sután megválasztott első emberei végül is elszánják magukat a döntésre: megtisztítani és egyúttal kimélyíteni a medret, legyen a vizeknek szabad lefolyása.

Már két hete folyik a munka. A frissen megtisztított mederszakasz igazán szépen mutat, a helybeli atyafiakból verbuválódott kubikosok gondos munkáját dicséri.

2

Mózsi Pál nagydarab ember, az a fajta, akinek a mozgása ugyan nem lomha, de ingerlően nyugodt, kimért tempójú; egyetlen felesleges mozdulatot nem tesz. Ráhelyezi ásója élét a talajra, bakancsával ráhág, lehasít egy megfelelő darabot, a szerszám nyelét kissé hátradönti, felemeli a földet, odadobja a magasodó partra, majd kezdi elölről, ugyanúgy. Ő az utolsó ásós: mögötte és az ásójáról lemorzsolódó omladékot lapátoló Csákány Béni után már a tiszta, új mederfenék marad.

Mózsi nagyon elégedett. Az előtte dolgozó ásósok eltávolítják a felső rétegekben lépten-nyomon megtalált, valamikor a patakba dobált rossz fazekak, cserépedények és egyéb hasznavehetetlen holmik maradványait. Az ő ásója vígan, könnyedén hasít a talajba, pedig nem leülepedett iszapos hordalékot, hanem – érezni azt! – eredeti, emberi kézzel eddig nemigen háborgatott anyaföldet forgat vele. Elégedettségébe büszkeség vegyül: príma, békebeli rugós ásó az övé!

3

Csákány Béni fürge kis ember, s mint általában az ilyenek, felettébb szemfüles, ráadásul nagy mestere az évődésnek. Érzékelve és elunva a Mózsiból áradó nagy-nagy lelki nyugalmat, folyvást azon töri a fejét, hogyan tudná kibillenteni társát abból a fenenagy nyugodtságból. Eszébe jut Mózsi közismerten fukar természete, s máris kirukkol az ötlettel:

– Palikám, igyunk egy pohár bort. Özvegy Deákné mostanában kezdett meg egy új hordót. Ittam belőle, fasza bor!

Mózsi hallgat. Idő kell hozzá, hogy lassan forgó esze gyanút fogjon. Akkor megáll, rátenyerel az ásó nyelére, az állát is odahelyezve dörmögi:

– Na. Benne vagyok. Ha fizeted.

Csákány Béni széttárja a karját.

– Én? Arra gondoltam, hogy te...

– Nana. Akkor csöszd meg a te Deáknédat, rám ne számíts.

Csákány Béni villámgyors fordulattal taktikát változtat.

– Ejnye, Palikám! Úgy teszel, mintha te nem szívesen bújnál a lába közé!

– Kell a faszomnak! – zárja le a szóváltást somolygós-mogorván Mózsi.

Csákány Béni párszor nekiveselkedik még, de a cimbora egykedvű nyugalmát ezúttal nem sikerül szétzilálnia. Beletörődik, ő is szótlanul lapátolja a földet.

4

– Hogy az a magasságos...!

A dühös kifakadás Mózsitól ered, akinek ásóján teljesen váratlanul csorba esik.

Nemcsak büszke rá, félti is a szerszámot, hát dohogva tapogatja az élét: nagyon kicsorbult-e?

Nem veszi észre, hogy a lehulló morzsalékföld közt kerekded, sárga fémdarabok csillognak.

Annál inkább Csákány Béni.

– Atyaisten! – mered a szeme hitetlenkedve.

– Mit bámulsz! – morog Mózsi. – Nem láttál még ilyet?

– Milyet... Ilyet... Nem bizony! – Csákány Béni kigúvadt szemének tekintete Mózsi lába elé tapad.

– Atyaisten! – motyogja ismét megbabonázva.

Hirtelen elhajítja a lapátot. Letérdel, kinyújtja kezét a csillogás felé.

Mózsi csak ekkor ejti tekintetét a földre. Messzehangzó bikahangon felbődül:

– Kincs! Elrejtett kincs. Magasságos Isten, kincset leltem!

A kubikosok némelyike, a fürgébbje azonnal odaveti magát: túrják, morzsolják a földet, kapkodják a kiforgatott érméket.

Az idősebbek távolabb állnak, mondván: ugratás az egész.

Csákány Béni mintha apróra zsugorodott, felkelő Napot tartana felemelt kezében. Lelkesen mutatja és mondja:

– Pénz. Aranypénz!

Kutakodik tovább, tömi a zsebét.

Ekkor már mindenki ott nyüzsög Mózsi lába alatt. Tucatnyi ásó döfködi a földet, mohó kezek kaparásznak a rögök között.

– Félre! – forgolódik szitkozódva Mózsi. – Félre innen, az anyátok istenit! Én találtam, és ki mit lel, azé!

Senki nem hallgat rá.

– Nem halljátok? Kuss innen! Mind az enyém!

Csákány Béni ráförmed:

– Marha! Ne csődítsd ide az egész falut, inkább tömd meg te is a zsebed!

– De mi-ind ne-eke-em já-ár! – bömböl Mózsi.

A sokaságtól hozzáférni sem tud az érmékhez, hát iszonyú harag lobban a szemében: magasra emeli az ásót és lesújt vele.

Csákány Béni egyetlen kurta nyikkanással nyúlik el a földön. Mozdulatlanná bénul; csak a lába remeg pár pillanatig, mint a békáé, mikor vásott kölykök suhogó fűzfavesszővel agyoncsapják a vízparton.

5

A hír – kincset leltek a kubikosok, egymást ölik érte! – hamar szétszalad a faluban. Tódul a nép. Körülállják a helyszínt, ámuldoznak és szörnyülködnek.

Csákány Béni mozdulatlan teste elriasztja őket attól, hogy szintén nekiessenek a kincskeresésnek.

Dermedten állnak a kubikosok is. Hol a vízszintesen heverő, furcsán megnyúlt testet, hol Mózsit nézve, aki vérben forgó szemmel, zihálva magyarázkodik:

– Én... Megmondtam, hogy kussoljatok... Ki mit lel, az övé... Nem megmondtam?! De ti... Magasságos Isten, miért én vagyok a hibás?

A kubikosok elhúzódnak tőle. Mózsi körül egészen tágas térség kerekedik. Magára maradva a nagyfájú ember még inkább kétségbeesetten, épp úgy áll a hasmánt fekvő Csákány Béni vérző fejénél, akár egy remegő fejfa.

6

Először a gyorsmentőkocsi érkezik nagy vijjogással. Két fehérköpenyes futva hozza a hordágyat, utánuk szemüveges orvosnő lohol. Csákány Béni testét a hátára fordítják, a nő föléje hajol, a csuklóját fogja, a fejsebet mustrálja.

Sokáig, percekig keresi az életet, de nem találja. Feláll, sóhajt.

Mózsi elernyedő kezéből abban a pillanatban kicsúszik az ásó, halk zörejjel eldől.

A kékruhás rendőrök öten vannak. Szemrevételezik a hullát, lefényképezik, kérdezősködnek, jegyzetelnek. A kubikosok zsebeit kiforgattatják, az aranypénzeket gondosan megszámolva az özvegy Deáknétól kapott tarisznyába csurgatják. Alaposan megvizsgálják a terepet is, de a kifordított, törött, furcsa alakú cserépedényben és körülötte már nem találnak semmit.

Közrefogják, megbilincselik Mózsit, betuszkolják a terepjáróba és elhajtanak.

A mentőkocsi dolgavégezetlenül iramodik utána.

A tömeg marad, egyre hangosabban morajlik.

A kubikosok külön csoportosulnak, elhárítják a faggatódzó falubelieket. Csendesen beszélgetnek egymás közt.

– Tudhattuk volna előre, hogy elátkozott kincs... – dünnyögi Szarka Ignác.

– Az bizony – hagyja rá Gerzsenyi János.

– Szegény Béni elpusztult miatta, mégse lett a miénk! – méltatlankodik Balázs Ferenc. – Kiment a szerencsénk hegyesre!

– Ez a Pali! – emeli fel a hangját Gerzsenyi. – Ki gondolta volna, hogy ölni képes? Megtette! Most majd ráncigálnak bennünket tanúskodni! Mennyi harag lesz ebből...

– Nem megyek sehova – jelenti ki Virág András. – Én csak annyit láttam, hogy a Béni kinyúlt – azt meg már elmondtam a rendőröknek.

– Így van – emeli a mutatóujját Gerzsenyi. – Magam is csak ennyit láttam.

– Mi is! – bólogatnak a többiek.

7

Az órák múlva lassan szétszéledő tömegben kalapos öregember zúgolódik hevesen:

– Tudjátok jól: sok földet és országot ismerek. Az idegenlégijóval annak idején Afrikát is megjártam! És azt mondom nektek, én már láttam ilyet: ez antik lelet vót! Ami azt jelenti, hogy ősrégi, mostani pénzben millijókat érő kincs, aminek múzejumban a helye. Aki ilyet tanál, be kell szolgáltatnija az államnak. Erre törvény van minden országban. Cserébe valami jutalomszázalékot kap…

Megszakítja a monológját, de csak azért, hogy mély lélegzetet vegyen és szemrehányóan folytathassa:

– De ezek? Nem érték be ennyivel. Mindegyik magának akarta az összeset, hát persze, hogy összevesztek rajta. Pedig ha észnél vannak, jut is meg marad is alapon valamennyit elcsaklizhatnak belőle. De így... Emberhalál történt – semmiért…

Az emberek se szóval, se odapillantással nem reagálnak. Némák, mint a kisgyerek, mikor akaratlanul rosszat cselekszik. Csak gondolkoznak, emlékeznek.

A tarisznyába rakott, elkobzott kincsre, Csákány Béni holttestére. Mózsi Pálra is, akiről álmukban sem hitték volna, gyilkos ösztön lakozik benne.

– Antik lelet! – hajtogatja makacsul a kalapos öregember.

ALMA A FÁJÁTÓL

Kovács Andrásnál különbül senki az unokáját nem szereti Szilason.

Egyetlen egy unokával örvendeztette meg a sors, de az fiú, ráadásul hozzá hasonlóan András névre hallgat – hát kell ennél nagyobb boldogság?

Kell. Kovács András az eredetileg jóval több apró leszármazottra méretezett birtoklási vágyat buzgó igyekezettel és szeretettel pazarolja Andriskára.

Fia és menye, akikkel egy fedél alatt él, naponta a városba ingázik, ő pedig a nem is oly csekély összegű vasutas-nyugdíjat élvezve otthonjában tartózkodik; Andriska „kéznél" van a nap bármely szakában, elhalmozhatja a nagyapai szeretet kifogyhatatlan kedvességével.

Jól megvannak egymással. A nagyapa makkegészséges, kicsattanóan pufók, piros arcú, életvidám férfiú, az unoka gömbölyded kis vasgyúró. Öreg Andrásnak gondja van arra, hogy a daliásnak ígérkező kis testben erős, egészséges lélek cseperedjen fel. Örömére szolgál, hogy Andriska kíváncsian kerekre nyílt szemmel hallgatja az okító szót, őszinte ragaszkodással viszonozza a feléje sugárzó érzelmeket.

Kettőjük örömös együttlétére akkor látszik ráborulni az első felhő, mikor Andriskát a szülei beíratják az óvodába. Öreg Andrásnak nem tetszik az a fejlemény. Szép szóval győzködi a fiát és menyét:

– Az óvoda olyan gyereknek való, akinek se mamája, se papója, a szülei meg dolgoznak. Mi a mamával itthon vagyunk. Miért vinnénk-hoznánk a kisfiút reggel-este végig a falun? Amit ilyen korban tudnia kell, megtanulhatja tőlünk. Szíves-örömest gondját viseljük! Gondoljátok meg: itthon jóféle házi kosztot kap, fizetni sem kell érte…

Az érvek hatása őt magát is meglepi. Ifjabb Kovácsék autóra gyűjtenek, minden garast számon tartanak, beosztanak, így aztán visszaveszik a felvételi kérelmet. Öreg Andrásnak különösen nagy megelégedésére szolgál, hogy nem akadékoskodik a menye, aki – lévén tősgyökeres szmolenszki hivatalnokcsalád sarja – egyéb ügyekben nemigen tud, tán nem is akar közös dűlőre jutni az önérzetes apóssal.

A veszély elhárul, Andriska továbbra is együtt lehet a nagyapjával, és a maga gyerekeszével csakhamar eltanulja annak szokásait.

Öreg András szokásainak egyike, hogy nyáron, a délutáni forróság enyhültével kiül a kiskapu melletti lócára, és megszólítja az arra járókat, rendre úgy forgatva a szót, hogy nagyokat lehessen nevetni rajta. Az ő nevetésének sajátos a technikája: először ovális formára tátja a száját, túljátszott figyelemmel lesi a beszélgetőtárs arcát, és amikor az előzőleg rafináltan kiprovokált csattanó elhangzik, abban a pillanatban egész nagydarab teste kacagni kezd; pocakja hullámosan remeg a gyönyörűségtől, a fejét jobbra-balra ingatja, a kezével csapkod, a talpát is odaveri a földhöz. Ezt az önfeledt kacagást Andriska egyre nagyobb sikerrel utánozza.

Hanem az idő kereke veszedelmesen forog, az unoka nőttön-nő; egyszer csak itt az idő, iskolába kell mennie. Öreg András ezúttal nem mondhatja, hogy maradjon itthon a gyerek, majd ő megtanítja az iskolai tudnivalókra. Bölcsen tudomásul veszi a dolgok alakulását, sőt, meglepetésnek szánva ő maga vásárolja meg a szükséges iskolaholmit.

Andriska okos gyermek módján örül a füzeteknek, tollnak, ceruzának, táskának, de leginkább a képes-betűs ábécéskönyvnek, felcsigázott érdeklődéssel ismerkedni kezd vele. Öreg András laikus módon, de büszkén, türelmesen kalauzolja első útján a betűk világában. Éppen a nagy hasú Déhez érkeznek, mikor Andriska apja hazaérkezik a munkából.

Ifjabb Kovács barackot nyom a gyerek fejére, ám az aábécéskönyvre mutatva – amivel Andriska eldicsekszik – kurtán-furcsán azt mondja:

– Nem ez kell neked, kisfiam. Te orosz iskolába mégy.

Öreg András a megrökönyödéstől éppúgy oválisra tátja a száját, mint kacagáskor.

– Miért! – préseli ki az első szót szemrehányóan.

– Megbeszéltük Irinával, már be is adtuk a papírokat.

Öreg András nem lobbanékony természetű. Higgadtan, szinte kérlelően mondja:

– Ne csináljatok bolondságot. Vegyétek vissza a papírokat.

Ifjabb Kovács elneveti magát.

– Dehogy vesszük!

– Itt az iskola helyben, miért nem jó Andriskának?

– Mert a másikban az ország nyelvét is megtanulja, annak pedig nagy hasznát veszi majd a továbbtanulásban és egész életében. Akár orvos, akár mérnök vagy tanár akar lenni – könnyebben érvényesül.

– Honnan tudod, hogy orvos vagy mérnök lesz?

– Akarjuk, hogy felsőbb szinten szerezzen képesítést. Bármilyen szakmát választ, azt is az ország nyelvén tanítják. Én is orosz nyelvű szakiskolában tanultam.

Öreg András azonnal lecsap a lehetőségre. Tömpe ujját felemelve mondja:

– Pedig előtte itthon, anyanyelvű iskolába jártál!

– Mert abba íratott be. Nekem is könnyebb lett volna, ha előre ismerem az ország nyelvét.

– Az nem számít, hogy az anyanyelvedet megtanultad?

Ifjabb Kovács vállat von.

– Nem sokat – mormogja.

– Üss a szádra, te! – Öreg András hangja még nyugodt, de már érződik benne az indulat heve. – Miféle ember az olyan, aki lebecsüli a saját fajtája nyelvét!

– Nem becsülöm le. Viszont jól tudom, hogy csupán egy a sok közül. Mondja meg nekem, ebben az országban mire megyek vele? Mire?!

– Arra, hogy megmaradsz a magunk fajtájának, de nagyokos! Ha mindenki úgy gondolkodna, mint te, hamar kivesznénk erről a vidékről. Hogyhogy nem érted ezt?

– Maga nem ért semmit. Ez a megmaradás eleve lehetetlen. Az erősebb kutyáé a konc, minden – ez a törvény, amit maga nem akar megérteni.

– Szamár vagy, fiam. Csak hiszed, hogy igazad van. A népet ne hasonlítsd kutyához, mert a kutya oktalan állat. De ha már szóba hoztad, mondd meg nekem: miért üzekedik, miért kölykedzik? Mert oktalan létére is dolgozik benne az ösztön, hogy a fajtáját fenntartsa! És láss csudát: a kiskutyák mind ugatni tanulnak, nem bőgni vagy nyávogni…

– Ebben van logika, mégis egyre többen adják a gyereküket orosz iskolába, sokan meg elhúzzák innen a csíkot családostul, mindenestül. Napról napra kevesebben maradunk.

– Hát épp ez a baj! – fakad ki öreg András. Nem győzi álmélkodással a fia észjárását. – Az elköltözőket meg tudom érteni, ha tényleg azért mennek el, mert így vélik esélyesebbnek a megmaradást. Helytelen dolog a szülőföldet elhagyni, de még mindig jobb, mintha itt maradva idegenülnének el tőle. Mert az orosz iskola azt hozza. Az elfordulást saját fajtánktól és mindentől, ami Isten rendelése szerint a sajátunk.

Ifjabb Kovács eltűnődik. Öreg András reménykedve, várakozva nézi. Ám a fiú nem az apja szája íze szerint szól.

– Andriska a városi iskolába megy, ezen már nem változtatunk.

– Elrontjátok az életét, megöltök egy magyar lelket! – keményedik meg öreg András hangja.

– A javát akarjuk…

– Azt?... Majd úgy jár, mint a Szabóék fia, aki oroszul tudott csak levelet írni anyjának a katonaságtól. Szegény asszony! Az agronómushoz vitte lefordíttatni. A saját fia levelét! A választ is az agronómusnak diktálta, mert a fia olvasni is csak oroszul tudott. Na: ti is ezt, így akarjátok? – hadarja egy szuszra öreg András, és amikor kifújja magát, szomorúan hozzáteszi: – De nagy marha vagy, fiam!

Ifjabb Kovács szemefehérje idegesen villan.

– Ne sértegessen, apám. Andriska az én fiam, én szabom meg a sorsát!

– Inkább az orosz feleséged. Ő találta ki ezt a városi iskolát, esküdni mernék rá. És te beleegyeztél. Miért! Engem anyád sose vezetett az orromnál fogva. Nem hagytam! Te hagyod. Messzire esett az alma a fájától!

– Elvárná, hogy ugyanúgy egzecíroztassam Irinát, mint annak idején maga édesanyámat? Nem az a világ járja! Hogy mást ne mondjak: Irina sem keres kevesebbet, mint én. Milyen jogon parancsolgathatnék neki? Á, hagyjuk, ennek a vitának semmi értelme. Andriska orosz iskolába megy és kész.

Öreg András ráeszmél, hogy veszített. Sokat: mindent.

Szokatlan, bántóan furcsa érzés.

Más, jelentéktelen dologban gond nélkül túltenné rajta magát, de ezzel az igaztalannak vélt vereséggel képtelen megbékélni.

Egy aduja van még. Nem akarja felhasználni. Hosszú, ajakharapdáló tusakodás után mégis kimondja.

– Andriska a tied, rendelkezel vele. De a ház az enyém. És azt mondom neked: ha a kisfiút idegen iskolába kényszeríted – eltakarodj ebből a házból örökre a feleségeddel együtt!

Mintha zsák termény súlya nyomná a vállát, meggörnyedve vánszorog ki a szobából. Rá se néz a csodálkozó unokára.

ÚTSZÉLEN

A hajnali eső felébreszti Marcit.

Fekve marad a hitvány dikón, szakadt huzatban szürkéllő lópokróc alatt. Vigyorogva hallgatja a sűrűszemű suhogást.

Éjfél óta, valahányszor gatyaszárosan kisurrant az udvarra hugyozni, szimatoló orra érzékelte a készülődő eső szagát.

„És megjött!"

Örök tompaságra kárhoztatott elméjében örvendezve serked ki a csenevész gondolat: ráérősen heverészhet, a mára tervezett nagy munka elhalasztódik, tán el is marad.

„Esőben kaszálni? Biztos nem jó a fűnek, ha lucskosan vágják rendre. Hát még a hideg eső a zember egészségének! Megfáznék, patikára menne a za csepp járandóságom."

Mármint a rokkantsági segély, amit öccse, Kári vesz át a postástól és vág zsebre minden hónap ötödik napján.

„A kasza várjon. Majd csak eláll a zeső. Reggeli vendég hamar elmegy. Kisüt a nap, felszárad a fű, lehet dógozni."

Az oszladozó homályban eszébe jut álma, amely kétszer is megkísértette ezen az éjszakán. Ijesztően kimeredt szemmel próbálja felidézni önmagát, ahogy álombelien pompás, vadonatúj öltönyben sétál a vasárnapi utcán, az álombeli asszonyok pedig vágyakozva megbámulják.

A csonkaságában is lehangoló tudat, hogy valójában nincsen ünnepi öltönye, hidegen hagyja. Az elméjében kavargó ködfoltok közt csámborogva úgy vélekedik, az álom is része a valóságnak, s mert szép, lehet örülni neki.

A gyönyörűségtől kicsordul a nyála, ezen a reggelen először. Észbe kap, szorosra zárja a száját, megtörli a pokróc sarkával.

A zápor elvonul, a maradék felhők szétszakadoznak. Előbújik a nap, megcsillogtatja a nedves ablaküveget.

„Né, mindjárt a hasamra süt!"

Magára kapdossa a gönceit, kimegy. Megkeresi a ciroksepűt, lecsapja a vizet a csempével burkolt hatalmas teraszról, utána megfeji a kecskét. A

tőgymeleg, frisshabos tejhez kenyeret vág, szilvalekvárt mázol rá, megeszi. Az ebédre szánt félliternyi tejet felforralja a rezsón. Ahhoz is lekváros kenyér dukál, újságpapírba csomagolva, ócska szatyorba süllyesztve.

A nagyházból nem mutatkozik senki. Megvakarja a feje búbját, ejnyéz, majd kiereszti a tyúkokat. Szemet szór eléjük, ráripakodik a felajzottan sürgölődő kakasra.

„Elébb egyél, te!"

Visszamegy a széldeszkákból összetákolt kecskeólhoz, dob még villahegynyi szénát a jószág elé.

„Osztán megedd nekem, ne taposd magad alá!"

Megvárja, amíg a kecske mekegése jelzi, tudomásul vette a kioktatást, aztán magára hagyja. Céltalanul őgyeleg az udvaron.

Amikor elérkezettnek véli az időt, szatyrát a kaszanyélre akasztja, elindul.

A Jáhondó, ahová kaszálni készül, pár száz méternyi bekötőút, mély gödrökkel csúfolkodó makadám. Az utat szegélyező árokpart emberemlékezet óta nem terem jó szénának való füvet. Tele acattal, keserűlapuval, szamártövisbokrokkal. A rátarti tehenes gazdák nem eresztik neki a kaszájukat, hiába mérgelődik a falu feje, hogy azt is le kell vágni, tisztán tartani az árkot. Marci kapott az alkalmon, nagy meggyőződéssel magyarázva, milyen jó lesz a jáhondói gurding az ő kecskéjének. Így lett övé a „kaszáló". És a kecske nem panaszkodik, felzabálja a gondosan összevillázott kazlacskát.

A faluvégen túl szétriasztja az üzekedő kutyákat, szatyrát felakasztja egy csökött almafára.

„Istenem, segíts!"

A padkán kezdi, a pucér úttest szélénél, onnan halad lefelé, egészen az árok fenekéig. A levágott füvet ügyesen kikanyarítja a bokáig érő, csobogástalanul áramló vízből a partoldalra.

Átérzi a munka fontosságát, örömét leli benne. A nyála időről időre kicsordul, de nem törődik vele.

„Nincs itt Kári, hogy rámkiabáljon: törüld meg a pofád!"

Órája nincs – miért lenne, ha nem tud eligazodni rajta –, mégis szinte percre pontosan félóránként megáll, maroknyi fűcsomóval letörli a pengét, hozzáhúzza a fenőkövet. Egyre inkább kívánja a füstölgést, de a pipatöméssel való bíbelődést elodázza.

„Majd ha levágom ezt a zoldalt. Akkor leülök, rágyújtok."

Jó magasan már a nap az égi mezőn, mikor a kasza hegye megtorpan. Marci beledermed a mozdulatba, meghajolva bámul maga elé.

„A zanyját. Egy táska!"

Bőrtáska, két hatalmas csattal, erős füllel. Egyik sarka belóg a sárgászavaros vízbe, épp csak annyira, hogy a nikkelezett sarokszegély csillogása a felszínre világoljon, már-már elvakítva a szemet.

A kasza élével húzza közelebb. A sima felületről lefut a víz, s az a néhány csepp, ami rajta marad, párologni kezd a tűző napfényben.

Leteszi a kaszát, körülnéz. Nem lát senkit. Odakuporodik a táska mellé.

„Kié lehet?"

„Itt felejtették?"

„Elhajították?"

„De príma táska!"

„Mi van benne?"

Kinyújtja a kezét, magához veszi.

„Jó lesz a szatyor helyett. Az úgyis elnyűvődött."

Engedetlen ujjai sokáig babrálnak a csattal. Amikor sikerül felpattintania mind a kettőt, kinyitja a táskát, belenéz.

Őszborostás arca nyálcsordító vigyorgássá torzul.

„Egy csomó pénz!"

Bugyután araszoló képzelete megtáltosodik, csámpásan vágtatni kezd a középpontot megtestesítő táska körül.

„A zanyját! Gazdag lettem! Sok e za pénz. Vajon mennyi?"

Elodázhatatlan szükségét érzi a hugyozásnak és a rágyújtásnak.

Miután hiányosan begombolja a sliccét, sietve tömni kezdi a pipát. A nagy igyekezetben fél maréknyi dohányt mellé szór, de rá se hederít. Felizzítja a kupaktüzet, kéjesen pöfékel.

„Meg kéne számolni!"

A kötegeket kirakja a torsra. Mutatóujjával rábök a szélsőre, másik kezének hüvelykujjával pedig jelzi: egy. Aztán megérinti a következőt, és kiegyenesíti a mutatóujját: kettő. Amikor ötnél tart, újra kezdi.

Mire a többször ismétlődő mozdulatsor végére ér, belezavarodik: nem tudja, hányszor öt köteget számolt.

Elölről kezdi az egészet, de most már gyufaszálat rak egy lapulevélre, valahányszor elfogynak az ujjai. Úgy okoskodik: ahány gyufaszál, annyiszor öt köteg pénze van.

„Négyszer öt. Az mennyi? Hogy kell kiszámolni?"

Nem tudja, hát kifakad:

„Minek születtem bambának! Maradtam volna a zapám tökiben!"

A buzgóság nem hagyja nyugton. Ismét szemügyre veszi, megforgatja a kötegeket.

„Ez piros. Rajta a kopasz fej. Tízes."

„E za másik kettő lilás. Huszonötös."

„E zitt zöld meg kék. Ötös. Vagy hármas?”

„Ezek a barnák a zegyesek.”

„A rossebbe, mennyi a zösszes? De jó lenne tudni! Mert a pénz számolva, a zasszony verve… Hát e za a baj: se asszonyom, se tudományom a számoláshoz. A guta üsse meg!”

Töri a fejét, kit avathatna be a dologba, aki meg tudja számolni a pénzt, de nem fecsegi el a titkot.

Kárit eleve kizárja a lehetséges cinkostársak közül.

„Inkább a fia. Iskolába jár, jó feje van. És szépen szokott beszélni velem. Kári csak úgy, mint a tehénnel: ne ide, te marha, hanem amoda! Elszedné ezt a pénzt is a zutolsó cseppig. Pedig kell nekem! Hogy bármit megvehessek a boltban. Legelőször egy szép öltözet ruhát. Pont olyat, amilyet álmomban viseltem. Nem hordom többet Kári ócska culáját! Lábbeli is kell. Csizma meg bakancs. Cipő! És kalap, fehér gyolcsing. Jut rá! A zanyját: bámul majd Kári, mikor nyalkán kiöltözve megyek a templomba! A zasszonyok meg már messziről meresztik a szemüket: né, ki e za derék úriember?!”

Szétnyílik a szája, szabad folyást engedve a nyálnak. Felsőtestét ütemesen előre-hátra mozgatva ül a parton. Aztán zsebre dugja a kialudt pipát, visszarakja a pénzt a táskába. A kaszáért nyúl, hogy folytassa a munkát, ám alighogy megmarkolja a kaszanyelet, mást gondol:

„Bolond lennék kaszálni! Van pénzem, veszek szénát a kecskének. Vagy inkább eladom a bitangot, a tejét már úgyis csak én iszom. Veszek helyette tehenet. Nagytőgyűt, jó tejelőt. Lesz tejfel meg túró, a zasszonyok majd veszik, viszik jó pénzért. A zanyját!”

A felismerés öröme, miszerint a pénz pénzt fial, hamar elillan.

Elfújja a félelem hideg szele.

„Titokban nem vehetek se ruhát, se tehenet. Mindenki látná, osztán máris nyaggatnának: miből telt rá?! Kárit pláne nem hagyná a buzgóság. Széjjelhányná a vackomat, csakhogy megtalálja a pénzt. Mert abból neki semennyi se elég. És ha megtalálná, el is venné a zösszeset. Nem törődne avval, hogy ki mit lel, a zövé.”

„Akkor meg minek találtam!”

Felvinnyogott, mint az oldalba rúgott eb, s kétségbeesetten nyúlt el az árokparton. Sokáig törte a fejét, hogyan maradhatna övé a pénz, de nem jutott semmire. Megdühödve mordult fel:

„Ha nem lehet az enyém, ne legyen a másé se!”

Szikkadó, lábon álló kórót tördelt, kupacba rakta az útszélen. A táskát a kötegekkel együtt a kupac tetejére nyomta, alágyújtott. Száját összeszorítva, kimeredt szemmel nézte a felcsapó lángokat. Csak a könnyek csorogtak borostás arcán, le az álla hegyéig, onnan a makadám otromba kövezetére.

LELTÁR

Politúros csillogás. Tiszták a bútorok. Szépek.

Biliárdasztal. A legújabb szerzemény. Zöld mezőben egyenlő szárú háromszög tart fogva szorosan összezsúfolt golyókat. A mező szélén dologtalanul heverésző dákók.

Fejmagasságban sarokpolc. Szemrevalóan színes tévékészülék. A képernyőn Plutó kutya hadakozik soron következő mesefiguratársával. A falakon kellemesbarna alapszín. Lakályos nyugalmat áraszt. Ügyesen megkomponált aszimmetriában olajképek reprodukciói. Akvarellek. Nem túl sok, nem is kevés. Amennyi kell.

Akkor hát: tökéletes berendezés?

Fenét. Nincs vigasztalanabb látvány. Mint ez itt. A nagyteremnek titulált, üres ivó.

Hitvány hétfő. Annak is a délelőttje. Betéved olykor egy-egy atyafi, de futóvendégi minőségben. A feleshez, pohár sörhöz legfeljebb cigarettát kér, máris fizet. Rohan a dolga után.

Nocsak. A Bodnárék lánykája. Félénk tekintettel bátorodik be. Kopijkákat szorongat a markában. Fagyira.

– Milyen legyen, Ilike? Málnás? Csokis? Epres?

A kedves szóra fölengedni látszik a kislány riadtsága. Csilingelő hangon, fölcsillanó szemmel válaszol:

– Csokis. Az nagyon finom. Vicuska is szereti...

– Igen, csokis. A húgodnak is... Tegyem külön tölcsérbe?

– Hát... Ha lehet...

– Úgy teszünk, mintha lehetne, tessék! Ez a tiéd, ez a Vicuskáé.

– Köszönöm, Öcsibácsi! De jaj... Csak két gömbre kaptam pénzt anyukámtól. Nem négyre...

– A többi ajándék. De csak akkor, ha mindig ilyen rendes kislány leszel!

– Ezt már a múltkor is tetszett mondani. És én megígértem.

– Persze. Mert szeretném, ha nem feledkeznél meg az ígéretedről.

– Á, dehogy! Mehetek?

– Menj, aranyoskám.

Mosolyogni kell a boldogan elsietõ lányka után. Annyira tiszta, lelket felüdítõ teremtés. Ebben a fullasztó közegben... A légyriasztó szalagjai közt egy pillanatra visszadugja szőke fejecskéjét:

– Csókolom, Öcsibácsi!

Hálát sugárzó, gyermekien nyílt tekintet. Örömtől édesen kisimult arcocska. A hang bársonyába csomagolt köszönet őszintesége: „Köszönöm, Öcsibácsi! Csókolom Öcsibácsi!". Így, egybehangzón: Öcsibácsi.

Ezért érdemes áldozni. Plusz két gömböcske fagylaltot. No igen, a jótettet harminc kopijkád bánja. Egye fene! Cserébe emlékezetesen szép élményben részesültél. Ez több. Ebből meg lehet élni holnapig. Ebben a sivár közegben.

Különben is más a baj. A kupicák, pohár- és korsó sörök nemigen fogynak. Meggondolandó, érdemes-e hétfőnként kinyitni. Legalábbis napközben. Mert este mindenképpen. Akkor jönnek a törzsvendégek. Szerencsés esetben tucatnyian. Igaz, minden kopijka számít. Szóval: mégis. Napközben is. Hadd vehessenek fagyit az Ilikék...

Meglebben, zizeg a szalagcsokor. Bébi Béci jön. A számára félretett kávézaccért. Nem hajtja oldalra a szalagokat. Hagyja, hogy végigcsússzanak a vállán, lyukas svájcisapkáján. Megáll a pult előtt. Köszön. Kezébe adod az előkészített csomagot. A fiú nem igyekszik. Idétlenül, bumfordian ácsorog. Szemlátomást abban reménykedik, cseppen-csurran számára némi itóka. Talán egy teljes pikoló világos, amit ő kissörnek nevez. Esetleg szűk szimpla valódi, zamatos, gőzölgősen forró kávé. Erőlteti a beszélgetést, Öcsibácsizik nyakra-főre. Mennyire más ez! Mint az iménti csilingelés. Rekedt hang, sunyi tekintet, irritálóan fontoskodó, magvasnak szánt útszéli bölcsességek sokasága. Fecsegés. Idő kell hozzá, hogy elszontyolodva tudomásul vegye: semmi kedved a társalgáshoz vele. Rászánja magát, elmegy. Tétova, csoszogó léptekkel.

Szerencsétlen. Ez aztán igazán az. Alig harminc éves. Nemcsak a veleszületett betegség, a rendszerváltozásnak nevezett nagy felfordulás áldozata. Az első létszámcsökkentéskor legelsőként az ő szűrét hajították kapun kívülre. A gépállomásról, ahol takarítóként dolgozott. Szó se róla, nagy buzgalommal. Mintha ő maga is tudta volna: erre a munkára alkalmas, csak erre. Akkoriban kis emberi tartás is volt benne. Igazi munkásnak hitte magát. Hogyne, hiszen overallja volt. Szép kék, éppen olyan, mint a gépjavítóknak, a szerelőknek. És fizetést kapott. Keveset, de mégis. Most már semmit. Cselleng. Nem lenne szabad, de iszik. Rákapott. Ki tudja, mi lakik egy ilyen sérült lélekben? Hogyan viseli el a munkanélküliséget? Rokkantsági segélyét apró részletekben, előre kikunyerálja a postamesternőtől. Italra. Aztán egyszál hozzátartozója,

anyja filléres nyugdíját. Megélhetnének a kertből. Jó nagy, a föld kövér. Termelhetnének zöldséget. Korait, eladásra. De Béci nem túrja a földet. Nem ért hozzá, nem is akarja. Az anyja meg nem bírja. Nyomorognak. Ha nem lenne az átkozott rossz természete, megkaphatná jó szívből a napi sörét, kávéját. Téli hidegben akár pohárka forralt bort. Csakhogy egyetlen korty szesz is túl sok neki. Kivetkőzteti önmagából. Elszemtelenedik. Hangoskodva kötekedik. Követelődzik. Vagy vigyorog. Ez a bamba vigyorgás elriasztja a vendégeket. Hát nem. Ezért nem. Elégedjen meg a kávézaccal. És próbálja beosztani a kevés pénzt, amihez időnként hozzájut.

Te is ezt teszed. Mégis. Máris. Az örökség nagyobb része elment a felújításra. A berendezésre. Másik része hivatali költségekre, árubeszerzésre. Mindenek tetejébe az adó. Amit elodázni, részletekre bontani nem lehet. Ebben a szar helyzetben csakis Bécinélküli forgalommal remélhető némi haszon. Őt kellene valahogy elriasztani. Nem hagyni, hogy ő riassza el a fizetővendégeket. Mit művelt a minap is: beleszürcsölt a főerdész sörébe! Persze, hogy megundorodott a hatalmas szálfa-termetű férfi. Ha hirtelen felindultságában nyakonvágja Bécit, tán azon nyomban kileheli a lelkét. De nem. Utálkozva, pár szitokszó közepette végigmérte a vigyorgó fiút és elment. A társaságával együtt. Négyen voltak. Azóta egyikük sem tette be ide a lábát.

Nem. Így nem fog menni. Bécit mindenképpen távol kell tartani. Ha másképp nem, hát megvonva tőle a kávézaccot is. Ne legyen oka idejönni.

Egy éve nyitottál. Legfőbb ideje, hogy más módját is kitaláld a vendégcsábításnak. Hogyan édesgesd ide a határvadászoknak csúfolt üzemanyagcsempészeket? Ők mostanában tollasodtak meg. Dagad a bukszájuk, attól meg a mellük. Csakhogy ők beszerzik odaát a kívánt innivalót. Olcsóbban, mint nálad, hiszen te is onnan hozod az árut. Persze, drágábban kell adnod, különben ráfizetnél. Nem sok az a pár százalékos felár, de ahhoz elég, hogy az újgazdagok pimaszkodva kifogásolják, elkerüljék a presszódat. Hiába: minél több a pénzük az ilyeneknek, annál inkább fogukhoz verik a garast.

Játékautomata kellene. Legalább kettő. Azok behoznák a fiatalokat, növelnék a forgalmat. De a gépek drágák, az engedély sem lenne olcsó. Egyelőre nem jut rá.

A fene egye meg!

Még szerencse, hogy ezek hárman a kisteremben jócskán fogyasztanak. Vodka, sör, kávé. Habzik az ital, folyik a szó, száll a füst. A polgármester szinte percre pontosan negyedóránként csődörösen felnyerít. Ő konyakot iszik. Ezzel jelzi, ő több, másabb, mint ivócimborái: a falu első embere!

Hm.

*

Bükki András, Árva Jani, Holló Mihály.

Polgármester. Járási és helyi képviselő.

Micsoda trió.

Okostónik. Az izgága fajtából.

Mérget lehet venni rá: felesektől nekibátorodva most is a világot készülnek megváltani. Ki tudja, hányadszor. A falu hétköznapi bajaival persze nem tudnak mit kezdeni. A nagypolitika, az igen. Hogy a megye, az ország, a világ dolgai. Így, úgy, amúgy. Mindeközben Bodnár Ilike csak többször könyörgésre kap néhány kopijkát fagyira, mert családjuk a magatehetetlen nagymama nyugdíjából tengődik. Pedig dolgoznak. Ilike apja-anyja mindennapos munkás a gazdaságban. Csak éppen fizetést nem kapnak. Hónapokra rúg a bérhátralék. Nyomorognak. Pontosan úgy, mint a falubeliek többsége.

Mit számít az ilyesmi ezeknek? Ők a fellegekben járnak, nem érzékelhetik a fűszálak közt vergődő bogarakat.

Másfelől: úgy kell nekik. A bogaraknak. A falubelieknek. Ők emelték dicső magasságba ezeket a fickókat. Bükki Andrást másodszor választották bírónak. Pardon, polgármesternek. Manapság ez a titulus járja, Bükki meg is követeli. Teheti, hiszen több száz szavazattal győzött. Kilenc jelölt közül. Nem csoda hát, csak nevetséges a látvány. Ahogy a testes emberke még fennebb hordja az orrát. És úton-útfélen dicsekszik: ő a falu első embere – polgármester úr!

Árva Jani szolid fölénnyel avanzsált járási képviselővé. Mindegy, a belőle sugárzó csendes gőghöz ennyi elég.

Holló Mihálynak nem okozott gondot a választás. Egyedüli jelöltként indult a körzetében, senki sem húzta ki a nevét. Kell ennél több a szűkreszabott boldogsághoz?!

Micsoda trió.

Érdemes lenne külön-külön felmérni azt a hasznot, amit zajos tényked-ésükkel a falu javára hoztak? Mit mutatna egy ilyen mérlegelés?

Nem sokat. Semmit. Hiányt.

Az emberekkel, a választókkal kellett volna megértetni: ne tekintsék énekesmadárnak ezeket a verebeket! Megtehetted volna. Gyér forgalom ide vagy oda, annyian azért megfordulnak itt, hogy elterjesszék véleményedet a faluban. És a kocsmáros véleményére ma is adnak! Mert ő mindenkit jól ismer. Tudja, ki mennyi pénzt ér. De te hallgattál. A kisebb gondod is nagyobb volt. Annál, hogy beleártsd magát a kisszerű politiká-

ba. Meg aztán bíztál a falubelijeidben: nem létezik, hogy Bükkit például újraválasszák a távolról sem rászabott tisztségben. Tévedtél. Persze, igazán alkalmatos jelölt nem volt. Ezért húztad ki mind a kilenc nevet.

Mi lehet az oka? Annak, hogy a rátermettek közül senki sem kaparászik efféle tisztségek után? Csak ezek, az ilyenek. Akik éhes nyűvekként nyüzsögnek a zavarosban. Babéros dicsőségre, haszonra éhesen.

Sovány vigasz. Hogy a világ: ilyen. Miért ilyen?

Mert Bükkiandrások a falu első emberei. Töketlenek a járás, a megye, az ország első emberei.

Tessék: már te is nagypolitizálsz. A fenébe! Inkább eressz egy feketét. Kellenek a figyelmet elterelő mozdulatok. A kiskanál lassú körforgása. A kávé zamata. Amitől a háborgás elcsitul. Talán.

*

Mielőtt megízlelnéd az első kortyot, résnyire nyílik a kisterem ajtaja. Árva Jani rendel:

– Öcsi, a szokásosat. Igyekezz, elmegyünk!

No, a kávé várhat.

– Viszem!

Tálca. Hamisezüst. Habzik a sör. Csillog a pálinka. A konyak kirívóan barnállik. Ja, a számla. Hiszen elmennek. Plusz négy tíz. Tegnapról tíz harminc. Így, együtt igazán szép summa...

Mire várnak? Már leraktad a poharakat, összeszedted az üreseket. Szándékosan lassan, hogy egyiküknek eszébe jusson. Rákérdezni a számlára. És nem.

A felesek hamar lecsúsznak. A sörrel elidőznek. Azt csak kortyonként. Élvetegen. Állsz, vársz. Elnézel fölöttük.

– Ülj közénk! – invitál váratlanul Bükki. Túljátszott, kedélyes nagyvonalúsággal. Mintha kegyet gyakorolna.

– Ne, nem...

A gondolattól is borsódzik a hátad: letelepedni közéjük? Különben is kint a kassza. Már csak az hiányzik, hogy...

Árva Jani kitalálja gondolatodat.

– Ne félj! Kinyitom az ajtót. Így ni. Éppen odalátok

– Helyes! – bólint Bükki. – Ülj csak le nyugodtan, barátom. Hadd avassalak be téged is. Mert azon tanakodunk, hogyan lehetne likvidálni Lajost...

– L... likvidálni? – a meglepetés váratlansága lezöttyent a kényelmes padra.

– Úgy értem, az elnöki székből. Hiszen te is tudod, tönkretette a gazdaságot. Mennie kell! A kérdés az, hogyan. Nincs valami ötleted?

Beharapod az ajkad. Hát erről folyt itt a szó órákon át! Kinyírni az elnököt. Mintha ez lenne a legfontosabb. Persze, Lajos is megéri a pénzét, de nem ő a felelős mindenért. Szarban az egész ország, és Lajos vigye el a balhét? Ráadásul te, a kocsmáros adjon tanácsot a kinyírásához? Mit képzelnek ezek?!

– És ha van? Volna? Az én dolgom a kiszolgálás. Az elnökmenesztés meg a tagságé.

Mindhárman egyszerre akarnak szólni. Elentmondani. A két kisfigura azonban gyorsan retirál. Átadják a terepet Bükkinek. Aki bizalmaskodóan kioktatja:

– Forma szerint ez így van, tudjuk. De azt is, hogy az emberek buták. Gyávák. Hiányzik belőlük a kellő öntudat. Nem várható el tőlük, hogy spontán módon rendkívüli közgyűlést hívassanak össze. Lajos menesztése végett. Ismétlem: ehhez buták és gyávák. Én csak tudom, én vagyok a falu első embere!

Önelégülten, idegesítően felnyerít. Lesi a hatást.

No igen. Nagy igazság. A falubeliek valóban rosszul választottak. Polgármestert mindenképp!

Így a gondolat. A szó egészen másképp hangzik:

– Mégis. Mégse. Ebbe én nem akarok belefolyni. Évek óta nem vagyok tagja a gazdaságnak. Ami azt jelenti, hogy semmi közöm hozzá.

– Igen? És ahhoz mit szólsz, hogy a gazdaság vagyonát – egyelőre papíron! – csak a mostani tagok közt osztották fel? Aki sokéveket ledolgozott benne, de valamilyen oknál fogva kilépett, semmit sem kapott. Te sem! Hány évig sofőrködtél?

– Huszonhárom...

– Na! És most, hogy kisemmiztek, azt simán lenyeled?

– Nem tehetek mást. Azért léptem ki, hogy a vasúton többet keressek. Sikerült. És ez minden kilépőre vonatkozik.

Bükkinek nem tetszik ez a beszéd. Felnyerít. Ezúttal gúnyosan.

– Furcsa ember vagy, hallod. Belenyugszol, hogy az általad is teremtett javakból olyanok is részesüljenek, akik egy-két éve tagok a gazdaságban...

– Meg azok, akik sose léptek ki. Akik egész életüket ott töltötték el. Ha követelőznék, őket rövidíteném meg.

Bükki tekintete egészen elkomorul. Látható, nincs a keze ügyében használható ellenérv, hát a cimborákra pillog. Tőlük vár segítséget. Árva Jani nem késlekedik. Figyelmeztetően fölemeli az ujját:

– Demokráciában mindenki elmondhatja a véleményét. Akkor is, ha hülyeséget foglal szépen hangzó szavakba. Meg ne sértődj, Öcsikém: te is

ezt tetted. Én a helyedben inkább toporzékolnék! Mert csúnyán kibabráltak veled is. Várjál, folytatni akarom. Izé... Másfelől nézve. Addig – mondjuk! – rendben a dolog, hogy feldarabolták a vagyont. A földet is. Tagonként jut cirka két hektár. De mi lesz akkor – és ez hamarosan bekövetkezik! –, amikor végképp széthullik a gazdaság! Kimérik a földeket. Egy öttagú család kap cirka tíz hektárt. Most jövök a farbával: mihez kezd vele? Hogyan műveli meg? Ló nélkül, gép nélkül, vetőmag nélkül! Erre felelj!

– Mit tudom én? Mit bánom én! Összefoghatnak. Alakíthatnak gazdaszövetséget. Szövetkezetet. Akármit, nem az én gondom. Te válaszolj nekem: ha annyira biztosak vagytok a gazdaság szétesésében, akkor mi értelme kiakolbólítani Lajost a hivatalából?

Árva Jani legyint. Meghúzza a sörét, akkor dörmögi. Bele a korsóba:

– Nem értesz semmit...

Bükki veszi át a szót:

– Azért kell mennie Lajosnak, hogy újra, másképp, igazságosan osszuk el a vagyont. Okos ember létedre ezt az egyszerű dolgot sem fogod fel!

– Nem vagyok okosabb senkinél, de azt tudom, hogy nem fog az menni. Mármint Lajos. Meg a rendkívüli gyűlés összeverbuválása. Az elosztás módját közgyűlés fogadta el, azt már nem csinálják vissza. Annyi eszük van a tagoknak, hogy készakarva új, számukra kedvezőtlenebb döntést ne hozzanak. A kilépetteknek pedig nincs beleszólásuk. Jog szerint ott sem lehetnek a gyűlésen. Ti, nagyokosok, hogy-hogy nem számoltok ezzel? Törődjetek inkább a saját dolgotokkal. Ami a hatáskörötökbe tartozik...

Holló Mihály elérkezettnek látja az időt ahhoz, hogy ő is megszólaljon. Ő legkevésbé bírja az italt. Az agya, a nyelve nehezen forog, de mondja:

– Hó-ha, hők! Miféle de-demokrácia az, amikor felelős, választott tisztségvi-viselőket bárki csak úgy, alaptalanul kritizálhat! Mi közöd neked, mo-mondjuk, az én hatáskörömhöz? Engem egyhangúlag választottak képviselővé. Bennem bíznak az emberek!...

– Én nem. Szerintem te amúgy is annyira piti figura vagy, hogy hatásköröd sincs. Legfeljebb a nagy szád.

Csúnya sértés. Annak szántad. És komolyan így gondolod. Akkor meg miért ne mondtad volna ki? Hiszen véget kell vetni a teljesen felesleges szócsatának. Hagyjanak téged békén. Fizessenek és menjenek.

Bükki másképp gondolja:

– Fogd be a szád, Öcsi! Vedd figyelembe, kikkel beszélsz. Kiket ócsárolsz! Miska az egyik legjobb képviselőm. Ha úgy tetszik: hasznos tanácsadóm. Jani meg a jobbkezem. Én pedig a falu első embere vagyok! Jegyezd meg jól...

Sikerül elsimítani a nevetőgörcsöt. Amit a tudat indukál, miszerint Bükki suta. Úgyszólván kétbalkezes. Ennélfogva nem lehet Árva Jani a jobbkeze...

– Jól van. Megjegyeztem. Csakhogy én meg a falu kocsmárosa vagyok. Tessék, a számla. Tizenkettő hatvan. A tegnapival együtt huszonkettő kilencven.

Minden szavad keményen, könyörtelenül koppan. Akár szeptemberben a járdára hulló gesztenye.

Árva Jani ültében próbálja feszesen kihúzni magát:

– A számlát még nem kértük!

– Ejnye, Jani. Nem te szóltál, hogy igyekezzek az utolsó körrel, mert elmentek?

– Na és? A számla eszem ágában sem volt.

– Azért említem én. Mert aki fogyaszt, távozás előtt fizetnie kell. Ez a szokás. Mármint kulturált körökben.

Bükki szeme hitetlenkedve kikerekedik.

– Nem hiszek a fülemnek! Micsoda? Távozást emlegetsz? Ki akarsz dobni bennünket? Ember, mi bajod velünk! Hiszen belőlünk élsz! Én a falu első embere...

Holló Mihály közbeszólása megakasztja:

– Figyelem! Ítéletet hirdetek: Öcsi hozzon még egy kört, aztán az egészet írja a többihez. A számla ráér. Majd lesz vele valami!

– Ez az! – kárörvendezik Árva Jani. – Két fél vodka, egy konyak, három sö-söröcske rendel!

Bükki felhői közt egyetértően villog a gyilkos mosoly.

– Hallottad, Öcsi!

Szó se róla, cifra helyzet. Ezek összeesküdtek ellened. Ki akarnak hozni a sodrodból. Nem szabad. Hagyni, hogy provokáljanak. De mi mást mondhatnál?

– Nincs több kör. Berúgtatok. Igyátok meg a maradék sörötöket és fizessetek. Menjetek a dolgotokra.

– Miféle hang ez? Hát nem hallottad: írd a tegnapihoz!

– Hozzáírtam. Huszonkettő kilencven. Hitel nincs. Megszűnt.

– Neekeem niincs hitelem nálad?! – ámuldozik bárgyú őszinteséggel Bükki. Idegesen felnyerít. – Halljátok ezt, emberek! Hát idefigyelj, te, tiszteletlen fráter! Látod, van pénz nálam. Ez az ötvenes. De juszt se fizetek. Majd holnap. Csakazértis! És ha tovább akadékoskodsz, akkor... olyat, de olyat teszek, hogy...

– Rajta. Vágd a szemébe! – biztatja Árva Jani.

– Úgy, úgy! – tódítja Holló Mihály. – Bökd ki, Bükki!

Amaz kiélvezi a helyzetet. Hatásszünetet tart. Aztán lecsap:

– Megteszem bizony! Bezáratom a kocsmádat!

Ez már sok. Nincs tovább. Minden kötél elszakad. A gondolat gyors, a mozdulat megállíthatatlan. Nyakukba zúdítod az egyik negyedrészig telt korsó tartalmát. Hab nélkül csurog a sör, csattog a szó:

– Itt ne hagyjátok! Az árát meg költsétek patikára! És most kifelé!

Megragadod a grabancukat, egymás után kitaszigálod őket a kisteremből. Aztán csoportosan a kijáraton. Nincs erő, ami ellenállhatna iszonyú haragodnak.

A két alárendelt cimbora teljesen részeg, furcsamód mégis ők maradnak talpon, bár erősen ingadozva.

A falu első embere a kapott lendülettől kétrét hajolva, ujjheggyel egy-egy pillanatra a talajt érintve kibukdácsol az úttest közepéig, s ott elhasal. Még mielőtt föltápászkodna, autó fékez. A sofőr kihajlik a fülkéből, megereszt egy cifra káromkodást:

– Mi az apád faszát fetrengsz az úton, te marha! Nincs jobb dolgod?

*

Na. Ez megvolt. Huszonkettő kilencven elveszett. Három szalag letépődött. A padlón üvegcserepek. Két korsó ripityára törött. Csupa veszteséget mutat a gyorsleltár. De mit lehet tenni? Jöhet, jöjjön a kávé. Nagyon kell most. Nem, mégse. Egészen elhűlt.

LUCIFER ÜDVÖZÜL

1

Lakodalom, nászéjszaka.

Az ágy alá elrejtve egy kalapács, hogy az ifiasszony – férjeura kedve szerint – fiút szüljön, ha eljön az ideje.

Nem késik a gyermekáldás, megérkezik Ferike.

– Én vagyok ő kicsiben! – dicsekedik apukája. Cimborákkal álló hétig vedeli a pucupálinkát.

Esztendőre Ferike a gyerekkocsit kinövi, jár és beszél naphosszat az udvaron. Homokdombon várat épít, amit aztán kacarászva lerombol. Ha megunja, hátulra megy, irigyli a délceg kakas égőpiros koronáját. Kutya, macska nem állhat meg előtte, cibálja a farkukat.

Óvodába apja hordja kerékpáron. Visítozva élvezi a nyargalást. Csoportjában vezérséget bitorol, parancsára fakardokkal támadás a rózsák ellen. Óvó nénik szörnyülködnek:

– Kire ütött ez a gyerek?!

– Királyt játszik – rosszat művel!

– Elrontja a többit is!

Egyik év a másik után elsomfordál, Ferikétől búcsút vesz az óvoda.

2

Az iskolában neve Ferkó. Negyediktől nyolcadikig osztályelső, később szintén színjeles.

Nagymamája örvendezik:

– Pap lesz ebből, azt mondom!

– Ne jósoljon! – mordul apuka. – Más a világ, egyetemen nem képeznek papokat.

Szakot választ a kislegény, jelentkezik. A vizsgákkal nincsen gond, de sokan vannak, a bejutás bizonytalan.

Kupaktanács a családban, mi legyen. Anyukája sopánkodik, apukája biztosra és vásárba megy.

Nem számít egy tehén ára, ha a fiút felveszik!

Sikerül.

Attól kezdve ritkán látják otthon és a faluban.

Pár év múlva záróvizsgák, diplomával tér haza.

Apukája lelkendezve intézkedik, állást kap.

3

Beceneve Feri lesz, mert a Ferkó nem illik egy tanárhoz. Kollégái tanítók, ő elvárja a megtisztelőbb titulust.

Szemtől szemben respektálják magas fokú képzettségét, háta mögött fejcsóválva pusmognak:

– Mivé lett a Ferkó!

– Túlságosan önhitt – mihez vezet ez…?

– De ismerjük el, rendet tart. Vasfegyelmet! Meglátjátok, direktor lesz maholnap…

Nem lesz. Tanév végén kedvetlenül eltűnődik: „Ez a pálya idegen, fizetsége szánalmas, mellékes meg semmi Másra, többre vagyok hivatva."

Szóvá teszi otthon is. Anyukája sopánkodik. Apukája nem érzelgős, intézkedik. Másnap reggel Feri fiút hívatják az elnökhöz. Bő félórás hatszemközti diskurzus, mert a titkár jelen van. Okosan szól, elnyeri a bizalmat.

– Legyen szb-elnök. Támogatod? – javasolja, kérdezi a kolhozelnök.

– Ha belép – bólint rá a párttitkár.

4

Hogyne lépne. Úgy számítja, megéri.

Az új tisztség neki való. Jó fizetés, kevés gond.

Tavasz jöttén Luci elvtárs – most így dukál – üdülési beutalót osztogat, de a jónép vonakodik:

– Miért most? Egész télen négy fal között tengtünk-lengtünk, akkor kellett volna!

– Tavaszidő – dologidő!

– Bizony. Sok a dolog, nem enged!

Sebaj. Kellő számú irodai alkalmazott Luci elvtárs papírjain átlényegül fejőnővé, dohánytermesztővé, utaznak mind üdülőkbe, süttetik a hasukat. Luci elvtárs bazsalyogva dörzsöli a tenyerét: „Jól van ez így. Beutaló kárba nem vész, ők meg most már keresik a kegyeimet."

Titkárnője Csákány Bandi szemrevaló asszonya. Három éve hiába vár gyermeket. Most már lesz.

Luci elvtárs kap két pofont, Bandi másfél évet. Atyafiak csóválják a fejüket:

– Szegény Bandi műtrágyát gyárt rabruhában…

– *Ez* meg itthon továbbra is vígan éli világát…

– Nem igazság!

Ha már így van – hogy a törvényt nem érdekli, mi lenne az igazság – ítélkezik a falu: szb-elnök nevéből a második *i* törölve, családi és keresztneve összevonva – lesz belőle Lucifer.

Híre megy a titulusnak. Anyukája sopánkodik, az irodán nevetnek. Viselője bosszankodva töri fejét, mit is tegyen ellene.

– Megnősülök – jön az ötlet –, akkor talán békén hagynak!

Apukája rábólint.

5

Választottja kákabélű leányzó, de az apja nagyhatalmú brigadéros.

Anyukája sopánkodik, apukája intézkedik. Megejtik a lánykérést, sátrat vernek az udvaron.

Terítéken pazar étek, márkás ital rengeteg, vigad mind a kétszáz vendég.

Éjfél után a menyasszony izgul-pirul, milyen lesz a nászéjszaka.

Pálinkázik nyakra-főre a párja, mintha bánná már az egészet. A menyecskét ölbe venni, ágyba vinni képtelen. Amaz szegény őt vonszolja szégyenkezve a szobába.

A jó népnek szeme mered – erre példa nem volt még a faluban. Sutyorogva találgatják, mi történhet odabent.

Az ifjú férj öltönyösen dől az ágyra, öntudatlan hever azon reggelig.

6

Nyáridőben zúg a mező, két héten át versenyezik hat kombájnos. A győzteseknek jutalom jár oklevéllel.

Az aratási ünnepségen ott a kolhoz elnöke, a titkár is, meg egy rakás tisztviselő, de ők nagyurasan finom gőggel ücsörögnek. Szb-elnök reszortja a díjátadás, hát készülődik fenemód.

A beszéde papíron, felolvassa hibátlanul, fél tucatszor köszöni a buzgalmat. Pillognak a gépkezelők, várják már a díszkeretes oklevelet, még inkább a pénzzel bélelt borítékot.

Mosolyogva hosszan parolázik mindegyikkel. Kint a tévé, felveszi az eseményt.

Hiába a marasztalás itókára, bográcslére: összepakol, indul a stáb más helyszínen forgatni.

Maradnak az emberek és elvtársak, vodkásüveg hosszú sorban az asztalon. Fogy az ital, nő a jókedv, lárma riaszt erdőlakó madarakat. Szb-elnök ingadozva körbe jár, kombájnosok vállát veregeti, bizalmasan sugdolózik:

– Én is, ti is – benne leszünk mind a tévében. Mit gondoltok, jól beszéltem? Ki vele, de őszintén: milyen voltam?

Bólogatnak az emberek, kínálgatják a nap hősét.

Összegyűl a sok kupica, hajtja őt a bokrok közé.

Visszatérve nyitott sliccén kibukva a hímtagja, himbálódzik kókadtan. Röhögnek az emberek, elnök-titkár elámulva szemléli a tébláboló alakot, dúlva-fúlva pattannak a kocsiba, szitkozódva elrobognak.

7

Jó tisztsége odavan, álló hétig fő a feje, mi lesz most.

Felesége pironkodva korholja, anyukája fejét fogva sopánkodik.

Apukája keresi és megtalálja a mentséget:

– Részeg voltál, kedves fiam, az az oka!

Hatásos az érvelés, elnök-titkár nagy haragja megenyhül. Tanácskoznak tíz percig, kimondják a verdiktet: Luci elvtárs megy a farmra vezetőnek.

– Ott a helye… – bazsalyog az elnök.

– Pillanatnyi megingás. Emiatt nem lenne helyes leírni egy kádert – vélekedik a titkár.

8

Százhúsz tehén, hatvan borjú, gondozók és fejőnők a keze alatt: Luci elvtárs gazdálkodik. Reggel-este kiosztja az abrakot, megjelenik minden tehén seggénél, feljegyzi a tejhozamot, havonta a borjúfiak súlygyarapodását. Észleli a kisebb-nagyobb vétkeket, korholja a gondozókat, figyeli a fejőnőket. Minden hétfőn tereli egy szálig őket együvé, tömködi fejüket a modern állattenyésztés, a békepolitika sajátosságaival, ateista tanokkal. Muszájból meghallgatják, muszájból elfelejtik. Ő is tudja, de nem számít, mert működik a farm. Az eredmények nem kiugróan jelentősek, de jobbak, mint korábban. Az elnök és a titkár elismerő szavaitól fellélegzik: „Ezt akartam – bizonyítani! Most már lehet gondom másra is…”

Házassága szerencsétlen, mert az asszony nem tűri az ágyában: „Fáj a fejem, hasam görcsöl – hagyjál békén!” Nem csoda, ha évek alatt egy szem gyerek sikeredett, satnya az is, mint a sápadt palánta.

Csakhogy Luci elvtárs harmincéves, ágyékában virgonc vágyak viháncolnak. Mi egyebet tehetne, szemezget a fejőnők közt. Akad köztük fiatal.

Kacér Bözsi kínálkozik, de épp ezért nem kell neki: „Összefeküdt fűvel-fával, lennék nála sokadik:”

Mejjes-faros, de túl szerény, szinte félénk a másik. Ráesik a választás. Hetekig a fejét rázza, de azután feladja az ódzkodást.

Esti fejés végeztével randevúznak, mező füvén holdfény alatt ölelkeznek.

Nyár múltával, amikortól hidegek már az esték, szeretőjét rendeli a vörös sarokba. Kacér Bözsi megneszeli, mi folyik. Fejés után sietősen hazatérve kárörömmel árulkodik a szerető férjének: „Idefigyelj, asszonyodat most döngöli Lucifer!”

Két cimbora könnyen akad, velük indul Vihar Bélus a helyszínre. Egy rohammal betörik a deszkaajtót, tetten érik a kéjelgő párocskát. Sikít a nő ijedtében, elmenekül bugyi nélkül. Teheti, mert Bélus és a cimborák Luciferre figyelnek. Fütykös és lőcs derekasan dolgozik, a latornak csontja roppan, arca-teste csupa kék és zöld.

Bélus otthon keseregve titkot tart, de cimborái bor mellett a kocsmában kifecsegik a dolgot.

Ámul-bámul a falu, toporzékol az elnök és a titkár. Nincs kegyelem, Luci elvtárs útilaput kap. Badar Jóska kótyagosan rigmust farag, összegzi a történteket:

Lucifernek bánatára
véget ért már jó világa:
farka miatt farolt farmra,
most is azért rúgták farba…

Minél inkább elterjed a csúfos rigmus, Luci elvtárs anyukája annál inkább sopánkodik. Felesége mit se bánja az egészet, kárörömmel kuruzsolja ura testén a foltokat. Apukája gondterhelten töri fejét, mit tehetne. Hetek múlnak, hónapok, jön a tavasz, mégis marad tanácstalan.

Az irodán más a helyzet: Luci elvtárs ügye napirenden.

– Mégis csak a mi káderünk… – tűnődik a párttitkár.

– Egyetértek – szól az elnök –, de mi a fenét kezdjünk vele?

– Választás lesz – jelöltessük tanácselnöknek!

– Micsoda? Azt már azért ne.

– Miért ne, ha megválasztják?!

– Kapna akár csak egy voksot is?

– Mind bíró lett, akit eddig jelöltünk! Ellenjelölt úgyse lesz.

– Ez igaz… De épp ő legyen a falu első embere?

– Ugyan! Ő is tudja, mi vagyunk az első és a második, ő csak a sokadik lehet. Ahogy fütyülünk, úgy fog táncolni.

– Hm…

Márciusban megesik a választás. A titkárnak igaza, Luciferből bíró lesz.

9

Másfél évig jól megy dolga. Teszi, amit odafentről mondanak, mert abból baja nem lehet. A jó népnek panaszait, kérvényeit téma szerint rendezgeti halmokba, tűzi aztán tanácsülés napirendjére. „Döntsenek a tanácstagok, azért vannak"

Igazolás valamiről bárkinek ha kell, legépeli a jegyző, az ügyfél meg keresheti, hol a bíró. Megtalálja a presszóban – ez most már a kocsma neve –, két vodka közt aláírja a papirost, ráüti a pecsétet.

Gyöngyélet ez, szó se róla, milyen kár, hogy múlandó.

Mert a titkárt szép szóval és egyebekkel rábírja egy tartalékos atyafi, óvja meg őt a behívástól. Kiderül a turpisság, megorrol a hatalom.

– Egy falusi titkár hogy merészel beleszólni a hadvezetés ügyeibe?!

– Ez – politikai vakságból eredő vétség!

A titkárnak mennie kell – de hová?

Elvtárséknál fontos szempont az emberséges bánásmód, mármint a saját káderekkel. Kinézik hát neki a tanácselnöki tisztséget.

– Luci elvtárs úgyis többször ücsörög a presszóban, mint a hivatalában!

Lucifer megkapja a lemondásra utasító ukázt. Nem érti az egészet, panaszosan vonakodik, de végül persze engedelmeskedik.

Új választás, a falu népe „minden mindegy" alapon megszavazza bírónak a bukott titkárt.

Luciferből csoportvezetőt csinálnak a kolhozban.

10

Akármilyen alsórendű, ez is tisztség, csakhogy eszi már a fene a kolhozvilágot: hamvába készül halni a rendszer, ami létrehozta. Belülről bomlik az egész, végül térdre omlik, szétesik.

Lucifer az elsők között veszi észre, új világ van születőben. „Rajtam múlik, ebben végre leszek-e megint Valaki!" – morfondírozik.

Lesz. Menti pénzét idejében gépekbe, ingatlanba, és amikor végleg kipurcan a kolhoz, aprópénzért soktucatnyi kolhoztagtól megszerzi a kiosztott kéthektáros földrészleget. Hasonszőrű cimborákkal társulva alakít egy káeftét. Ő az elnök, száz embernek dirigál.

Egy-két év a nehéz kezdet, utána már dől a haszon, nő a profit.

Elnök úrként derogál az ócska Moszkvics neki, hát új kocsit vesz, nyugatit. Fontoskodva ül a volán mögött, mintha világnyi gond nyomná vállát. Nyáridőben széles karimájú kalap a fején, mint a cowboyoknak.

– Dzsoki Júing! – vélekedik a falu.

Jól megy minden évekig, a folytatás még annál is jobbat, szebbet – gyarapodó mesés vagyont – ígér, de megtörténik a baj: Lucifert a volán mögött szél üti meg, sírba viszi.

Nagy temetés: síró özvegy, néma tömeg, áhítatos gyászbeszéd.

A temetőből hazatérő sírásókat Badar Jóska új rigmussal mulattatja:

Lucifernek gyors halála
vitte őt a másvilágra
átkosan sok kincs közül,
na de sebaj, meglássátok,
nem fog rajta ott már átok
– semmi kétség, üdvözül.

ZUHANÁS

1

Az összedőlt világ bontott anyagából kocsma épül. Hol másutt, mint az öregtemplom szembeszomszédságában, stukkerdurrogtatós filmekből ismert napnyugati módi szerint. Merthogy manapság muszájságosan ez, az ilyen dukál.

Semmi sem az, ami volt, ami a tanácstalanul tébláboló cingár atyafiak szerint a legkevésbé sem volt kívánatos, de úgy-ahogy hozzá lehetett szokni. Most? A kiszámíthatóság hiányzik: senki sem tudja, hová sodorja a változás ismeretlen, elgépiesedve zakatoló őrülete.

A gyökereket szaggató felfordulásban egyedüli biztos pontnak tűnik az ősi funkcióval egyébként is csábító, vadonatújdonságával hivalkodó, búfeledtető intézmény.

A söntésnél, az asztaloknál mocskos, megviselt gúnyájú pásztorok, napszámosok, munkanélküliek ácsorognk, ücsörögnek. A csapos rutinosan tüsténkedik, szaporán jegyzi a hiteleket, mivel a táblát – *Hitel holnap!* – kényszerből már a megnyitás napján lomtárba hajította a tulajdonos.

Aki azonnal fizet: felnéz rá mindenki.

Oldalvást, a tolongó tömegen túl, hátát a falnak vetve apró termetű atyafi álldogál. Hátha meghívja valaki egy-két korty töményre. Megvetését, irigységét mosollyal leplezve sunyít a sorban állók és a zsongó asztaltársaságok felé. A botcsinálta, csupapecsét-nadrágú, leginkább hangoskodó piktort különösen rühelli. Naná, annak pénze is, barátja is sok van.

Neki csak tanult szakmája: villanyszerelő!

Volt, amíg állt az a másik világ.

Akkor, havi biztos keresettel a zsebében esténként neki sem okozott gondot pár kupica olcsó pálinka.

De hát odaveszett a kereset, az ital ára égbe szökött, a semmiből megfizethetetlen, hitele pedig – csak és éppen neki! – nincsen.

Mire is lenne? Lerobbant büszkeséggel lesi a jó szerencsét.

Átnéznek rajta. A legújabb, meg sem történt eseményt tárgyalják. Harsognak a vélemények:

– Huszonhat méter!

– Egy nyavalyát: magasabb!

– Annyi, ha mondom. Kovács tanító tegnap a szemem láttára mérte meg. Itt állt a kocsma előtt, becélozta a torony legtetejét, szöget mért, utána távolságot az aljáig. Osztott-szorzott, és huszonhat méter jött ki.

– Rosszul számolt. Csak rá kell nézni: van az harminc méter is!

– Vagy több. A környéken ez a legmagasabb!

– Akármennyi, cseszheti ezer pénzét az egyház. Nincs ember, aki felmerészkedne rá, hogy átfesse. A faluban biztosan nincs olyan ember!

– Pedig ezer pénz bárkit kihúzna a szarból.

– Na és? Tyúkszarosan is többet ér az élet, minthogy onnan… Ki bolond, vállalni a rizikót!

Bakács, a piktor magabiztosan érvel, elégedetten nyugtázza az elismerő bólintásokat. Iszik.

Amint lerakja a decis poharat és körbenéz, tekintete megakad az apró emberkén.

– Izé… Hacsak András nem: ő annyira pirinyó, tán abból a magasságból lecseppenve sem ütné meg magát… Hé, András!

Amaz utálkozó pillantással, böffentett szóval fordul a csúfondáros hang irányába:

– Vagyok.

– Felmásznál, megülnéd a gombot?

András egy szempillantás alatt felismeri a potyapia lehetőségét. Vigyorog.

– Egy deciért megmondom.

– Ejha… De megéri. Lajos, tölts neki!

András kezében reszket a pohárka. Hánykolódik az áttetszően kívánatos tartalom felszíne, már-már kilöttyen. Csak azt ne! Aggodalmasan emeli a szájához, egy kortyintással felhörpinti. Jólesik, szinte megváltás. Csitul, megszűnik a remegés. Odamegy a piktor asztalához.

– Na? – sürgeti Bakács.

András a szomszédos asztal mellől átrak egy széket, ráül. Farkasszemet néz Bakáccsal és társaival, aztán dacosan, ököllel az asztalra csap:

– Miért ne?!

Kimeredt szemmel, tátott szájjal bámulnak rá.

– Egek! – forgatja a szemét Bakács. – Te kis tökmag… Nem hiszek neked!

Csődület. A csapos dologtalanul könyököl a söntéspultra, mert a sorban állók is Bakács asztala körül tömörülnek. Némelyek óva intik, mások nagy hévvel biztatják Andrást.

Füle mellett elszáll a sok mihaszna beszéd. Ő már csak az ezer pénzre gondol, amivel dugig tömheti a zsebét. Bakács feléje nyújtott festékes mancsát – fogadjunk egy félliterbe, hogy nem sikerül! – undorral, de habozás nélkül fogadja el.

2

A presbiterek megkönnyebbülten hallgatják az ajánlatot, de – mintha a rend kedvéért – aggodalmaskodnak. András türelmetlenül háborog magában. „Tutyimutyi vénségek! Mit vacakolnak? Kell az a pénz. Nemcsak decizésre. Meleg ételre, tiszta ruhára, egyébre. Özvegy Salgónétól megkapom. Tán őt magát is, mint régen, amikor még volt pénzem."

Fennhangon másképp szól:

– Tudják jól: senkim sincs, aki megsirasson, eltakarítson. Mit ér az ilyen magányos senkiházi élete? Nem sokat! No… Ha rajtavesztek, temessen el az egyház. Ennyi a feltételem. Meg az, hogy üveg pálinka várjon a cinteremben!

Megegyeznek. András aláírja a sebtében papírra vetett nyilatkozatot: önként vállalkozik, övé a felelősség.

3

Éjszaka. Éberen hánykolódik az asszonykéz gondviseléséből rég kiesett vackon. Az egyetlen deci pálinka kevés volt ahhoz, hogy a szokott módon – elégedetten – mámorba, majd álomba merüljön. Egykedvűen veszi számba a vállalkozás lehetséges következményeit.

„Ha sikerül: másképp lesz minden. Emelt fővel járhatok megint az utcán!"

„Ha nem, úgy is jó. Jobb, mint potyára lesni a kocsmában. Egy csapásra vége minden gondomnak."

„De miért ne sikerülne? A magasságot megszoktam. Igaz, nyolc-tízméteres oszlopokon. A torony legfeljebb háromszor magasabb. De ha többször, az se baj. Mit számít, ha tíz vagy harminc méterről pottyan le az ember: így is, úgy is kipurcan. Millió oszlopot megmásztam már, oszt itt vagyok! Most sem lesz baj."

„Vilmos is megülte már a gombot. Harminc évvel ezelőtt. Én is képes vagyok rá! Igaz, ő nem ivott. Előtte. Annál többet utána. Most mi legyen? Odarendeltem a pálinkát… No, jó lesz az Utána is…"

Ezzel a gondolattal, hajnaltájban szenderedik el.

4

Másnap tökéletes a szélcsend, kellemes melegséggel záporoz az őszi derű.

Csábító az odakészített pálinka, de András erőszakkal letépi róla a tekintetét. Nincs benne félelem, amit a szeszbe fojthatna.

Fölmászik a harangok fölé, a tető favázát mustrálja: elbírja-e az ő ötven kilóját?

Megnyugodva látja, a szarufák és a lécek alig-fakultan épek.

Időbe telik, amíg belülről megbontja bádogborítást, de sikerül. Kibújik a tetőre. Ráérősen, gondosan rögzíti az első létrát, feljebb kapaszkodik rajta.

Egyetlen pillantás elég ahhoz, hogy a magára erőltetett nyugalom feloldódjon az arcán gyöngyöző verejtékben: a tetőzet hihetetlenül karcsú hegyesszögének csúcsán trónoló gömb és fölötte a bádogkakas – úgy tűnik – irdatlan magasságban, elérhetetlen messzeségben.

Lent, a kocsma előtti téren kíváncsiak tömege. Bakács a kocsmába emelő lépcső legfelső fokán áll, meszelőjéről csepeg a mésztej, tócsává gyűlik. Az emberek pusmognak:

– Az anyját! Jól csinálja!

– Biztosító kötél nélkül!

– Bizony! Csak a végén meg ne bánja!

– Hogy lehet az: egyszer se néz le?!

– Na, hallod: mi dolga a lenti világgal, ha egyszer fölötte van!

András fütyörészéssel hadakozik a kezét remegtető belső feszültség ellen. Igyekszik az elkerülhetetlenül fontos tennivalókra koncentrálni.

Már a harmadik létrán araszol, s látja: legfeljebb emberhossznyira a gömb alja. Itt azonban annyira összeszűkűl a tetőzet, hogy akár átölelhetné.

Tudja, a létrát egyetlen óvatlan mozdulat oldalvást fordítaná, hát ajakcsücsörítő izgalommal tapogatja ki a létra fokán azt a helyet, ahol biztonságosan megvetheti a lábát. Egy perc, egy fok. Gyorsabban nem lehet, nem is meri.

Ingujjra vetkőzött, mégis egész teste verejtékezik. Minél följebb jut, annál inkább. Ráadásul – amire nem számított – az egyik bádoglemez sarokéle felsebzi a tenyerét. Vérzik, de a fájdalmat tompítja a leküzdhetetlen izgalom.

„Megcsinálom. Csak azért is megcsinálom!"

Furcsa: minél távolabbra emelkedik tőle, annál inkább érzi a földet. Ej, dehogy is azt: a cipőtalp teljes felületéhez tapadó biztonság hiányát. A szokatlanul nagy kilengés még inkább elbizonytalanítja, görcsös odafigyelésre kényszeríti.

Behunyt szemmel támasztja fejét a még kellemesen hűvös, rozsdásodó lemezhez, kivár. Aztán megragadja a kakastartó ércrúd tövét, egy lendülettel feltornássza magát a gömb tetejére.

Lent elismerő moraj. Az ügyes-bajos dolgaik ügyében arra járó atyafiak is megállnak, bámulják a magasban még kisebbnek, egészen gyermektestűnek látszó emberkét.

Bakács somolygó ingerültséggel odasúgja a mellette álló csaposnak:

– Vesztettem. A kis mitugrász: hát nem megcsinálta?

Amaz dünnyög:

– A java még hátra van. Újrapingálni az egész tetőt: nem semmi!

– Meglesz az is – ereszti le a vállát csalódottan Bakács.

Menne, folytatni a félbehagyott munkát, de a látvány marasztalja.

A járókelők egy része betelik az élménnyel. Tovább mennek a dolgaik után, de sugárzó büszkeséggel vissza-visszapillantva: mégiscsak akadt egy bátor ember a faluban!

Honnan tudná bárki odalent: András fél.

A pillanat után, amikor szétvetett lábbal elhelyezkedik a gömbön, és diadalmasan lenéz a mélybe, elrettenti a gondolat: mintha madárka lenne törékeny ágon, de neki nincs szárnya.

Kezdettől fogva tisztában van vele, mégis riasztja a tudat: csak magára számíthat.

Fogcsikorgatva dolgozik. Felhúzza a festékes edényt, ezüstszínűre mázolja a bádogkakast. Csodálatosan fénylik, de nemigen gyönyörködik benne, visszaereszkedik a gömb alá.

Sérült tenyere most már sajog, alig tudja használni, holott – gondolja kínjában – három kézre is szüksége lenne.

„Mégis fel kellett volna bontani az üveget, jól meghúzni a pálinkát. Akkor nem fájna és nem remegne a kezem. Na, ez is jókor jut eszembe!"

Szenved. A szüntelen remegés, az egyre elviselhetetlenebb sajgás lassítja a munkát, amúgy egészen jól tűri, a lenti világ biztonságában őgyelgő tömeg kurjongatása, trágárságokkal felbődülő viccelődése azonban feldühíti.

„Mi a fenének tátják itt a szájukat? Mennének a francba!"

Elkészül a gömbbel is. Vakítóan csillog rajta a festék.

Nyújtja a lábát, kitapogatja a létra fokát, hogy lejjebb ereszkedjen.

És akkor, ijesztően váratlanul: harangszó kiált.

Három létrahosszal alatta, annyira mennydörgően, hogy belereszket a tető.

Elengedi a festékes vödör fülét, két kézzel kapaszkodik a létrába. A remegés átterjed a létrára, kopog a bádog.

– Melyik marha húzta meg! – ordítja nagy haraggal, kétségbeesetten.

Odalent röhögve hullámzik a tömeg.

„Átkozottak! Semmibe vesztek, figuráztok velem?!”

Elképedve látni véli: szörnypofává torzulnak, süllyedve távolodnak az arcok.

– Barmok! Rajtam röhögtök, nekem húzzátok?!

Sérült tenyere ököllé keményedve elereszti a létrát, megfenyegeti a sokaságot. A heves mozdulattól megrándul a létra, elfordul. A másik kéz ösztönösen biztosabb fogódzót keres. Nincs olyan. András bucskázva, a tetőzetnek nekiütődve zuhan, tompa puffanással csapódik a földnek.

A röhögés megszakad, a tömeg bénává dermed.

A döbbent csöndben elsőként Bakács eszmél. Felhördül, meszelőt tartó kezét András kicsavarodott pózban heverő teste felé nyújtja:

– Mégis nyertem!

Abban a pillanatban némul el a harangszó.

KÉT VILÁG CSÓKJA

Cséplőgép zúg a határban.

Békebeli, behemótosan bumfordi, hatalmas lendkeréken csattogó szíjjal.

Kimúlt a kolhoz, a hitvány örökségen osztozkodó káefték egyikének nem jutott önjáró aratógép. Emiatt dúl a háborúság Kicsi Palkó és a szerencsésebb társulások első emberei közt. Szó sem lehet arról, hogy béraratásra szerződjön velük.

Inkább a cséplőgép.

Amíg levágták és bekazlazták a kenyérnek valót, hozzáértő kezek alatt újjászületett az öreg masina.

Követeli, falja telhetetlen étvággyal az oldott kévéket. Port, üres szalmát, töreket okád, de a sovány ka termés kincset érő zuhatagát is.

Bakó Zsiga az etető. Langaléta termet, a falu száján csak Hosszú Zsiga. A dobon állva messzire lát, mindent felülről néz.

A töreklyukban fiatalok. Ott már-már elviselhetetlen a hőség és a por. Az ő tüdejük még bírja. Muszáj. Zsuzska és a Kölyök fulladozva, csípőskoszosan verejtékezve hordja a töreket.

Nagyjából egyivásúak, a Kölyök legfeljebb esztendővel korábban jött a világra. Szőkesége átüt a porfelhőn.

Zsuzska: szemrevaló, szótlanul serénykedő barna lány. Túlságosan barna. Nem a rárakódott kosztól.

A faluban egyetlenként, dohogva megtűrt cigány család sokadik ivadéka.

Apja-anyja rég felhagyott a kéregetéssel. Mindennapos munkások voltak a kolhozban, hát ők is földhöz jutottak. Palkóhoz társultak vele; a többiek visszautálták őket.

Öreg Ladi és Beske már nem bírja a munkát, Zsuzska dolgozik helyettük. Dühödt engedelmességgel, zokszó nélkül.

A Kölyökköz sincs szava, így amaz is némán villázza az átkozottul porzó aprólékot. Pedig felettébb izgatja a lány közelsége. A vedlett blúz alatt rezgő halmok. Minden, ami Zsuzska lényének része.

A szótlanság, a komor tekintet riasztja: szomorúságot lát benne.

Hosszú Zsiga tüskés jókedve, pillantása sűrűn arrafelé bóklászik. Mikor Zsuzska a nagy igyekezetben és a kimerültségtől lépést vétve térdre rogy, s a török java része a nyakába zúdul, odakiált.

– Hé, Zsuzska! Verte vón' apád a pocoklyukba! Bika alá való létedre orra esel, mint a pulya...

Zajos a gép, de Zsiga torka ércből. A csúnya beszédet meghallja, lenyeli a lány. Feláll, koromfekete hajából kirázza a piszkot.

A Kölyök dúl-fúl. Heves elszántsággal ereszti ki a hangját.

– Könnyű magának! Fél kézzel teszi a dolgát, a másikkal meg a vén farkát birizgálja!

Zsiga fülébe – igaz, tenyérrel terelve – besurran a szemtelen szó. Nem orrol meg a Kölyökre, inkább a lánnyal kötözködik.

– Zsuzska! Van a lábod közt muzsika? Szólott már az a muzsika?

A Kölyök, visszatérőben a ládával, ismét kifakad.

– Ne a szót csépelje – éhezik a gép!

Zsiga nem zavartatja magát.

– Hé, Kölyök! Győződj meg róla. Nálad a vonó, húzd el a nótáját! De vigyázz, az ilyennek keresztben a muzsikája...

Aki hallja, röhög.

Zsuzska szenved.

A Kölyöknek még lenne szava az ágaskodó indulathoz, de tudja: hiába. A töreklyukban, együttérző háborgással dünnyög.

– Halottad? Arra biztat, hogy...

Nincs ideje befejezni. Zsuzska villanó tekintete, koppanó szava fejbe kólintja.

– Anyádat.

A Kölyök nagyot nyel. Sértve érzi magát.

– Miért mondod ezt? Téged próbállak védeni.

– Ki kért rá? Hagyj békén.

– De hisz gúnyolódik veled!

– Na és? Megszoktam.

– Gyáva vagy. Ezért fogtam pártodat.

– Fenét. Hogy hálából hagyjalak magamra mászni...

Idő kell hozzá, hogy a Kölyök megemésszе a sziszegő gorombaságot.

– Esküdjek meg, hogy nem erre gondoltam? Amúgy... Jó lenne. Persze, nem hálából...

– Hát? – Zsuzska szemében őszinte érdeklődés csillan.

– Izé... Úgy. Szerelemből.

Zsuzska elámul. Rátámaszkodik a villanyélre, nézi a fiút.

– Te meg én? Megbolondultál.

A kölyök is megáll. Szembenéznek.

– Te vetted el az eszem. Négy napja. Mikor ebbe a lyukba száműztek bennünket. Két éve! Mikor először táncoltál velem. Ha emlékszel...

– Emlékszem, de nem hiszek neked. Látom, folyvást guvad a szemed, de csak azért, mert ebből a lyukból másikba vágysz. A muzsikám likába, ugyi?

– Legalább te ne beszélj csúnyán. Amit mondtam, komolyan mondtam.

– Menj a francba! Két világ köztünk. És te rosszabb vagy, mint Zsiga. Ő csak a száját jártatja, te mindenféle csúfságot összeképzelsz rólam.

– Én? Öt évet odaadnék az életemből egy csókodért.

– Juj! Mindjárt hanyatt vágom magam. Vagy téged kupán, hogy ne mondhass ilyen hülyeségeket!

Zsuzska hangjában, szemében döbbenet, hitetlenkedés. Más is. Hirtelen a köldökéig emeli ruháját, haragosan rákiált a Kölyökre.

– Nézz ide! Ezt szeretnéd, ugyi?!

Elereszti a szoknya szegélyét, megvetően dobja a szót.

– Sose kapod meg.

A Kölyök szeme egy pillanatra kikerekül, aztán tekintete a földre esik. Megbántódva, régen izzó szenvedéllyel beszél.

– Ha akarod: itt, a fajtámbeliek szeme láttára megcsókollak. Hogy higgy nekem.

– Ha. Haha! Majd a piszi...

A Kölyök tenyere váratlanul rászáll Zsuzska vállára. Tartja, szorítja.

– Tizenkilenc éves vagyok, a seregbe nem soroznak be. Akár meg is nősülhetek. Szeretnék...

– Hát aztán? A te dolgod...

A Kölyök érzi, erős kezében riadt remegéssé sikeredik a vállrándítás szándéka. Keresi, elkapja a lány szomorúságosan egykedvű pillantását.

– Te legyél a feleségem.

Zsuzska elakadó lélegzettel csak nyikkanni tud.

Mi minden szaladoz át reszkető lelkén!

Titkon, saját magának is bevallhatatlanul ilyen, ezekre a szavakra vágyott. Akkor is, mikor a munkanélküli prímás unalmat űző heccből, nagy fájdalmak közt a magáévá tette. Hogy rá se nézzen többé.

A Kölyök – más.

Lopiban ő is méregette a legényt. És belátta: kedvére való. Lenne.

Ha nem az a két világ.

De az annyira áhított szavakat ő mondta ki.

Itt, a töreklyukban. A bőrükön egyformán kérgesedő szutyokban. Nekibátorodva, de kíméletesen.

Olyan szép, hogy talán nem is igaz.

Az ösztön és a tudat mélye kétségekkel hánykolódik, még sincs, már nincs ereje nem hinni.

Odabújik a Kölyökköz. Mennyei édességgel keveredik ajkukon a kosz. Ringatóznak, aztán lassan keringeni kezdenek a kettős szentség láthatatlan tengelye körül. Kisodródnak a töreklyukból.

A cséplőgép, az elevátor üresen jár. Mindenki rájuk figyel. Varjasan röppen, messzire száll a kacaj. Az ácsorgó gólyákkal tűzdelt mező fölött nyomtalanul elenyész.

RAGYOGÁS

A civódás tarka madarát Klára röppentette fel. Bálintot különösebben nem zavarta a szavak csapkodása. Csupaderűs, eső utáni reggel volt, dologra és kedvére való. Evés közben a napi tennivalókat rangsorolta, az asszony zsörtölődésére ritkán dörmögött választ. Sűrűn, mohón kortyolt a jókora bögrében gőzölgő tejeskávéból. Klára ezt is szóvá tette.

– Mint a kacsa: falat étel, korty ital!

Bálint ráemelte tekintetét őszülő párjára.

– Miért ne, ha így esik jól?

– Ez a baj. A magad javát nézed. Hogy nekem jobb legyen, azt nem tartod fontosnak.

Bálint azonnal elértette a célzást. Nem ment el az étvágya. Megrágta, lenyelte a tojásrántotta maradékát, kiürítette a bögrét.

– Idefigyelj! Harminc éve macerálsz. Szerinted sosincs elég pénz a háznál. Én meg azt látom, mégis megvagyunk. Két nyugdíjból ketten. Tóthék ugyanannyiból nyolcan. Gondolkozz el ezen!

– Tóthék! Igénytelenek. Legyek én is az? Várhatod!

– Nem várom. Csak azt, hogy gondolj bele: semmi okod a nyavalygásra.

– Te pedig értsd meg végre, odaát jobban élnénk. Tízezrekben számolnánk a nyugdíjat. Ami itthon – számold át! – alig több ötezernél. A kettőnké együtt!

– Annyi, amennyi. A zöldség, a bor is hoz pénzt. Mit akarsz még? Az a fontos, hogy élünk. Örülhetünk a napragyogásnak, a ránk váró dolgoknak. Miért akarsz többet, mint amennyi fontos?

– Tovább látok az orromnál. Nem jó itt. Odahúz a szívem, a lányomhoz. Kivált azóta, hogy kinézett nekünk egy takaros házat. Kisebb ennél, de a kert nagyobb…

Bálint szemöldökét összerántotta az indulat.

– Zsuzsa még a világon sem volt, te már odatúlra vágyakoztál! Elegem van ebből. Ki kérte Zsuzsát arra, hogy házat válasszon nekünk!

Darabosan, kőkeményen kopogott a férfiszó, eltalálta a tarka madárkát. Klára hüppögve nyeldeste a vereség keserű ízét.

Bálint komor sóhajjal állt fel az asztaltól. Kiment, létrát állított a szőlőlugas mellé. Felhágott rá, hozzákezdett a hajtásválogatáshoz.

Bicskával dolgozott. A felesleges futásokat könnyed mozdulattal nyisszantotta el, a kacsokat tőből törte ki. A ritkuló lombok közt sűrű összevisszaságban csüngedeztek a fürtök.

Egyiket-másikat megemelte, mérlegelte a tenyerével. A szeme megtelt fénnyel.

„Ígéretnek több mint elég" – cirógatta tekintete a még csupazöld fürtöket.

A létra hirtelen megbillent: egyik lába félarasznyira süllyedt az átázott talajba. Leszállt, kiemelte, deszkadarabot helyezett alája.

Alighogy ismét felkapaszkodott, a nevét hallotta.

– Hahó, Bálint, itthon vagy?!

Bosszúsan mordult a hang irányába: ki merészeli háborgatni a kellemes elfoglaltságban!

– Itt vagyok. Ki az?

– Hát én, Böske. Nem ismersz meg?

„Böske. Mi dolga itt?"

– Nyitva a kisajtó.

A munkát egy pillanatra sem hagyta abba. Mikor a sötétruhás nő szapora kopogással a létra közelébe lépdelt, lepottyantott neki egy kurta köszönést.

– Szervusz. Ha Klárát keresed, fordulhatsz vissza. A húgoméknál találod, kapálnak.

– Veled van dolgom.

– Na… Fontos lehet, ha képes voltál a negyedik faluból idefáradni miatta.

– Jól mondod. Húsz kilométert bicikliztem, egészen eltikkadtam. Adj egy pohár vizet.

– Ott a konyhában a csap, eressz magadnak.

– Nem szállsz le? Akkor hogy beszéljek veled?

– Mi a nyavalyáról? Tíz éve nem láttalak, nincs ügyünk egymással.

– Most lesz. Eladó a házad, és én meg akarom venni.

Bálint keze megállt a bicskával. Egy pillanatra csak, amíg az egyensúlyát vesztett elme visszabillent a helyére. Máris dolgozott tovább, csak úgy böffentve a szót. Nem is szót: hangot.

– Hm.

– Miért hümmögsz? Megelőzött valaki? Foglalót is kaptál?

– Hm.

– Bálint! Hiába jöttem?

– Böske! Azt mondtad, szomjas vagy. Menj, igyál.

– Nem szállsz le, foghegyről beszélsz… Furcsa. Tényleg elkelt a ház?

– A kutya se érdeklődött iránta…

– Húú, ez jó hír!…

Bálint mosolygott a lugas rejtekében. Kezdte élvezni a nyugalmát felkavaró kellemetlenséget. Böske odalentről nem látta a sokatmondó arckifejezést, csak a hangot hallotta.

– Azt még nem tudhatod, hát ne örülj.

– Gondolod, nem egyezünk meg? Ez attól függ, mennyire tartod, engedsz-e belőle.

– Nem engedek. Semmit!

– Jó, jó. Mennyiből nem engedsz?

Bálint zavarba jött. Nem tudta, mekkora összeggel riaszthatná el az asszonyt. Hogy időt nyerjen, leszállt, bevezette vendégét a konyhába. Kifolyatta a csapot, pohár vizet tett eléje.

– Köszönöm – Böske egy szuszra megitta.

Álltak, hallgattak. Bálint az összeg nagyságán töprengett, az asszony kíváncsian várakozott. Nem sokáig.

– Amíg gondolkozol – szétnézhetek?

– Minek? De ha akarsz, semmi akadálya…

Böske levetette könnyű cipellőjét, benyitott az egyik szobába.

Bálint maradt, ácsorgott.

„Húszezer? Ennyi pénze biztosan nincs. Bár ki tudja… Második férje, az ófalui öreg zöldséges vagyonos ember hírében állt, a vagyonát Böske örökölte. Dollárt kell mondani, sokat. Mennyit, a kutyafáját!”

Amint eldöntötte, ismét megvidámodott.

Böske elégedetten tért vissza.

– Körülnéztem. Szó se róla, szépen berendeztétek a házat. Pont ilyet szeretnék. Nem fáj a szíved, hogy itt kell hagynod?

– Kell? Hm.

– Megint hümmögsz. Ez nem tetszik nekem.

– Ki mondta, hogy eladó?

– Ugyan! A verebek is ezt csiripelik. Egy hete anyámnál jártam, tőle tudom. Akkor nem volt időm érdeklődni. Mi az ára?

– Két házat is a magadénak mondhatsz, Böske. Miért vennél egy harmadikat?

– Á, hagyd. Az anyámé régi, rossz, a kert földje hitvány agyag. Az uram házára meg nagyon fenik fogukat a rokonai. Tízévi törvényes házasság okán

engem illet, nem perelhetik el tőlem, de kinek hiányzik a sok herce-hurca? Nem lenne rózsás a helyzetem Ófaluban, gyűlölködő rokonok közt. Inkább hazajövök. Ott mégiscsak jobb, ahol születtem, mindenkit ismerek…

– Ezzel én is így vagyok.

– Igen, de a te helyzeted annyiban más, hogy a lányod odakint van és titeket is odavár. Nekem a nyolcvan éves anyámon kívül senkim sincs.

– Hm.

– Ne idegesíts ezzel a hümmögéssel. Mondj egy számot!

Bálintnak nem akaródzott kimondani. Böske szomorkás szava, szokatlan őszintesége megtépázta az eltökélt szándékot. Ám úgy vélte, a nyílt beszéddel már elkésett: hagyta, hogy Böske beleélje magát a vásárlás izgalmába. Kimondta hát.

– Öt? – kérdezett vissza Böske.

– Sokallod? – leste a hatást Bálint.

Az asszony elgondolkozott. Bálint úgy látta, elnyíló ajakkal.

„Na. Sikerült. Megsértődik, elmegy. Dolgozhatok tovább".

Böske azonban másképp szólott. Nyugodtan, bizalmasan.

– Hát… Nem vagy szívbajos, Bálint, de tetszik a ház, megadom. Mennyi foglalót kérsz?

Bálint megrémült.

„Szent Isten. Könnyű szívvel kész lenne kipengetni ennyi pénzt!".

– Hm…

– Ötszáz elég? Adhatok ezret is.

Böske már kicsattintotta a fekete kistáska zárját, mikor Bálint elszánta magát.

– Hagyd, nem kell a pénzed.

– Ez a szokás…

– Tudom. De… A ház nem eladó.

– Viccelsz? – torpant meg az asszony kotorászó keze. – Mire jó ez most?

– Ezzel kellett volna kezdeni. De meg se kérdezted! Elhitted az ostoba híresztelést, én meg nem akartalak rögtön kiakolbólítani…

– Ezt én nem értem! A feleséged boldog-boldogtalannak újságolja, hogy a lányotok már választott nektek egy másik házat.

– Nem tehetek róla. Klára írogat Zsuzsának. Ha rajtuk múlna, rég odatúl lennénk. Csakhogy rajtam múlik, és én nem megyek.

– Miért nem?

Bálint meghökkent. Ezt a kérdést nemhogy ő nem tette fel magának, Klára sem firtatta soha.

A válasz ott rejtőzött lelke belső zugaiban, de megfogni, felmutatni nem tudta.

Csak dünnyögni.

– Jó nekem itthon.

– Ott jobb lenne.

– Mintha Klárát hallanám! A fenébe, hát magától értetődik: ezen a portán minden a kezem munkája. Tudod, mi volt itt harminc évvel ezelőtt? Kimért pusztaság, négy cövekkel a sarkán. Nézd meg most! Jó érzés. Megfizetni, itthagyni nem lehet.

– Pedig ötezer dolcsi igen nagy pénz. És ha akarod, ráteszek még ötszázat.

Bálint elámult.

„Bolond. Még ilyet: ő emeli a vételárat!"

– Ha ilyen sok pénzed van, miért nem mész te odatúlra?

– Én? – csodálkozott Böske. – Erre nem is gondoltam. Én csak haza szeretnék jönni…

– Én meg maradni.

Bálint válasza csattanós lehetett volna, ha nem érződik belőle a bizonytalanság. Böske felfigyelt rá.

– Hatezer. Kettő most, foglalónak.

Bálintot fejbevágta az összeg súlya. Böske látta a konok lélek újabb megingását, ismét lecsapott.

– Ilyen szerencséd még egyszer nem lesz!

Bálinttal forgott a konyha. Kínlódott.

Bicskája az asztalon hevert. Kezébe vette, egyik tenyeréből a másikba rakosgatta. Eszébe jutott a félbehagyott munka.

„Vár a szőlő".

Hirtelen megérett benne az elhatározás.

Mihelyt kimondta, ismét érzékelte, magába fogadta a reggeli óra áradó derűjét.

Böskét nem a koppanó szó, a férfi szemének különös fénye döbbentette rá: hiába jött. Ezzel a ragyogással nem tudott mit kezdeni. Gyorsan, kurtán elköszönt.

Bálint elkísérte a kisajtóig. Futó pillantást vetett a kerékpár nyergében nehézkesen elhelyezkedő asszony után, máris visszafordult. A létrához ment, felmászott rá, be-nyúlt a levelek közé. Kezefejével megérintett egy hatalmas fürtöt. Félretolta a lombozatot, gyönyörködött a tömötten duzzadó szőlőszemekben.

„Micsoda bor lesz ebből! Nincs nagyobb öröm: alkalomadtán felhajtani egy pohárral a sajátomból. Ha búfelejtőnek, akkor is".

HOLTIG HÓBAN

1

Ez se éri meg a pénzét. A televízijós.

Alig pár fokos hajnali mínuszt jelzett előre, és tessék, a hőmérő máris jóval többet mutat.

Tiszta sor: a televízijós hazudik. Amire a hőmérőnek nincs oka. Csak napközben, dél tájt füllent pluszfokokat, amikor két fa lombja közt telibe kapja a napsugár.

Most este van. Odafent szikráznak a csillagok, idelent a fagy metszőfogainak szorításában mintha meg-megroppannának a fák.

2

A televízijósnak mi oka lehet a hazugságra?

Nem szabad valósághűen tájékoztatni?

Meglehet.

Ki tudja, miféle érdekek szája habzik a háttérben!

Vagy tudatlanságról van szó? A televízijós legfeljebb sejti a holnap hajnali valóságot, és ezt a halvány sejtést állítja be bizonyosságként?

Ebben is lehet valami.

Akárhogy van, nem jól van. Enyhítő körülmény nincsen. A hazugság és a közöny: cinikus cimborák. A valóságot ismerni vágyó ember igényei nem számítanak. Mármint az információkat kibelezve adagoló érdekekkel szemben.

A valóság igazsága tabu, különben óhatatlanul lelepleződne…

Mi is?

A félrevezetés következetesen véghezvitt szándéka.

Hogy a józan gondolkodású ember nem átall felháborodni?

Dúlhat-fúlhat kedvére a hazugsággyár gondosan őrzött kapuin kívül. Mert oda a lábát nem teheti be, szavát nem hallathatja.

Na és! Kevés az ilyen ember. A fehér, kigúnyolni való holló.

Te már csak tudod: ezerszer megszóltak a véleményed miatt, ki-ki a vérmérséklete szerint. Olyanok is, akik azelőtt többnek tűntek a szemedben, mint agyatlan biológiai lények.

A fejlődésre hivatkozva röhögtek ki, sajnáltak le.

Fejlődés?

Így?

Hová?

Elidegenülve minden istenadta természetestől, degeszre tömött bukszákból kibuggyanó érdekek, torz izmusok pórázán kótyagosan keringve, mint a legeltetésre kikötött jószág – ez nem fejlődés, így csakis önnön végzetébe juthat az ember.

Igaza volt az egyszeri koldusnak: „Míg a világ világ lesz, mindig rosszabb világ lesz!"

Kifelé tartasz a világból, hát ne hergeld magad feleslegesen. Inkább nézd meg, jól bealmozott-e fiad az ólban.

3

Mocorognak a malacok. A karámretesz zördülésére fürgén talpra ugranak, bökdösik a deszkaajtót.

Odabent piros fényt árasztva melegít a lapított gömb alakú izzólámpa, de a penge-vékony réseken át nem igazán látni, van-e elegendő szalma alattuk. Muszáj kinyitni az ajtót, egy pillanatra csak, hogy minél kevesebb hideg levegő szökhessen be.

Jól sejtetted. Szórt alájuk friss szalmát a fiad, de nem eleget. Nem tudnak elbújni benne a kis röfögők, pedig ilyen hidegben az a jó, ha nemcsak alattuk, hanem fölöttük is van száraz alom.

Amúgy elsiettétek a malacvásárlást. Ráértetek volna február végén vagy március elején. Karácsonyig akkor is mázsahúszas hízó lehet a gondosan tartott malacból.

Hát ez az. A gondosság hiánya.

Ha nem te és az asszony, csak vegetálna a jószág. Nőne, de nem hízna. És ordítana naphosszat, mint a szomszédé, aki sajnálja tőle az eleséget. „Hogy előtte álljon egész nap a takarmány? Még meg finomra darálva? Hogyne! Egyen, ahányszor kap, ahogy és amennyit kap. Nem pocsékolunk. Én is csak háromszor eszek napjába', és nem válogatok!" – így a szomszéd.

Másfél esztendeig tartja a „hízót", aki – hiszen valamit ennie kell – éhségében szétrágja az ól deszkaajtaját, maga alatt a hídlást. Szegény jószág!

Megváltás neki a késhalál.

Takarmányozás dolgában a fiad se bőkezű. Meg-megcsóválja a fejét, valahányszor a vályúból kitúrt, a hídlás résein aláhulló abrakot látja, de eltűri, mert tudja – megmagyaráztad neki –, abból egy szem se megy kárba, a tyúkok mind felcsipegetik.

Mégis jó, hogy napközben odavan, és ti, öregek etetitek a jószágot. Tavasztól őszig csemege-zöld fűvel is, amit hálásan röfögve, két pofára zabálnak fel. A fiadnak erre szabadnapokon sincs figyelme, amikor ideje lenne rá. Még jó, hogy – duzzogva ugyan – felszerelte a melegítő lámpát.

Megcsináltad volna magad, de fogalmad sincs, hogyan kell vezetéket húzni, csatlakozófejjel és patronnal ellátni, precízen ám, nehogy megöljön az áram, mint a hebehurgya T. Bernátot tavaly ősszel. A fiadnak meg ez a tanult szakmája. A villanyszerelés.

Baj, hogy ő is csak tartja, de nem szereti a jószágot. Mint a többi fiatal manapság.

Nem fér a fejükbe, hogy a jószágnak is vannak igényei, és azokat ki kell elégíteni. Nem csupán jól felfogott önérdekből, hanem szerető gondoskodással. Erre is van jó mondás: gazda szeme – figyelmes gondoskodása – alatt szépül a jószág.

A közöny olyan, mint a hó: hideg. Az ember is, a jószág is nehezen viseli, mégis ott van, dermedt mozdulatlansággal nehezül a mindennapokra, a kapcsolatokra ember és ember, ember és jószág, meg egyéb dolgok közt. Volt, van részed benne.

Lehet, hogy ezért benned a néha asszonyod által is túlzottnak vélt törődés a jószágokkal? Aminek örülnél, de nem kapsz meg, azt adod meg a jószágoknak?

Ki tudja. Nem érdemes belebonyolódni. Idő sincs rá, fáznak a malacok. Elő a létrát, fel az ól padlására szalmáért. Fél bála elég lesz.

4

A kitárt padlásajtón át beözönlik a hideg, kissé felhígítja a tetőzet alatt terjengő patkánybűzt. Iszkolnak a nyavalyások szerteszét, hallani a szalma zörgését, ahogy besurrannak a bálák közötti résekbe.

Naponta felállítod az önmagában is nehéz, tölgyfából készült zuhanódeszkával ellátott, de jókora csapágynehezékkel súlyosbított csapdát, rendre kilapít egyet-egyet a pimasz élősködők közül, ám a számuk mintha mégse fogyna. Na persze, nagyon jó dolguk van itt: zavartalanul fészkelhetnek, szaporodhatnak a szalmában, zabálni meg lejárnak a vályúhoz. Amelynél csak két malac tülekedik, patkány meg néha öt-hat.

Micsoda pimaszság!

A haloványan beszűrődő csillagfényben kivehető a csapda sziluettje, és a lezuhant deszkalap ferde felszíne elárulja, egyik széle alatt új áldozat hever. Nyilván döglötten, mert mozgásnak, kaparászásnak semmi jele.

Ki kell szedni, a csapdát újra felállítani.

A teremtésit! Hát ez még él?!

Amint elegendő rés tágul a felemelkedő deszka alatt, azonnal kiugrik, egy szempillantás alatt nyoma vész a bálák közt.

Nesze neked… Megmenekült az átkozott.

Mint az embervilágban a különösen nagy kárt okozó, vád alá helyezett bűnözők, akik végül megússzák büntetés nélkül, legfeljebb enyhe ejnyebejnyével, amire persze jó magasról tojnak.

Nincsen törvény, nem jó a törvény: egérutat hagy a bűnösöknek.

Mi másból, a közönyből ered ez is. A törvényhozókat cseppet sem érdekli a becsapott, meglopott állampolgárok vesztesége: szinte kihívó szemérmetlenséggel szolgálják a patkányérdekeket. Mert a csalással, rablással mások javait elorzók is patkányok, és az ő személyiségi jogaik nagyobb súllyal esnek latba, mint az áldozatoké. Jó példa erre a szerencsétlen gazda esete, aki áramot vezetett a kerítésbe, hogy elriassza a kertjében garázdálkodó tolvajokat. Azok egyikét agyonütötte az áram, mire a gazdát letartóztatták, holott eszébe se jutott embert ölni, csak tolvajt riasztani. Ott volt a figyelmeztető tábla, mégis megpróbáltak átmászni a kerítésen. Nem tudtak olvasni, vagy nem vették komolyan? Az ő bajuk!

Arról nem beszélve, hogy a törvény szerint a magántulajdon szent és sérthetetlen…

A gazda kertjében megtermelt zöldség miért nem az?

Mi ér többet: a szorgalmas munkával teremtett érték, vagy a patkányember érdeke?

A törvény szerint az utóbbi.

Ezzel a logikával téged is elítélhetnének patkányirtásért; s hogy ez a mostani megúszta, legfeljebb enyhítő körülményként jönne számításba…

Megáll az ész, ahogy az ember is csak áll az ól padlásán, sokadszor adva igazat az egyszeri koldusnak.

Igen, igen, százszor is igen: mindennek oka a közöny, ami vastag hótömegként nehezül törvény és ember, ember és ember közé, s végül mindenek vesztét okozza.

Na hiszen. Sokra mész ezzel a bölcsességgel itt, az ól padlásán. Gondolj inkább a malacokra, öleld fel a szalmát, hátrálj le vele a létrán, szórd alájuk.

5

Jaj, ne!

A hátsó udvart bevilágító százas égő fénye hirtelen feketébe lobban, arrafelé rántva a figyelmet. A háborgó csodálkozással vegyes döbbenet megbénítja a gondolatot, amely elkésik a lábnak küldött paranccsal: megállni! Két létrafok közé lépsz, s hiába kapaszkodsz, a megbomlott egyensúly tehetetlenségi ereje oldalvást dönt, letaszít a létráról.

A zuhanás pillanata csak arra elég, hogy villámfénnyel felvillanjon a bizonyosság: az alattad húzódó, láthatatlanul is veszedelmesen közelítő járda betonból készült.

6

Elviselhetetlen zúgásra eszmélsz.

Hatalmas erőfeszítéssel nyitod a szemed, keresed a zúgás forrását. Sehol semmi, csak a sötétség tűnik sűrűbbnek. A csillagok eltűntek, nyilván beborult az ég.

Persze, hiszen havat is jelzett a televízijós. Na, ez bejött neki…

A zúgás forrása belül, a fejedben.

Vajon beszakadt a koponyád?

Akkor már nem élnél!

Lassan érik, izmosodik a szándék: elérni, megmarkolni valami fogódzót, lábra állni.

A jobb kéz nehezen engedelmeskedve elindul a karámvasak felé, de félúton megáll, alázuhan. Elfogyott az erő.

Ilyen egyszerű a lehetetlen: nem érheted el a karámvasak egyikét sem.

Újra becsukódik a szem, de így is látni véled: hihetetlenül kitekeredett pózban, tehetetlenül heversz. Csak a gondolatok villódznak.

…Ki nyúlt odabent a villanykapcsolóhoz?

…Az asszony nemigen. Ő tudta, hogy kijöttél. Vagy elfeledkezett róla?

…Inkább a fiatalok.

…Nem mindegy?

…Kiáltani kell. Hangosan, hogy meghallják. Különben itt fagysz meg.

An-na…

Ehhez sincs erő, hörgésbe fullad a hang.

…El kell kúszni legalább a lépcsőig. Onnan talán a hörgés is behallatszik.

…Arasznyit ha sikerült mozdulni.

…Na persze. Ha a kiáltozáshoz nincs erő, a kúszáshoz honnan lenne.

…A betonon nyirkos, ragacsossá hűlő folt. Piros lehet, hiszen a véred.

…A törött bal kar és láb béna derékszögeiben meg-megújuló erővel hasogat a fájdalom.

…Úristen.

…Van Isten?

…Ő kapcsolta le a villanyt, ő szánt neked ilyen véget?

…Miért!

„Élt hatvanhat évet" – vési tölgyfába föléd hamarosan a verdiktet ormótlan betűkkel az erre szakosodott Gazsi.

…Miért ennyit?

…Nem nyugodhatsz bele, mert lehetne több.

…El kell jutni a lépcsőig.

…Újabb arasznyi remény. És teljes kimerülés. Zúgás, fájdalom, tehetetlenség, fogyó fény a szemedben. Nehezen áttetsző fátyol borítja be a talajszint amúgy is alig-alig kivehető látnivalóit: a kerítés alját, a járdát, a napközben róla lesöpört hó húszcentis gerincvonulatát.

…Miért nem jön ki most senki a házból?

…Az asszony, hogy óva intsen: „meg ne fázz nekem kisujjasban".

…A fiad, hogy szokás szerint a mezsgyekerítés tövébe vizeljen.

…Egyik se jön.

…Anna belefeledkezett kedvenc sorozatába a televízióban.

…A fiad a számítógépbe.

…Még csak nem is sejtik.

…Nem gondolnak veled

…Mi ez, ha… nem közöny?

...Várhatják… a kis ártatlanok… a szalmát.

…Tőled már… hiába.

…Ennyi… volt...?

Fekszel.

Mielőtt az utolsóként pislanó gondolattöredék kihunyna, még érzékeled: sűrű tömegben szakadni kezd, beborít az ég fehér közönye.

GÖNCÖL SZEKERÉN

Idefelé,
a félhatoshoz
öt asszony,
primőr portékával megrakott
hatalmas kosarak,
visszafelé,
a hathúszastól
fiatal városi házaspár,
a lovakra folyton rácsodálkozó
két kisgyerek,
        így kell ezt csinálni,
kilencszer öt
negyvenöt,
plusz kettő kofánként
        a kosarak
        fel- és lepakolásáért, cipeléséért a peronra,
összesen
ötvenöt pénz,
        egy fordulóra számítva
        szívet melengetően
        szép kereset
        a kisujjas belső zsebének
        oltalmában,
elégedetten
ücsöröghetnél,
mégis
nyugtalanul fészkelődsz
a bakra terített
ócska pufajkán,

mert előre, arra
gondolsz,
        milyen lesz
        a folytatás,
        ha második ideutad
        már üresjárat volt,
így, még csak
a déli vonatra várva
a szólás intelme
újra és újra
megregulázza
a kora reggeli sikertől
kótyagosan repkedő
reményt,
hát igen,
        nyugtával dicsérd a napot,
        már ha tényleg
        végig
        jól alakul,
itt a bibi,
rágódhatsz rajta,
        szerencse dolgában
        mennyire csehül álltál
        mindig,
ha ötvennél több éved
szürkeségét
nemigen derítette
élvezhetően otthonossá
csapodár őnagysága csillogása,
miért lenne másképp
        ma és holnap,
        vagy bármikor azután,
hm,
már a kölyökkorodban talált
kopaszfejes piroshasút
elvette, elitta
a bátyád,

mert
boldogságosan lelkendezve
elújságoltad, megmutattad neki,
jobb lett volna
meg se pisszenve
rejtegetni,
amíg
takarékosan beosztva
el nem költöd
limonádéra, cukorkára, pöttyös labdára,
mert effélére
sose jutott
a családi kasszából,
ami
ma is
petyhüdten lappadt,
még jó, hogy a fiad
felnőtt, megnősült,
a lányod is
férjhez ment már,
egyik vő, a másik meny
a párja portáján,
ketten maradtatok
a muszájból eleve
szoba-konyhássá tervezett,
kölcsönpénzen épített házban,
ahol
még
innen a nyugdíjon,
már
évek óta
munkahely nélkül
ritkán cseppen,
még ritkábban csurran
jövedelem,
most éppen
csurrant,

de titokban, befelé
örülj
egy kicsit,
mert ha
kölyökmód örvendezve
jelét adod,
éppúgy nyakát szegheti
szerencsédnek, örömödnek
bárki, bármi,
mint annak idején
a bátyád,
ajjaj,
piros tányérsapkásan
az állomásfőnök
közeledik,
a simléder alól szigorú szemmel
méreget,
hozzád vágja
kimérten, erélyesen
a szót,
maga
megint itt,
megmondtam tegnap,
ne parkoljon
az állomás területén,
ne potyogtassa tele
lószarral
a placcot,
álljon az útszélre, ahová
a kocsik,
amúgy is
kész röhej
lófogattal várni
utasokra,
ki bolond ma már
szekéren zötykölődni,
ha úri módon

kocsiba ülhet,
na, most rögtön
húzzon el
a francba,
ez az,
csak gondolni kell rá,
máris beüt
durván, dörgedelmesen
a mennykő,
és tűrni kell,
engedelmesen odanavigálni
a kocsisor végére,
megszenvedetten makacs
mosollyal
szó nélkül hagyni
a ladások, moszkvicsosok
zsigereket tépdeső gúnyolódását
is,
jól ismered őket, tudod,
a visszabeszéd
akár szelíd,
akár csípős
szavakkal
csak olaj lenne a tűzre,
így, ha türelmes egykedvűséget imitálsz,
talán megunják, békén hagynak,
né, máris mind
másvalamire figyel,
furcsa formájú nyugati kocsira,
ahogy zenének nevezett zajt bömböltetve
jön, félkört leírva
besorol mögéd,
a gazdája faludbeli,
Kovácsék nyakigláb fia,
ez hát az új autó, amivel
boltban, postán, utcán
napok óta dicsekszik

Kovácsné,
de mit keres itt
ez a fiú,
hiszen nyilvánvaló,
a falu legmódosabb családjának
kész vagyonba született csemetéjeként
nem szorul rá
fuvaros keresetre,
ahá, péntek van,
jön a húga
hétvégére
az egyetemről,
hát őt várja,
lezser testtartással
kiszáll,
rákönyököl a nyitva hagyott ajtóra,
szótlanul nézelődik,
aztán
elrikkantja magát,
hé, tata,
mire jó
ez az izé,
ez a két lóerős, fatengelyes
Göncölszekér
a modern masinák közt,
mint amikor
népes libacsapat összes szárnya
eszeveszetten
suhogni, csattogni kezd,
felcsap a röhögés
előtted, mögötted,
sérti a füled,
sebaj,
megszoktad, tűröd,
de jaj, a lovak
ijedten
emelik, rángatják a fejüket,

szorosabbra fogod a gyeplőt,
nevükön szólítva, becézve
nyugtatni próbálod őket,
emiatt
még hangosabb a kacagó kórus,
a Kovácsfiú kocsijából
változatlanul
ömlik a dübörgés,
nem elég,
kajánul vigyorogva
megnyomja a dudát, szaggatottan bőgeti,
a lovak felhorkannak, ágaskodnak,
jó hecc,
s hogy vígabb legyen,
a többi autós szintén
rátenyerel a dudára,
dobhártyát szaggatóvá fokozva a hangzavart,
a lovak
végképp megriadva
nekilódulnak, kifordulnak az úttest közepére,
velük a szekér, majdhogynem tengelyt akasztva
egy kék Lada hátsó fertályával,
foghatod, cibálhatod
a gyeplőt,
csitíthatod őket,
se
szép szó,
se
káromkodás
nem használ,
hát persze,
te
a modern világ
szánalmasan szórakozó
gőgjét
vesszős gondolattal
sújthatod,

de ők, a lovak
még romlatlan ösztönnek
engedelmeskedve
nem tehetnek mást,
menekülni próbálnak
a civilizáció
elviselhetetlen
ricsajától,
egy-egy kátyúban akkorát zökken a szekér,
kis híján lebuksz a bakról,
szerencsére a szembejövő
gyalogosok, biciklisek
messziről észlelik a bajt,
álmélkodva húzódnak le az útszélre,
rohan a két ló, az
idő,
valahol hátul
füttyösen
befut a vonat,
két falu közt félúton
végre
lassul
az őrült iram,
aztán
holtfáradtan
fújtatva, prüszkölve
megállnak a lovak,
leszállsz,
megcirógatod a pofájukat,
beszélsz hozzájuk,
meghallgatnak,
Csillag, a félősebb
remegő orrcimpával
egészen közel hajolva,
állát a válladra ejtve
mintha
magyarázatot

kérne, várna
a történtekre,
elakad a szavad, csak a fogaid csikorognak,
hát hogyne, hiszen
kilométerekkel mérhető messzeségben
éles füttyszóval
tovább indul
a vonat,
arra fordulva látod,
folyton gyorsulva
távolodik,
viszi magával a reményt.

BITANGJÁRAT

1

A Homokdomb csöndje csupa sejtelem.

Fogyó hold halvány derűjében a csőszkunyhó és a földút mentén foghíjasan sorjázó csökött akácok sziluettje feketéllik. Egészen távol, a faluban rég becsukták szemüket az ablakok, csak az utcai égők világolnak sápadt, reszketeg fénnyel.

Vajon hány óra?

Mit számít? Az egyezség szerint egyfolytában itt kell rostokolni, különben oda a kialkudott fizetség.

Harmincszor öt, százötven pénz havonta.

Egy hónapra csak, mert a dinnyeszezon aligha tart tovább.

Akkor is szép pénz! Majdnem annyi, mint a gyári kereset volt.

Volt...

Miért a bejárókat rúgták ki?!

A ledolgozott évek, a szakértelem nem számított: kívül tágasabb!

Nagyon is. Mint ez a pótfénnyel átvilágolt éjszaka a széles-hosszan tespedő mező fölött. Bármennyire hozzászokik a szem, sehol egy biztos, jól kivehető támpont. Mintha a lecsurgó holdfényben feloldódna minden.

Ami történt, rágódni rajta felesleges. Józan ésszel felfogni úgyse lehet, miért nem kell többé a kezed, a munkád.

Nagy szerencse, hogy ennek a káeftének dinnyecsőszre lett szüksége. Tucatnyi öregember jelentkezett, de a Gazda fiatalabb, erős férfit keresett.

– Magukat a szél is elfújná! Olyan kell, aki nemcsak a fizetségre ácsingózik, hanem a dinnyét is meg tudja őrizni.

A te ötvenhárom éved, pirospozsgás arcod megfelelt.

– Menyhért bátyám! Ha beválik, a téli káposztámat is magára bízom. Legalább két hónapi pluszkereset, utána meg majd lesz valahogy.

Vajon milyen munkára gondolt? Csak nem jószággondozásra a mini tehenészetben?

Az asszonynak mindegy, te nagyokat hallgatsz azóta. Matild reménykedik, hogy mégiscsak tovább gyarapodnak éveid a nyugdíjhoz – hol van az még! –, neked meg semmi kedved jószágok körül forgolódni.

A gyári évek alatt elszoktál tőle.

De ha más nincs...

Nem is lesz. Öt káefté örökölte a kipurcant kolhoz nyomorúságos vagyonát, s mind küszködik. Szántnak-vetnek, de keveset aratnak: fütyülnek a ganézásra, műtrágyára meg miből telne, ha azt a kevés munkást se tudják rendesen megfizetni.

Ez az egy, a Gazda birtoka elég jól szuperál. Nemhiába tanult – még kolhozi vezényléssel – valami magas iskolán Csóka Bálint, ért a gazdálkodáshoz. Bármibe fog, bejön neki. Nem csoda, hogy jócskán megtollasodott már. Micsoda porta, micsoda pompa bent a házban! Az udvaron két kocsi: egyik az övé, a nemrég vásárolt kisbusz Kareszé, a fiáé.

Igaz, a Gazda eléggé fenn hordja az orrát, amerikás-gőgösen ül a kocsijában, de amúgy a légynek sem árt. Nagy szó, de ki lehet mondani rá: nem kergült meg teljesen a jómódtól.

Az egy szem csemetéjét viszont elkényezteti. Karesz még egyetlen napot sem dolgozott, mégis olyan gondterhelten ül a kormánynál, mintha a világ megváltásán törné a fejét.

Ugyan mivel érdemelte ki a vagyont érő kisbuszt?

2

– Mennyit platyiztál* érte, Karesz?

– Hányszor mondjam: pár ezer dolcsit.

– Príma járgány! De egy Audi vagy Merci olcsóbb lett volna.

– Nem látsz a szemedtől? Az egyik legjobb márka!

– De mikrobusz! Mi a frászra való?

– Na, mit gondolsz? A tankja elég nagy, olajozni érdemes lenne vele. Az öregem ezt szeretné, de leszavaztam. Semmi kedvem naponta órákig rostokolni a határon. Mióta egy fuvart engednek, amúgy sem nagy biznisz az olajozás. Inkább az utasszállítás. Van fogalmad róla, csak a mi falunkból hányan járnak át kulizni a fővárosba? Sokan! A fuvardíj fejenként háromezer. Szorozd be nyolccal, mert ennyi muksót urasan el tudok vinni. És ha visszafelé is van utas, dupla pénz. Harminc-negyvenezer tiszta haszon egy fordulóval!

– És ha nincs utas?

– Mindig van. Egyik brigád megy, a másik jön. Heti egy fuvar úgy összejön, mint a pinty, több nem is kell.

– Többet leszel úton, mint itthon...

* Fizettél (orosz)

– Bőven számolva is legfeljebb két nap egy forduló. Havonta összesen nyolc nap, utána szabad vagyok, enyém a világ!

– Hogy érted?

– Béna a fantáziád! Nézz körül a faluban: kinek van még ilyen fasza járgánya? Senkinek! Valahányszor végighajtok az utcán, a lányok majd elájulnak az ámulattól. Képzeld el, hogy felajánlok nekik egy kis kocsikázást. Egészen odalesznek érte, na meg értem. És mire észbe kapnak, már lábuk közt a lompos...

– Nana. Nem megy az olyan könnyen!

– Azt csak bízd rám.

– Mondani bármit lehet.

– Figyelj: ott jön Ildi a boltból. Egy alkalomra ő is megfelel. Odamegyek hozzá, megbeszélek vele egy... kocsikázást.

– Na, erre befizetek!

Karesz ruganyos léptekkel a szőke lány elé siet. Mutatóujján sebesen pörög a karika, csilingelnek a kulcsok.

A mikrobusz mellett ácsorgó cimbora nem hallja, mit beszélnek. Csak annyit lát, hogy csevegnek, és a lány nevetgél, aztán búcsút intenek egymásnak.

– Na, mi az ábra?

Karesz arcán önelégülten kiviruló mosoly.

– Minden oké. Este megdugom!

3

Mégiscsak elképesztő: egy ereje teljében levő férfiember napok, éjszakák hosszát tétlenül ücsörög!

Valami nagyon nincs rendjén a világban.

Tiszta szerencse, hogy a kisebbik lányt még nem viszik. Udvarlója akadt volna, nem is egy, de sorra kiadta az útjukat. Matild azt mondja, túlságosan válogatós, amit egyszer majd keservesen meg fog bánni.

Te hiszel a lányodnak: azért nem tart udvarlót, mert tanul. Tanárnő akar lenni, s nem szeretné, ha bárki akadályozná a tanulásban.

Helyén az esze!

Csak nehogy kifusson az időből. Nehogy vénkisasszony legyen belőle.

Nagyobb szégyen, mintha máris férjhez menne, te pedig Matilddal törhetnéd a fejed, miből állítsátok ki a stafírungot, a lakodalmi költséget.

A gyárban igazán szépen kerestél, spórolni is lehetett belőle, de mit érsz vele, ha zárolták a takarékbetéteket. Megfeszülhetsz, akkor se jutsz

hozzá a saját pénzedhez! Pedig kéne, nagyon kéne: egy lány amúgy is sok költséggel jár, hát még ha tanul.

De legalább kinő a sárból, nem marad buta liba, mint a többi. Azoknak csak a diszkón jár az eszük. Most is áll a bál a klubban, a csendes éjszakában idáig hallatszik a fülednek idegen zenebona.

Na persze, vasárnap van – vagy már csak volt?

Alacsonyra sikeredett ez a kispad, elzsibbad rajta az ember lába.

Meg kell mozgatni, körbejárni a táblát. Hol vagy, Manó?

Persze, megint elcsavargott. Kölcsönkutya, nem vált be. Jobban tennéd, ha visszaadnád a gazdájának. Úgy sincs szükség rá. Egy hete költöztél ide, azóta eseménytelenül telnek az éjszakák. Esküdni lehetne rá, ma sem jönnek tolvajok.

Vagy mégis?

Páros fénycsóva a távolban. El-eltünedezik az útszéli lombok takarásában. A falu felől jön, feltűnően lassan, zajtalanul.

A Gazda lenne? Téged ellenőriz?

Nem. Kikapcsolta a fényt, holdvilágnál araszol tovább, aztán megáll. Pont a dombhajlat, a dinnyeföld lábánál.

Ez lopni akar!

A nemjóját. Itt az alkalom, megszolgálni a fizetséget.

Hol a kutya? Tán egyedül is elriaszthatná.

Mindegy. Megteszi a hosszúnyelű kisbalta.

Atyaisten! Ez csakugyan nem a Gazda. De nem is tolvaj.

Karesz a kisbusszal.

Mi a nyavalyát keres itt? Kedve szottyant dinnyét csemegézni?

Ilyen későn?!

Hajításnyira a földúttól megállsz, leguggolsz. A kökénybokrok résén át tisztán látod a sápadtan meg-megcsillanó járművet. Némi izgalom: mi lesz hát?

A busz ajtaja hátragördül.

Jó ég! A fiú nem egyedül jött. Egy lány van vele. Ünneplőben, nevetgélve.

Ezek a diszkóból jöttek. Nem dinnyére szottyant kedvük, csak egy kis kocsikázásra. Kézenfogva sétálnak egyet a friss levegőn, azután elmennek szépen haza...

Fenét. Mafla vénember lettél, Menyhért! Rögtön gondolhattad volna, hogy ezek mást is akarnak.

Elindulnak. Át a sekély útszéli árkon, ki az egykori legelőből megmaradt füves térségre. Fölegyenesedve, a bokrok fölött átlesve láthatod: összeborulnak, majd leheverednek. A plédre, amit Karesz vitt magával a hóna alatt.

Forró pír az arcodon, szinte perzselő.

Csak nem fogsz gyertyát tartani? Ott a hold, világoljon nekik!

Szégyenkezve elfordulsz, visszakullogsz a kunyhóhoz.

Még jó, hogy a kutya elcsavargott. Biztosan elriasztotta volna őket.

4

– Gabika! Szevasz!

– Jé, Karesz... Szia. Mit csinálsz itt?

– Brigádot hoztam, már hazafelé tartok. És te?

– Bekóboroltam az Alföldet egy csoporttal. A szabadegyetemről kirándultunk össze-vissza. Akarom mondani: pontosan megtervezett program szerint.

– Érdekes lehetett... És most – te is hazafelé?

– Igen, de lekéstem a vonatot, a következő pedig másfél óra múlva indul. Gondoltam, kiállok ide, hátha sikerül stoppal eljutni legalább a határig.

– Jól tetted! Elviszlek. Persze, ha nem veted meg a szalonban terjengő kuliszagot. Én állandóan érzem, pedig megpróbáltam alaposan kiszellőztetni.

– Mi bajod az emberszaggal? Engem nem zavar. Köszi szépen, hogy hazaviszel. Indulhatunk!

– Ennyire sürgős? Én speciel egy kávét akartam még bedobni. Meghívlak téged is, aztán kocsikázhatunk. Nem sok az a hatvan kilométer a határig, onnan meg már csak egy köpés... Jössz?

– Jó, de inkább tonikot. Kávét ittam az állomáson.

– Oké. Add a cuccodat, berakom. Így ni. De régen láttalak, Gabika!...

A sarki presszóban kerek kisasztal mellett foglalnak helyet. Karesz int a felszolgálónak, megrendeli az italokat.

Diskurálnak. A fiú őszintének tűnő érdeklődése rokonszenvet kelt a lányban. Jól érzi magát, csak azt furcsállja, hogy Karesz beszéde újra és újra a pénznél köt ki, a végén pedig pénztárcájával integetve kéri a számlát.

– Mégiscsak bunkó. Kár érte – gondolja.

Fél nyolc után hagyják maguk mögött a várost. A lány számolgat: legfeljebb egy óra múlva átkelnek a határon, s onnan már csak tíz perc hazáig...

Karesz arcán nem látszik a belső ujjongás: „Ezt a mázlit! Gabika egy bombázó. Ilyen finom nővel még nem volt dolgom. Csak rajtam múlik, hogy ő is sorra kerüljön. Még ma este – jobb alkalmat kívánni sem lehet!"

Nagy hévvel nyomja a szöveget, s néhány kilométer után, mintha önfeledten, valójában előre megtervezett mozdulattal a lány combjára teszi a kezét.

– Ne butáskodj! – hárítja el a lány határozottan. – Az útra figyelj.

– Bocs... De az úton semmi érdekes, te viszont... Nem tudtam ellenállni a kísértésnek. Felejtsd el, oké?

– Ha megígéred, hogy nem taperolsz többé.

– Mi rossz van abban, ha az ember megsimogatja a szépet? Ennyire prűd vagy?

– Ez nem prűdség. Ha a barátom lennél, akkor sem tűrném az ilyesmit, mert olyan... alpári dolog. Bunkóság!

– Oké, megértettem...

– Köszi.

„...hogy téged másképp kell megszerezni, kisanyám. Mert akkora bunkó nem vagyok, hogy kihagyjak egy ilyen ziccert. Mostantól a béterv érvényesül!"– fejezi be Karesz a megkezdett mondatot gondolatban.

5

Nem kellett a kutyát visszaadni. Hazatalált a gazdájához magától. Most már tényleg egyszál-egyedül virraszthatsz az éjszakában.

Három hete.

Kezded megszokni, már nem érzed egyfajta kiűzetésnek a világból.

Hiszen benned a világ: mi minden megfordul a fejedben estétől reggelig!

Otthon persze jobb lenne: kényelmesen elnyújtózni a takaró alatt, az ágyból nézni a tévét, azután odakucorodni az asszony görbéjébe... Éjféltájt olyan filmet mutatnak, aminek láttán óhatatlanul fölébred a gerjedelem!

Még benned is, hát még a fiatalabbakban...

Csoda-e, ha Karesz éli a világát? Két hét alatt legalább ötször hozott ki nőt a dombhajlathoz. És mindig másat! Egyiket sem ismerted fel, de az alakjuk, a magasságuk, a hangjuk mindig más volt. Csak nem a fejébe vette, hogy sorra megkúrja a falu lányait? És ha igen – mi a nyavalyával tudja elcsábítani őket?

Annak idején majd három évig udvaroltál Matildnak. De sokszor nekidöntötted a kapuoszlopnak, hogy most aztán... De ő az istennek se engedett. Még akkor se, amikor eljegyezted. Csak az esküvő után, a nászéjszakán...

Fiatalasszony korában egyszer kedved támadt megsimogatni a gömbölyűjét. Mekkorát koppantott kezed fejére a laskaszűrővel!

A mai lányok mások. Komolytalanok, felelőtlenek Csak a szórakozás kell nekik. Még a szomszéd faluba is eljárnak diszkózni. Csapatosan, mint régen a legények. Könnyedén feladják a farukat, utána meg mennek kaparásra. A Dadri Pali kamaszlányának ahhoz se volt esze: megszülte a pulyát, aztán elvájta a határban...

Így beszélik.

Vajon igaz-e, hogy a falusi pásztor kutyája kikaparta a földből a csecsemőt?

Sokan esküsznek rá, de senki nem látta...

Akármi az igazság, valami nagyon nincs rendjén a világban.

Milyen jó, hogy Gabika rendes lány. Tűzbe mernéd tenni a kezed érte! Talán túlságosan is komoly, csak a tanulással törődik. Most is odavan, valami szabadegyetemre jelentkezett. Ahelyett, hogy kikapcsolódna kicsit a nyári vakációban! Tíz napra ment el, ma kellett hazajönnie. Már biztosan otthon van, holnap ő hozza a früstököt...

Na tessék.

Itt van megint. A bitangjárat!

Karesz a kisbusszal, de az ellenkező irányból.

Hm.

Most a szomszéd faluban csípett fel egy szajhát?

Ne törődj vele. Ha ketten ugyanazt akarják, senki másnak nincs köze hozzájuk.

Érdekes: most a dombhajlattól távolabb állt meg a kisbusz. Nem elég messze ahhoz, hogy innen, a dombtetőről ne lehetne látni. Nagyon is szem előtt van.

Mindjárt nyílik az ajtó, kiszáll a párocska, és megtörténik, ami történni szokott...

Mégse? Mire várnak?

Hm. Percek óta ott vesztegel a busz, de az ajtaja zárva.

Odabent szűrik össze a levet?

Dehogy. Most nyílik az ajtó.

Mi ez? Ezek nem kiszállnak, hanem kiesnek. Jobban mondva: Karesz szabályosan kicibálja a nőt, magával vonszolja. Be akarja tuszkolni az utastér ajtaján, ám a nő hirtelen kiszabadul, futni kezd. Karesz utána, elkapja.

Hm! Amit nem sikerült csábítással, most erőszakkal akarja megszerezni?

Miféle ember az ilyen?

Az ilyenek miatt nincs rend a világban!

Nem hagyhatod.

Megállj, bitang. Ha apád elmulasztotta, én észhez térítelek!

Már ott is vagy. Amazok dulakodnak: a fiú leteperte a lányt, de az eszeveszett rúgkapálás, csapkodás miatt nem boldogul vele. Szitkozódik, fenyegeti.

Jobb kezedben a kisbalta, ballal markolod meg a gallérját a nyakszirt táján, talpra állítod.

– Mit művelsz!

Karesz lábujja épphogy érinti a talajt, torkát szorítja az ing nyaka. Kigúvadt szemmel ámul-bámul.

– Apu! Jaj, apu...

Gabika?!

Atyaisten!

– Csakugyan te vagy az, lányom?

– Én... Áthajtott a falun... Ide hozott...

Megáll az ész.

Te mocsok!

Azt hitted, az én lányomat is megkapod?

Egy fordulóra, mint a többit?

A kezemben vagy – mit csináljak veled? Beszélj!

– Megfulladok...

– Nem lenne kár érted, te naplopó! De ne az én kezemben dögölj meg...

Elengeded a grimáncát. Karesz kapkodva, megkönnyebbülten fellélegzik.

Azt hiszi, ennyivel megúszhatja? Nagyon is forr az indulat. Meg kell leckéztetni ezt a ficsúrt! Kisbalta a bal kézbe, a jobb kéz ökölbe szorítva.

– Na. Jobban vagy?

– Igen.

– Akkor... nesze neked – emlékeztetőül!

A fiú nem számított rá, az ütés telibe találja, leteríti. Azonnal feláll.

– Ezért megfizet! – kiáltja.

– Még jár a szád, taknyos? Ülj az autódba, és tűnj el, ha nem akarsz még egyet.

– Próbálja csak meg!

– Ne ingerelj, kölyök...

– Mi lesz? Szemtől szemben már nincs bátorsága? Betojt, öreg?

– Én? Tőled?? Ha nem utálnálak, egészben lenyelnélek!

– Rajta. Mire vár?

Bolond ez a fiú. Egy pofontól nem tért észhez. Legyen meg a másik is. Ha annyira akarja!

Közelebb lépsz hozzá. Zsebre dugott kézzel, csúfondáros arccal áll.

– Apu, ne! Rosszat forral!

Késő. Még egy lépés. Beméred az ütéstávolságot, amikor a fiú hirtelen kirántja kezét a zsebéből.

Valami megcsillan. Sziszegést hallasz, abban a pillanatban furcsa szagot érzékelsz. Felemelt kezed aláhull. Meginogsz, aztán leroskadsz.

Mielőtt elmúlik tőled a világ, egy pillanatra látni véled a föléd hajló arcon a diadalmas vigyort, és kékes fénnyel felvillan tompuló agyadban a gondolat: valami nincs rendjén a világban.

ÜT AZ ÓRA

Új szerető karjából jövet,
a legkisebb, már csak sejthető sejtek
rejtelmes mikrozugait is
csordultig telítve
hevítően vezúvozó örömök
mézével,
könnyedén panyókára vetett szelídgalambszínű ballonkabátban,
dologtalanul zsebre vágott kézzel, fütyörészve
csellengeni
az éppen másik oldalára forduló város
éjféli fényei
alatt, között,
ez aztán
mennyei állapot,
maradni, ölelkezve döncölődni
a kielégülő vágyak ágyában
hajnalig, teljes végkimerülésig,
a ma esti préda-asszony nyújtotta
gyönyörűséget fokozni
csak így
lehetett volna,
akartad, akarta,
mégis, negyedkor
mosolygó szigorúsággal
kiadta az utad, mielőtt
éjjeli műszakból az Agancsos,
menjél, menjél,
hogy majd jöhess megint,
susogta parancsolóan
az istenadta pirosságában
izgatóan duzzadó ajak,

majd,
de mikor,
nyögted beletörődve,
holnap,
itt,
búgott a válasz
apró lihegések, dévaj kacsintások közt,
aztán anyás szigort mímelve
kituszkolt, szinte
kirakott a folyosóra,
csak ők, a Nők
ennyire határozottak, kegyetlenek,
a veszélytudat teszi velük,
nem felejtik a volt-gyönyört, de épp ezért
féltik annak
holnapi esélyét,
takaréklángra csavarják
a szenvedély tüzét,
a szabad fellobogás újabb alkalmát
türelmesen kivárva,
nem,
ez a nő
soha férfikarbantartva így
nem volt,
menetrendszerűen
sikoltozott, karmolt, harapott, feszes-ruganyosan meg-megrángott a kéjben, hogy a csúcs fölött, a kifulladó érzésvihar szélcsöndjében szabályszerűen
elaléljon,
vajon hány esztendő
kínnal-vággyal viselt hiányát
pótolta ezen az estén
veled,
te, aki a fél város
szemrevaló nőjén
gyorsvonati sebességgel
robogtál keresztül,
soha egyiküknél sem érzékeltél

ilyen önfeledt kitárulkozást, odaadást,
pedig nem nyafogó bakfisok,
rámenős, őrülten csapongó-rajongó, mohó harmincasok-negyvenesek voltak, érett asszonyok,
ők a specialitásod,
a még-jussolható örömökre vágyva
mindent egy lapon hazardírozó
gyönyörű, kielégítetlenül szerelemszomjas
bestiák,
igen,
szép este volt,
rendkívülien szép, és
folytatódik,
holnap is
várni fog,
hát jössz, eljössz
újra és újra, amíg
le nem csupaszítod
a szerelem fáját,
ha majd
felzabálva mind
az elérhető tiltott gyümölcs, akkor
agyő,
könnyű szívvel tovább mégy
újabb illatos kertek felé,
haha,
mikor az Agancsos hazaér, lemossa magáról a műszak mocskát, vajon gerjed-e benne vágy
odabújni kielégülten heverő asszonyához,
hehe,
ágaskodhat benne szándék
a rédia jogán,
ingerülten elrúgja magától, testi szentségétől
Ő,
a ma estétől többszörösen tiéd-asszony, e minőségében
a sokadik,
nyilvántartod őket, ennyit megérdemelnek

a Katalinok, Máriák, Amáliák, Ilonák, Annák, Júliák, Csillák,
Zsuzsannák, Angélák, Márták,
egész háremed van már,
egy fedél alá csábítva-terelve őket
micsoda gyönyörűség lenne
estéről estére
egyikről a másikra
szállni,
ritkán képzeled ezt,
a kecsegtető, de hiú ábrándok
hajszolása
idegen tőled,
miért vetemednél
ilyesmire, hiszen
ha kedved szottyan valamelyikre
a régiek közül,
csak bekopogsz hozzá
a nem feledett időpontban, és már
omlik
eléd-alád,
akár oldott kéve,
nosztalgiából olykor
megteszed, ám
vadász-ösztönöd
szüntelenül új prédára les, arra hajt, mert
mind más,
másként sír, nevet, jajgat, ujjong
a fehér sivatag mézzel folyó oázisában,
legfrissebb példa rá
a mai, soros szerető,
akinek
lányosan üde, zabolátlan vágyakkal sugárzó teste
lehet minden eddiginél
izgatóbb, csábítóbb,
egy holdjárás alatt
betelsz vele,
mielőtt észrevétlen praktikákkal
végzetesen

magához láncolna,
igen, erre
jó lesz vigyázni, máris
elbűvölt,
        mi a fene,
        félórája el-kijöttél tőle,
        és még a háza előtt csellengsz,
        nehezedre esik
        eltávolodni
        a hévvel széttúrt, ki-sem-hűlt fészektől,
        hm,
        mivel magyarázható
        ez a furcsaság,
amúgy
ráérsz,
család, feleség, gyerek
nem vár,
szabad vagy, a bukszád is
kövér,
most igazán az, beütött a bolt, ötven rongy
dagadozik benne,
        hát járj csak
        fel és alá
        a tömbház holdárnyékában,
        lesd meg
        a hirdetőoszlop takarásából
        a gyanútlanul hazatérő Agancsost,
        aki nem sejti, hogy gonddal kiépített és alighanem féltve őrzött
akoljában az imént
        micsoda csata dúlt, hogy a párja
        idegen hímmel
        párzott boldog-dühödten,
jön már,
ejha, Lada lux,
ez
nem semmi,
        szevasz, sógorhaver,
        mire vársz,

szállj ki, hadd lássam
az agancsodat,
hm,
mi lelte,
ül a kocsiban, az ajtót résnyire nyitva
bámul kifelé, meg se mozdul,
a lépcsőház felől
árnyék suhan, el az oszlop mellett,
megcsap az ismerős illat,
egek,
ez
Ő,
mi a fene,
egyenesen a kocsi felé tart,
miért, hová
megy,
hitetlenkedve figyelsz,
megüti füledet
számonkérő, faggatódzó férfihang,
na,
megvan, kisanyám,
miket kérdez
ez a fickó,
és hogyhogy nem ő ment fel a lakásba, hanem
Ő
jött le hozzá
mosolyogva,
hát persze, megvan,
mint mindig,
mondja a választ,
semmit nem értesz, csak bámulsz,
mennyi,
kérdezi kíváncsian, már mosolygós arccal
a fickó,
ötven rongy
és valami apró,
kuncog a nő,

frankó, szállj be gyorsan,
tűnjünk el innen,
ő lezöttyen az anyósülésre,
magára csapja az ajtót,
felbúg, elhúz
az autó,
kilépsz a takarásból,
állsz
mozdulatlanul, mintha
tonnás teher
alatt,
elmédben éjszakásan áradó
sejtelem,
lassan elindul kezed
a ballon belső zsebe felé,
üres,
gyorsuló mozdulattal az oldalzseb,
üres,
egyre kapkodóbban
kaparászol, hiába,
üres, minden zsebed
üres,
egek,
hol az ötven rongy
és valami apró,
szédelegsz, nekiütődsz
a hirdetőoszlop festett furnérjának, az is
üresen kong,
bambán nézel a fények szemébe,
lábadból kiszáll az erő, lerogysz
az oszlop mellett,
fejed a két remegő tenyér
hiábavaló oltalmában,
mert hallod, így is
hallod, hallanod kell,
szemben a toronyóra
éjfélre üt.

AZ ÁRNYÉK VÖLGYE

1

Izgága fények tánca a falon. Szélborzolta falevelek árnyjátéka a rácsozat szabályos, megszokhatatlan négyszögei közt. Szelíden eleredő, közönyösen pusmogó eső. Hang a régmúltból: *Kisfiam, ilyenkor sírnak az angyalok*.

Az utolsó éjszaka. Háromezer-hatszázötven közül az egyetlen, amikor nem tudsz aludni.

Az ítélet napját követő éjszakán, mintha nehéz napi robot fáradságával tagjaidban, reggelig húztad a lóbőrt. Álomtalanul ugyan, de behemótosan elterpeszkedett, lebénult lelkinyugalommal ébredve, a *valamit valamiért* ezúttal rád alkalmazott törvényét zokszó nélkül tudomásul véve.

Ez most más. A szabadulás közelgő órája nyugtalanít.

A paragrafus szerint vége a vezeklésnek, holnap mehetsz vissza az emberek közé.

Azt honnan tudná bárki, hogy a szemet elkerülő álomnál mennyire ijesztőbb a lélek ébrenléte. Az őrjítően kiismerhetetlen menetrendben sorjázó emlékképek, sorsrontó titkok dübörgése. A gyökere-szakadt önvád, mentségek kétségbeesett keresése, s mert hiába, a teljes tanácstalanság kínja. A *lehetett-volna-másképp* odaveszett esélye.

Odakint elapad az eső, idebent csordultig telnek a szemgödrök.

2

Itt az a perc. Visszakapod a kopott farmert, rövid ujjú inget, a kényelmesre kitaposott szandált. A válltáskában idegesítően áporodott szag. Hiánytalanul a pénzed: egy ötös, egy hármas, némi apró. A smasszer szóböffenése:

– Kész?

– Kész.

– Jöjjön!

Folyosók. Valahonnan távolról fémcsörrenés visszhangja.

A kapu. Fél szárnya kitárul, beömlik a zavaróan pazar fény. A küszöbön megtorpansz, hunyorogsz.

– Mi van? Betojt a szabadságtól? Nem kell a szabadság?

De igen.

Kilépve az utcára már azt is tudod, miért.

A vasútállomás felé indulsz.

3

A peronon, a váróteremben bámészkodó turisták, kirándulni kívánkozó helybeliek zajos csoportjai. Mint *akkor*: hétvége volt, menekült a jónép a zöldbe, vízközelbe.

Húsz perc az indulásig. Beállsz a sorba, megváltod a jegyet.

Egyedül ücsörögsz egy kölykök-rongálta padon, belebámulsz a semmibe.

Jól döntöttél?

Miért muszáj éppen *oda*?

Tovább vezekelni a helyszínen?

De hisz a törvény szerint kiegyenlítve a számla. Miért hiszed, hogy mégse?

Szabad-e hinned az ítélőképességedben?

Felrémlik a völgy, a rét, árnyékban az Ő alakja. Kétségeid eloldalognak, marad a bizonyosság kőtömbje: *oda kell menned*.

4

Átkozottul ráz, zötyköltet a vonat. Felszálltak rá a sunyi aggályok is, nem hagynak békén.

Mégis, miért *oda*?

Akkor mi vitt *oda*? A sérelem fájdalma vagy a bosszúvágy?

Piti ostobaság mind a kettő. Így, utólag nézve. De *akkor*: kínok feszülése, a megvesszőzött lélek hánykolódása.

Pedig rém egyszerű: másokat is megcsalnak-elhagynak. És nem dől össze a lelkivilágúk.

Te miért nem tudtál, nem tudsz ma sem napirendre térni fölötte?

Lehetett, jöhetett volna valaki *más*. Ha kerested volna.

Nem kerested. Az Ő ölelésének, mosolyának emléke nem engedte.

Különben: pótolható-e bárhogyan a megtalált szépség, amit elveszítettél?

Nem, mert nincs alternatívája.

Érthetetlen. Ez az a pont, ahonnan kezdve minden bizonytalan.

Ami bizonyos: nem ölni, ölelni akartál *akkor* is… Az elutasítás ridegsége, a lélekmélybe döfő, megvetően gúnyos tekintet keltette életre benned a szörnyet, amelynek létezéséről sejtelmed sem volt.

Az a lény, ami te vagy, csupán szenvedett. A szörny cselekedett.

Helyetted? Miattad? Érted?

Ellened.

5

A völgy. Magányos, lányosan karcsú hegycsúcs. Árnyék vetül ék alakban a rétre, már-már eléri *azt* a helyet, ahol Ő ült *akkor*…

Nem akart menekülni. Csúfondáros hitetlenséggel bámult a villogó késre.

Nem hitte, hogy képes vagy rá.

Te sem.

6

Megtörtént…

Mikor az árnyék csúcsa *ide*, *arra* a pontra ér, valaminek ismét történnie kell.

Az a januári fagyokat idéző ridegség, a gyilkos gúny abban a tekintetben, azokban a szavakban… Kiprovokálta a bűnt.

Az Ő vétke nyálkásan-sötéten undorító, a tiéd pengefénnyel csillogó, de azon túl mi a különbség?

Kezet emeltél az imádott Szépre.

Tudnod kellett volna, az Ő hiánya miatt jottányit sem változik semmi. A réten most is hevernek elhagyók és elhagyottak. Ezért volt értelmetlen a penge villanása. Léted szövedékét sértette fel: éle nyomán téged kezdett ki az idő, tíz éve marja húsodat, emészti még a gondolataidat is.

Akkor elárvultál *nélküle*, *azóta* csak az emlékét ölelheted. Ebből az ölelésből hiányzik a forró, örömös érzés. A semmit öleled, vigasztalhatatlanul.

Talán egy sör mégis jót tenne most. Még van rá időd.

7

– Itt fogyasztja vagy elviszi?

– Hová vinném?

Ebből a völgyből nincs kiút. A gyalogút *oda*, *ahhoz* a ponthoz vezet.

Az Ő helyére ülsz. Kortyolgatod a sört. Zajtalanul görögnek a percek. Az árnyék egyre közelebb.

A hidegen-harmatos üveg a nap, a tenyér melegétől megenyhül, tartalma már nem ízlik. Akár az életed: friss-fiatalon még olyan jó volt *lenni*, most meg már szart sem ér az egész.

Kié a nagyobb vétek: az *övé*, a tiéd?

Centivel, dekával mérni nem lehet.

Mit tehet, aki megbocsátani nem tud, de iszonyodik az árnyéktól?

8

Amelynek csúcsa ebben a pillanatban *arra* a pontra, arcodra vetül.

Valaminek történnie kell.

Odabent gyártott, gondosan rejtegetett kés. A nyele meglehetősen elnagyolt, de a penge vakítóan kiváló svédacél. Könnyedén, apró mozdulatnak engedelmeskedve csusszan a bordák közé.

Ülsz, nézed a fű szőnyegén terjedő foltot.

Mikor eldől a test és enyhe ívbe görbed, a szandál orra feldönti az üveget. A vacakká szotyult maradék ital csobogástalanul kifolyik a fű közé. Suttogós-halkan, elhalóan az a régi hang: *Ilyenkor sírnak az angyalok*.

LOCSOGÓS KARÁCSONY

„…kívül a magyarázat.”
József Attila

Ó, Uram,
mindvégig
az üdvözítő szeretet szentségét
hirdető,
jutalmul
töviskoszorúval megkoronázott
Egyszülött Fiad
születésének ünnepét
hozta el
az esztendő,
harmincharmadik évem
utolsó előtti
hétvégéje,
rettent
a pimasz párhuzam
sorsom
és fiad sorsa között,
de
szükségszerű,
mert így,
napokkal
a jussomul kimért
krisztusi kor
beteljesedése előtt,
magam is
tüskés koszorúval

hajadon fejemen
kegyelmet, igazságot
én sem várhatok
a keresztfámat
        rikácsolva ácsoló
        sokaságtól,
sárral, pocsolyával megalázott
télidőben
sziszegnek, belém marnak
fullánkos szitkok,
kopognak koponyámon
kövek,
        szédülök,
        kék villámlással fut
        elmém egén át
        a félelem,
hiába keresem
a vétket,
ami
megvetésre méltóvá züllesztett
azok szemében, akik
        nemrég
ujjongva emeltek
úgynevezett
        elsővé
ezer lélek közül,
szinte nyomasztó bizalommal
testálva rám
küldetést,
        legyek
        reménnyel világoló jelenés
        előttük
        a sóhajukkal hiába suhogó sötétségben,
        vigyem, vezessem
        őket,
        a gőggel, bottal, ármánnyal
        annyiszor félholtra vert,

pőre bőrig kifosztott
maroknyi sokaságot
élhető jövő felé,
pedig
se plakáton,
se szórólapon,
se élő szóval
nem ígértem,
nem ígérhettem
a megváltás
csodáját,
tudtam
elejétől fogva,
közülük való elsőként
még inkább készek
lehetnek, lesznek
eltaposni
duhaj eszmék, negatív energiák
tiszta lelkek szentséges mezőit
patkóval tipró patái,
hogy maradjak
elsővé emelve is
engedelmesen hajbókoló
utolsó senki,
eddig bírtam
szusszal,
fifikával,
bátorsággal
velük, ellenük,
nem győztem,
de ellenükben
a döntetlen
biztató vigasz
lehetne,
ha másfelől
nem sújt
kivédhetetlen

csapás,
elfogyott mögülem,
ellenem fordult
a sokaság,
ezer torokból fröcsköl bugyborogva
felém a vád,
én is
elkurvultam,
odaadtam, elkótyavetyéltem
a tisztességet, a bizalmat
hitvány
ezrekért,
ezért
nem érdemlem
a választott első
tisztségét,
takarodjak
tisztségemből, akár
világgá futhatok,
senki nem fog
megsiratni,
honnan
a gyűlölettel átitatott
bizonyosságtudat
szavaikban, szemükben,
öklösen hadonászó
indulatukban,
hiszen
láthattad, hallhattad, Uram,
hiába biztatott
gondosan megválogatott,
ékesszólásba ügyetlenül csomagolt érvekkel
Tóbiás,
az újmódi
gátlástalansággal
megtollasodott falubeli,
annak idején

legbőszebb ellenjelöltem
mocskosan nagyszájú kortese,
én
nem kértem,
nem vártam,
el sem fogadtam
tőle
azt az átkozott
borítékot,
Uram, te vagy
a tanúm,
makacsul hajtogattam,
itt a számlaszám,
ha komolyan gondolja
az adományt,
utalja arra,
ahogy
a törvény előírja,
Uram, hát
rajtad kívül
ki tehet arról,
hogy Tóbiás
méltatlankodva
rázta a fejét,
fújta megátalkodottan
a magáét,
nézd,
ellened agitáltam,
emiatt most is
orrolsz rám,
hidd el,
én ezt
megértem,
de
volt ahogy volt,
a választást megnyerted,
most már

csak ez számítson,
a felelősség, ami
győztesként
a nyakadba szakadt,
millió a gondod,
hadd segítsek
cipelni azokat,
itt ez a pénz,
jut is, marad is,
és ha már
eljöttem, elhoztam
személyesen,
miért vinném vissza,
le a bürokráciával,
vedd el, örülj neki,
van annak helye
a csonka költségvetésben,
hálából
legfeljebb
ideadjátok bérbe
ötven évre
a homokbányát,
az évi tarifa nem számít,
ha akarjátok,
az összest előre
kipengetem,
igen,
lett volna helye,
az óvoda gondjainak költsége
kitelt volna belőle,
de Uram,
hogyan
várhatnék, követelhetnék
másoktól, a sokaságtól
törvénytiszteletet,
ha én is
teszem, elkövetem

a törvényszegés
vétkét,
ezzel a gondolattal,
keresetlenül kifakadó szavakkal
küldtem el végül
Tóbiást,
aki
sértetten háborogva
csapta be maga mögött
az ajtót,
mennyi,
talán
két perc múlva,
az ablaktól visszafordulva
vettem észre,
a borítékot
asztalomon hagyta,
a hivatali rutint
hűségesen felügyelő
szemfüles ösztön
és
az okot, lehetséges
okozatot
muszáj-alapossággal
szimatoló
józan ész
szokatlan módon
egy húron pendülve,
toporzékolva
nógatott,
vigyázzak,
nem cél nélkül
ennyire
erőszakos
az adakozó,
alantas szándékkal
mérgezett alamizsna

ez,
láthattad, Uram,
mozdult a kezem,
hogy arcomat hevítő
haraggal,
két ujjam csipeszével
a sarkánál szorítva,
utálkozva
fogjam, vigyem
utána,
dobjam
a jót
gonoszul cselekvő
szeme közé,
későn,
hirtelen
durva zörejjel
rám nyitották
hivatali szobám
párnázatlan ajtaját
öltönyös-nyakkendős
ismeretlenek,
egyikük
azonnal,
vércse-mohósággal
kiragadta kezemből
a borítékot, feltépte,
sunyin villogó
kárörömmel
számolni kezdte
a százasokat,
egy,
kettő, három,
négy, öt, hat,
döbbenetbe dermedve
néztem, bámultam
a jelenetet,

a szavak cserbenhagytak,
csak a tekintetem
csapkodott riadalmasan
feléjük, körülöttük,
ez bizony
harminc,
kereken
háromezer,
összegezte
ijesztően csillanó szemmel
az egyik,
a másik
felém fordulva
egészen közel lépett
hozzám,
rám villantotta
remekbe szabott
műfogsorát,
kenőpénznek
súlyosan sok,
lefoglaljuk,
Önt
korrupció
megalapozott gyanújával
letartóztatjuk,
a saját érdekében
nyomatékosan
figyelmeztetem,
ne merészeljen
ellenszegülni,
a teleholdasan duzzadt arcról
pacsuli szaga
áradt elviselhetetlenül,
hátrálásra kényszerített
a székemig,
rémülten ráomolva
az eszmélő értelem

végre
kétségbeesetten
felkiáltott,
nem,
nekem itt
dolgom van,
kicsodák önök,
hagyjanak békén,
semmi közöm
ahhoz a pénzhez,
még nem járhat messze
Tóbiás,
keressék, találják
meg,
hozzák ide,
szembesítsenek vele,
beszélhettem,
vigyorogva
emelték szemem elé
az igazolványukat, hogy
egyetlen pillanat alatt
letaglózzon
a bizonyossággá kövülő
sejtelem,
bűnügyi
nyomozó hivatal,
gazdasági osztály,
tehetetlenül
bukott arcom
az asztallapra,
a tenyerem hiába szállt
oltalmazón
tarkómra,
hallottam
a két kattanást,
éreztem a fémkarikák
hidegét,

a rideg erőt, ami
kétfelől kényszerítve
felemelt, magával sodort
az ajtón, a szűk előtéren át
ki az utcára,
bámuló járókelők
szemeláttára
betuszkolt
fekete varjúként gubbasztó kocsiba,
        láttad, hagytad, Uram
        megtörténni velem
        az elképzelhetetlent,
az anyósülésen terpeszkedő,
tekintetét sötét napszemüveg alá rejtő
harmadik öltönyös
emberi formájú
ábrázatán
a kaján vigyort,
ahogy füléhez szorított mobilon
elégedetten jelentette,
        akció
        sikeresen
        végrehajtva,
        velünk a madárka,
        visszük a kalitkába,
ott,
két nap alatt
az előzetesben
a menzesz görcseivel is
megátkozott kínok között
tépelődve
szembesültem
a megvilágosodás
iszonyatával,
és azóta,
egy hónapja
úgymond

szabadlábon
ténferegve
naponta tapasztalom
a porba sújtó valót,
mintha
leprás lennék,
kiátkozott magából,
sorsomra hagyott
a sokaság,
tudom, összes
remegő porcikámmal
érzem,
így,
ármányos precizitással
kitervelt akció,
felhergelt csőcselékké vetemült
ezer lélek
gyűlöletének
áldozataként
esélytelenül
kiáltanék
igazamért,
nem teszem, Uram,
mert itt bennem
összeomlott
teremtett világod
élhetetlen rendje,
hát
ne csodálkozz,
ha fiad locsogós ünnepének
szentestéjén
hiába játszik önfeledten
csalfa fény
hajam
szőke romhalmazán,
hiszen belül,
a lélek

szétdúlt dimenziójában
már csak
szenvedés,
konok, néma
tagadás,
hogy mást
ne tehessek,
a kiszenvedett hit
tetemét odahagyva
már ne
hozzád,
tőled
meneküljek,
uram,
ki Tóbiásban
a kárörvendőn vigyorgó sátánt
jobban szereted.

SZÁRAZ ÁGON

Napi dolgok sokasága
elvégezve,
még több
a korán leszakadó estében
muszájból, bosszúsan
elodázva,
de hát
holnap is nap,
viaskodhatsz
tovább
az idővel,
a dolgokkal,
önmagaddal,
most
sutba minden gonddal,
elköltve az esztendő
utolsó vacsorája,
lehet, kell
ötven éve választott pároddal
tétlenül
ücsörögni,
bámulni
az ernyőképen villódzó
tarkaságot,
ahogy
millió mások
szerte az országban,
a nagyvilágban
milliárdok,

akiknek
ez,
        a látvány
        színpompás gyönyöre
adagoltatik
kifogyhatatlan bőségben,
hogy a kiprovokált kéjben elkábulva
alkalmuk ne legyen
ráeszmélni
        az egykedvűen sorjázó mindennapok
        sivár valóságára,
hm,
a cukormázzal édesített álomvilág csábítása
mindig
veszedelmes precizitással üzemelt,
de
talán
soha ennyire
        fortélyosan,
        céltudatosan,
        sikeresen,
a riadtan felhorkanó
ösztön és értelem
sugallatára figyelve
te is
hiába próbálsz
ellenállni,
óhatatlanul
meginog, leomlik
szomorú igazságod,
ami
pillanatnyi
hulltában is
felhördül, ordít,
        jaj az embernek,
        futószalagon gyártott
        kerge ideák
        hamis fénykorában

elvakulva,
meg-va-kít-tat-va,
önvesztébe lohol,
az évekre, hónapokra,
hetekre, napokra, órákra
darabolt, mégis
elbitorolhatatlan idő
varjúszárnyas
suhogása
senkit sem nyugtalanít,
így,
a létutáni titkok odújához
egészen közel
téged is csak
a kettőtökre szabott magány
holtigvaló bizonyossága,
mert hiába lélegzik
sokadik éve
hat lélek
házad födele alatt,
ti ketten a pároddal
a fiad, a menyed
és az unokák,
ha csupán a fedél közös
fejetek fölött,
ha ők, az utódok
a különszobában,
ami persze
dukál,
külön világot
teremtettek,
amelyben
a betelhetetlen bírvágy
nap mint nap
frontálisan ütközik
a józan megfontolás
első parancsolatával,
ami

kőbe vésve
hirdeti,

saját
vágyak, igények
kielégítése
mások rovására
bűn,

és
hiába, hiába,
ezer évek óta
leköpve, kijátszva,
a jelenvaló dőre zsongásában
még inkább
csordák patái alá vetve
a tilalom szentsége,
hogy nyálkás gyalázatban
megdicsőülve
mámoros, diadalmas
tort ülhessenek
az emberi önvaló
elszabadultan dühöngő
negatív energiái,
félni kell,
kellene,
de mi értelme,
ha szitokszóvá aljasítva mind
a lélek tisztaságát vigyázó
intelmek,
ha tisztább az ebek
okos tekintete,
mint a butaságára büszke emberé,
ha a jelenvaló kérges felszíne alá
röhögések sortüzeinek áldozataként
hulló jövő
látása, felmutatása
nagyobb bűnnek

neveztetik,
mint a gyilkosoké,
akik
kedvük szerint való törvényt szabva
uralkodnak
mindenek fölött,
te már
itt a portán
sem
rendelkezel
saját jogon
szabadon,
utadba áll
a fiad, a menyed
idegen igénye,
ami
kész kiirtani
a kezeddel, szereteteddel, szorgalmaddal
teremtett
szépet és jót,
istenem,
a felséges kajszit,
a pirospozsgás almát,
a körtét, a szilvát
adakozó kedvűen termő fákat is,
mert kell a hely
tujasornak,
egyéb terméketlen
díszességnek,
ami persze mind
kedves látvány,
de öncélúan
mihaszna,
mennyire más,
szebb, vigasztalóbb
az önlényege gyümölcsét
tele marokkal kínáló
kajszi, alma, körte, szilva,

hiába, hiába,
búcsút venni kényszerültél tőlük
sírva,
mikor a fiad
fűrésszel felfegyverkezve
megindult ellenük,
odaállva a kajszi elé
kibukott szádból kérlelőn a szó,
legalább ennek
az egyetlennek
kegyelmezz meg,
együtt nőttetek fel,
szeretted, etted,
amit adott,
hát
nem ölheted meg,
beszélhettél,
minden szavad
semmibe hullt,
fiad a fűrésszel
közelebb lépett,
nem indulatosan, inkább
egykedvűen
félre taszított,
berántotta a gépet, felpörgette
fülsiketítően zajosra,
és máris nekieresztette
a mit sem sejtő kajszi tövének,
istenem,
hogy megrémült szegény,
ágait megrázta a rettenet,
nem bírtad
végignézni
az ártatlanul halálra ítélt
kínját,
magad is
megrettenve
elfordultál,

teljes rút valójában érzékelve
a megduplázott
tragédiát,
fiad kezének erejét, ahogy
odébb taszít,
a falánk fűrész sivítását, ahogy
belemar
az élő fa törzsébe,
mind a kettő
letaglózott,
alig maradt jártányi erőd
elvonszolni magadat
a kettős merénylet helyszínéről,
hátul, a fásszín küszöbén
mélyen ölbe ejtett fejjel ülve
rádöbbentél,
a kajszi kivégzésének fájdalma
mintha feloldódna
a kibuggyanó, arcod ráncaiban
alácsorduló
könnyekben,
a másik,
a félretaszítottság kínja
nem,
az nemcsak
megérintett,
az
feldúlta
elméd minden zugát,
összetörte a lélek
hetvenöt esztendő során
oly sok zaklatottság elviselésében
megedződött
nyugalmát,
a fortyogó belső káosz sűrűjéből
kígyóként tekeregve
felbukkant, torkodra fonódott,
azóta is fojtogat

a gondolat,
        a történtek után
        mire számíthatsz,
        ha már
        nem számítasz,
        ha saját fiad
        azzal a mozdulattal így
        semmibe vett,
ó, istenem,
ez is halál,
hiába létezel
még,
teszed naponta, amit kell,
a fizikai létezés
kevesebb az élet csodájánál,
ha a testi önvaló mélyén
a nincs ürességében
száraz ágon dermedezik
a tudat,
mint elárvult madár
a kajszi korhadó halmán,
        amivel a fiad
        nem törődik,
        te pedig
        képtelen vagy
        kegyeletsértően feldarabolva
        tűzben eltemetni,
mit tehetsz,
menekülj hozzá, öleld pillantással
párodat,
aki ötven éve
egy veled,
most és ezután
már csak őrá számíthatsz,
valahányszor odakint
a gőgös győztesek petárdái
durrognak,
        hogy szíven találják
        a jövőt.

APRÓNOVELLÁK

1

Október utolsó hetében jár az esztendő.

A szomszéd falu határában terpeszkedő dombvonulat mögül kibújt a Nap, bágyadt fénye elönti a tájat.

Szél se rebben, a hűvös reggel szép időt ígér.

A féloldalasan beépített alsó utcán elsős kisfiú ballag az iskolává avanzsált egykori finánclaktanya felé. Vállán vászontarisznya, benne könyvek, füzetek, tolltartó, két szelet zsíros kenyér.

A házak sorát megszakítja a futballpálya. A kisfiú átugrik a sekély árkon, képzeletbeli labdát pöckölgetve a tizenhatos fűrészporral beszórt vonalán a kapu felé fut, kicselezi a szintén képzeletbeli védőt, kapura lő.

Gól!

Még arcán a siker öröme, mikor ismeretlen zaj csap a falusi reggel megszokott csendjébe: két repülőgép közeledik.

Egészen alacsonyan szállnak, vöröscsillagos fémtestük riasztóan villog a napsütésben. Már közel, a főutca fölött hasítják az eget, egyenesen a kapu felé, mintha a felső léc alatt akarnának elsuhanni. Dübörgésük elviselhetetlen.

A kisfiú szemében rémület. Felordít, leveti magát a földre, arcát belefúrja a futballpálya elsápadt füvébe, tenyerével a fülét takarja. Csöpp kis testét rángatja a rettenet.

A vasszörnyek az ég azúrját felszaggatva húznak el fölötte. Arrafelé, ahol apukája szerint tüskés drótkerítés fogságában vergődik a haza.

2

A sorban állás rendjének önjelölt felügyelője, a minden lében két kanál szerepét egyéb ügyekben is vállaló atyafi már az első szűk szállítmány érkezésének napján megbukott: hiába törte magát, nem tudta megfékezni a betevő falatért tülekedő sokaság rohamát.

Azóta pisztolyos milicista strázsál zord arccal a kenyérosztásra váró asszonyok, eladó lányok és meglehetősen idős korú atyafiak sora mellett.

Van köztük néhány kiskamasz is. Egyikük viszonylag jó helyen, a sor közepe táján áll, markában a napi jussként magas hivatalokban megszabott két kenyér ára.

A bolt ajtajának egyik szárnya nyitva, de belépni tilos, egyébként lehetetlen: keresztben elhelyezett asztal állja el az utat. Mögötte Boltos Bözsi és alkalmi segédje, egy fiatalasszony a rokonságból. Bözsi a kettesével keze ügyébe rakott kenyereket odatolja a vevő elé, a fizetendő harminc kopejkákat pedig belepottyantja egy cipősdobozba.

Az első és az utána következő vevők mellükhöz szorítják a járandóságukat, aláereszkednek a magas lépcsőn, és csak akkor rakják táskájukba a kenyeret.

A többiek morgolódás nélkül, a fél vállával az ajtófelet támasztó milicista miatt fegyelmezetten várnak a sorukra.

Fogy a sor, de a kenyér odabent gyorsabban. Mikor a kiskamasz előtt már csak néhány asszony áll, Boltos Bözsi az asztalon áthajolva, közönyös hangon bejelenti:

– Tíz darab maradt.

Ennyi elég, hogy mindenki megértse: ötnek még jut, a többiek hoppon maradnak.

Csakhogy ebbe nem lehet belenyugodni. A milicistával már senki nem törődik, csapkodnak a szemrehányások:

– Másfél órája várok, és most üres táskával menjek haza?! Mit mondok az uramnak, mit teszek holnap reggel a tarisznyájába?!

– Na és a pulya? Mit adjak a kezükbe, ha kenyeret kérnek?!

– Miért nem hoznak eleget?!

Szó szót követ, a szavak sokasága haragot lobbant. Mindenki részesülni akar abból a tíz kenyérből. Nincs szomszéd, nincs rokon: a tömeg felbolydul, nekiiramodik az ajtónak.

A milicista idegen nyelven ordítozik, visszafelé parancsolja a nyomakodókat, de az asszonynépből álló túlerő elsodorja, letaszítja a lépcső tetejéről. A szégyentől pironkodva értetlenkedik egy sort, aztán határozott mozdulattal a pisztolyért nyúl, gyors egymásutánban kétszer a levegőbe lő.

Az asszonyok felsikoltanak, mozdulatlanná dermednek a félelemtől. A falnak szorított kamasz eszméletét veszti, elernyedt markából kihull az aprópénz, szánalmasan csörren a betonon. A mögötte álló asszony kissé hátrább húzódik, de a fiú nem érzékeli a prés lazulását: oldalvást dől, s mielőtt az asszony kinyújtott keze megakadályozná, lezuhan a lépcső mellett árválkodó hitvány virágok közé.

A döbbenetből felocsúdva többen feljajdulnak:

– Istenem! Meghalt?

A milicista, felemelt kezében a pisztollyal, tanácstalanul ácsorog.

Két asszony odasiet, hátára fordítják a gyereket, kiemelik a bokrok közül. Mellének masszírozásával, fejének rázogatásával életet lehelnek bele. Mikor kinyitja a szemét és értetlenkedve rábámul a föléje hajló arcokra, buzgón hálálkodnak a jó Istennek.

Boltos Bözsi tenyere az utolsó két kenyéren. Megvárja, amíg a fiú feltápászkodik, akkor odahívja, kezébe nyomja mind a kettőt.

Nem tiltakozik senki. Az elgurult kopejkákat keresik.

3

Lyukasóra. Huszonhárom nyolcadikos zsivajától hangos az osztályterem.

A lányok izgatottan kipirult arccal csivitelve tárgyalják a nemrég látott szerelmesfilm epizódjait, a fiúk egymás szavába vágva délutáni csíkászatot terveznek a falu határában kanyargó patakon.

A huszonnegyedik, egy mackóruhás fiú némán ül a helyén. Előtte Verne Gyula egyik izgalmas regénye, abban igyekszik elmélyülni. Nem igazán sikerül, zavarja a lárma. Pecekig tűr, de amikor viháncoló társai jó arasszal odább taszítják a paddal együtt, megdühödve rájuk ordít:

– Mi az istennyila ütött belétek? Nem tudtok megülni a seggeteken?!

Abban a pillanatban nyílik az ajtó, belép egy fiatal tanítónő.

Egyetlen pillanat alatt mindenki a helyére rebben, elcsendesül. A tanítónő az ajtónál marad, int a mackóruhásnak:

– Gyere csak ki a folyosóra!

A fiú engedelmeskedik. Homályos a folyosó, de jól látja a tanítónő arcát eltorzító, a hangjában is munkáló indulatot.

– Mit képzelsz magadról? Te akarsz csendet-rendet parancsolni, aki trágáran és a leghangosabban kiabálsz?!

A fiú szemrebbenés nélkül állja a vádoló tekintetet. Magyarázkodni akar, de nincs rá ideje: a tanítónő teljes erőből arcul üti.

A tudat, hogy nem ő érdemelte, dühöt lobbant: megtorolni a sérelmet. A tanítónő legfeljebb pár évvel idősebb nála, könnyűszerrel leteríthetné.

Nem teszi. Az arcán égő fájdalmat próbálja tapintással csillapítani, szeméből kibuggyannak a könnyek.

4

Este hatkor üstbe zúdul az utolsó tál frissen kimagolt szilva. Az asszonyok szétszélednek, hogy otthoni dolgaik elvégzése után, a késő esti és

éjszakai órákban visszajöjjenek kavarni a fortyogó ciberét. A háziasszony is a konyhába megy, vacsorát készít a családnak.

Az üst körül fiatal lányok és fiúk. Amíg egyikük a kavarófát forgatja, a többiek játszanak.

Cserépdarabbal a földre rajzolt körben tizenéves fiúcska áll pironkodva. Biztatják:

– Na, mondjad, amit kell!

A kamasz először áll a körben. Bátorságából nem futja harsány kiáltásra, csak motyogni képes:

– Kútba estem…

– Na végre! – rikkant jókedvűen a Bíró szerepét játszó göndör hajú fiú. – Ki húzzon ki??

A fiú tekintete szégyellősen repdes arcról arcra, a lányok kihívóan, magukat kelletően mosolyognak. Mind az öt a saját nevét szeretné hallani, a fiú azonban hallgat. Pillantása a kavarófát mozgató hatodik lányra esik, aki három osztállyal idősebb a bakfisoknál, szintén odafigyel, de nem mosolyog. Őt választja:

– Irma. Ő húzzon ki!

A Bíró azonnal intézkedik:

– Sári! Vedd át a kavarófát Irmától!

A megszólított lány méltatlankodik:

– De hát Irma nem is játszik!

– Váltsd fel, vagy kizárlak a játékból!

Sári átveszi a kavarófát.

Irma nem igazán szép arcú lány, ráadásul sántít. Emiatt néznek túl rajta a nagyfiúk, pedig egyébként szemrevaló teremtés. Ahogy közeledik, egész lényéből kedvesség árad, és most már mosolyog is.

Amikor belép a körbe, a fiú lélegzete elakad, szívverése felgyorsul.

Irma tenyere megérinti az arcot, ajka a picit szétnyílt szájat. A fiú térdét megremegteti az ismeretlen öröm érzése, majdhogynem nyöszörög tőle. Mikor a lány keze lassú mozdulattal alászáll és összefonódik a nyaka mögött, puha ajka pedig szelíd erőszakkal összeforr az övével, mintha kiesne a valóságból: behunyt szemmel ringatózik egy csodálatos másvilág édes hullámain.

A Bíró megelégeli a jelenetet:

– Gergő, ki a körből! Irma, folytasd a játékot!

A lány leereszti a kezét, a fiú kilép a körből. Kelletlenül somfordál a többiekhez, szédelegve áll a sor végén. Amint magához tér a kábulatból, tudatában dörömbölni kezd a gondolat: Sárinak igaza volt – Irma nem játszott…

5

Kisvárosi korzó. A tömeg önmaga lényegéhez hűen nyüzsög, lót-fut a szélrózsa minden irányában.

A kirakatokat kevesen mustrálják. Az illatszerbolt közszemlére tett kínálatát égőpiros ruhájú tini lány, egyedül. Ujját az üvegen huzigálva csillogó szemmel fürkészi a pazar csomagolásban rejlő portékák árcédu-láit. Egy arcfestékes tubushoz és régóta áhított ajakrúzshoz többször visszatér, azokat választja. Belép az üzletbe.

Idekint változatlanul hullámzik a tömeg, senki sem figyel a buszmegálló felől szinte futva érkező fejkendős asszonyra, aki kétségbeesetten összevissza repdeső tekintettel keres valakit. A korzóra érve megáll, kifújja magát, aztán kérdezősködni kezd:

– Nem látták a lányomat? Piros ruhát visel, a haja szőke…

A járókelők többsége közönyösen vagy kapásból nemet intve tovább megy.

Az asszony tanácstalanul, feldúlt arccal téblából, majd elindul. Reménykedik, hogy a piac bejáratáig nyújtózó korzón előbb-utóbb megtalálja, akit keres.

Amint az illatszerbolt elé érkezik, a piros ruhás lány épp kilép az utcára, majdhogynem összeütköznek.

– Hát itt vagy, te anyaszomorító?!

Az asszony megragadja a lány haját, ráncigálja.

– Kitépem egy szálig, te semmirekellő! Mert nem érdemelsz mást!

A lány jajgat, de, az asszony egy pillanatra sem engedi el a haját.

Páran megállnak mellettük, értetlenkednek.

– Mi történt?

– Mit csinált ez a lány, hogy így bánik vele?

– Nem szégyelli magát?

Az asszony artikulátlan hangon felüvölt:

– Hogy én szégyelljem magamat? Szégyellje magát ő!

Szabad kezével beletúr a lány táskájába, kiemeli az arcfestéket és a rúzst.

– Látják?! Pirosító és szájfesték! Tizenöt éves sincs, és ez, ezek kellenek neki. Mint a kurváknak…

Maga felé fordítja, felemeli a lány fejét, egészen közelről az arcába rikácsol:

– Te is az akarsz lenni, cafka?!

Újra a járókelők felé fordul, magyarázólag mondja:

– Ráadásul ellopta az összes pénzemet, azzal szökött be a városba… Most tessék megmondani, ki szégyellje magát?!

Az értetlenkedőket meglepi a fejlemény, fejcsóválva álldogálnak, aztán a dolgukra mennek. Egy feltűnően jól öltözött fiatalember még marad, megkérdezi:

– Az összes pénzt? Mennyit?

– Nyolcvan rubelt! – vágja rá az asszony. – Kimondani is sok, nem hogy megkeresni a mai világban!

A fiatalember csúfondárosan elhúzza a száját.

– Nyolcvan? Az semmi!

Az asszony szája egy pillanatra tátva marad a csodálkozástól. Utána felháborodottan rárivall a fiatalemberre:

– Lehet, hogy magának semmi, de nekünk egy hónapig ennyiből kell megélni! A pirosítót és a szájfestéket pedig nem ehetjük meg!

A fiatalembert nem érdekli az indoklás. Elfordul, megvetően legyint, és ruganyos léptekkel továbbmegy. Az ujjával pörgetett karikára fűzött slusszkulcs és díszes fémlapocska összeütődve meg-megcsörren, akár az aprópénz.

6

A kényszerűen kolhoztaggá avanzsált kaszás atyafiak, markolók és kévekötők befejezték a nagy munkát: hatalmas asztagokba rakva a learatott termés, cséplőgépre vár.

Traktor vontatja kiszemelt helyére az öreg monstrumot. A gépész megolajozza a csapágyakat, felrakja a hajtószíjat, ellenőrzi a beállítás pontosságát. A traktoros megfelelő fordulatszámra kapcsol, az alkalmi cséplőbanda tagjai elfoglalják a helyüket. Megkezdődik a cséplés.

Hátul, a töreklyukban két suhanc nyeli a port. Egyikük az átlagosnál kissé alacsonyabb termetű, vasgyúró formájú, a másik meglehetősen sovány legényke. Szegény családok sarjai, zokszó nélkül hordják a töreket egy idősebb férfi keze alá, aki takaros, hosszan elnyúló kazlat rak belőle.

Augusztus van, izzadtságtól és rárakódó portól lucskos bőrüket átkozottul perzseli a nap. Amíg a láda megtelik, rájárnak a vizesdézsára, leöblítik magukról a koszt, meg-meghúzzák a kazal árnyékába dugott korsót.

A harmadik, makulátlanul tiszta öltözetben a cséplőgép mellett lófráló suhancnak jó dolga van: ő az ellenőr. Szemmel tartja a zsákokba csurgó terményt, a mázsálást, kockás füzetbe feljegyzi az eredményt. Két mázsálás közt tulajdonképpen unatkozik. Megteheti: a nagyhatalmú brigádvezető fia.

Mikor a másik két fiút már sokadszor látja a dézsánál, széles jókedvében rájuk szól:

– Mi van? Vízilovak lettetek? Lassan kipancsoljátok az egész vizet!

Irigységgel és megvetéssel vesszőző tekintet a válasz, sérti felettébb kényes önérzetét. Közelebb megy, kioktatóan hadarja:

– Mit bámultok rám? Irigyeltek, ugye? Hát persze! Mert nem tudjátok, hogy mindenkinek érdeme és képessége szerinti munka dukál. Ti csak a töreklyukba való vagytok, ott a gyagyások is boldogulnak, az én munkámhoz pedig ész kell!

Ezt már nem lehet szó nélkül hagyni. A soványabb suhanc bátrabb, visszaszól:

– Neked – eszed? Sose lesz, azt nem tud lopni az apád. Brigadéros is azért lett, mert az elnök seggét nyalja!

A langaléta, finom ruhás főnökcsemete hirtelenjében se köpni, se nyelni nem tud, csak a szeme mered. Aztán szitkozódva nekiiramodik, móresre tanítani a két szemtelent.

A suhancok összenéznek, szó nélkül elértik egymás gondolatát.

Mikor a finomruhás kölyök odaér, és szitkozódva lökdösni kezdi őket, egyszerre cselekszenek: kétfelől megragadva belegyömöszölik a dézsába.

A vasgyúró egykedvűen kérdezi:

– Na. Milyen érzés vízilónak lenni?

AZ UTOLSÓ HAJÓ

„Késő van már, ne hívjuk az Istent,
késő van már, mi basztunk el mindent.”
(Földes László Hobó)

A felszállópálya szürke sivatagában csukott bejáratokkal veszteglő hatalmas gépezet. Oldal- és felülnézetből egyaránt szabályos oválist formázó teste időnként – valahányszor a földmélyben tomboló energiák dühe megrázza – együtt remeg a betonfelülettel, még inkább növelve a bebocsátást ordítozva követelő emberek félelmét.

A pálya közelében minaret-karcsún magasodó irányítótorony sokadik szintjének ablakából gondterhelt tekintetek pásztázzák a hajó körül nyüzsgő sokaságot.

– Mind reménykedik…– mormolja a Kapitány.

Sóhajt nyel, ádámcsutkája görcsösen megrándul. Tenyerét az ablaküvegre tapasztja.

– Akiket elviszünk, megmenekülnek, a többiek…

Hirtelen elfordul az ablaktól, választ sürgetve kérdést kiált:

– Csak ötezret vihetünk el. Kiket a százezrekből?! A Világtanács pár ezer főről beszélt. Azt mondták, a mi fordulónkkal beteljesedik a mentés. Tévedtek vagy hazudtak? Honnan került ide ennyi ember?

Doktor L, a pszichológus felemelt kézzel jelzi, szólni akar.

– Mondjad – biztatja a Kapitány.

– *Káosz* van. A földi információs rendszer *már sehogy*, az újvilági *még nem kifogástalanul* működik. Egy civilizáció *teljes, kényszerű* evakuálásakor ez természetes. Más magyarázat *nincs*. A tömeg nyilván kisebb csoportokban özönlött ide a szélrózsa minden irányából.

– Ilyen rövid idő alatt? A tegnap induló hajók jelzése szerint is kevesen maradtak itt! Mit tehetünk? Van egyáltalán jogunk eldönteni, kiket mentsünk meg? És ha van – milyen szempontok szerint?!

Doktor L mintha ezt a kérdést várta volna. Mély meggyőződéssel mondja:

– Első tény: az idő *sürget*. Második tény: *szelektálni* kell. A *hogyan* problémája is megoldható…

– Folytasd!

– Vannak *külső* és *belső* jellemzők. Az *előbbiek* alapján történő szelektálás *igazságtalan* lenne, tehát csakis az *utóbbiak* kiértékelésével hozhatunk *elfogadható* döntést.

A Kapitányt láthatóan bosszantja Doktor L szavainak különös hangsúlyozottsága. Felvont szemöldöke mögött erős indulatok dúlnak, de igyekszik nyugodt hangon szólni.

– Ez logikus, de a belső jellemzők felmérése személyes meghallgatás nélkül lehetetlen. Mivel kollégáid az elit többségével rég elhúztak az újvilágba, erre a feladatra csak te vagy alkalmas. Mihez kezdenél ennyi emberrel? Ha csupán öt percet szánnál külön-külön mindenkire, akkor is ezerszer huszonnégy óra – csaknem három év! – kellene hozzá. Ennyi időnk nincs!

Doktor L szája szóra nyílik, de a Kapitány már másfelé, az egyik monitor előtt jegyzetelő Doktor T-re figyel.

– Pontosan mennyi időnk van?

A megszólított komorsága előre jelzi a válasz lényegét.

– Pontos válasz nincs, mert nem lehet. Ami biztos: minden elképzelhető pokol szobahőmérsékletű enyheség ahhoz képest, ami odalent zajlik. Műszereim jelzése szerint a földkéreg szüntelenül vékonyodik, alulról falja a gigászi tűz. A még ép kéreg átlagvastagságával és az elkerülhetetlen hibaszázalékkal számolva legfeljebb tíz óra maradt a katasztrófa pillanatáig. Csakhogy épp alattunk kevésbé ellenálló a kéreg, tehát a maradék időt legalábbis megfelezhetjük...

– A szentségit! – fakad ki a Kapitány.

Az Első Tiszt szőke haja aranyosan csillan az ablakon át beözönlő fényben, ahogy felkapja a fejét:

– Kellett ez nekünk? Hogy izgága forrófejűek megbolygassák a Föld izzó magját? A Világtanács miért engedélyezte a beláthatatlan kimenetelű kísérletet? És hol vannak a felelősök? Az elsők közt álltak odébb a méltatlanul nagyra becsült Világtanáccsal együtt… Mennyivel könnyebb lenne most a dolgunk, ha őket kellene kiszűrni a nagyvárosnyi embertömegből!

A Kapitány szótlanul visszafordul az ablakhoz. Doktor L rosszallóan pillog az Első Tiszt felé:

– Ragaszkodjunk a *tényekhez*. A kísérletet el kellett végezni, mielőtt az ismert energiaforrások végképp *kimerülnek*, megtorpantva civilizációnk *fejlődését*. Más kérdés, hogy valahol hiba csúszott a számításokba. Nem vigasz, de mégiscsak tény: *nem először* a tudomány történetében…

– Az is tény, hogy soha egyetlen kísérlet sem járt ilyen katasztrofális következményekkel! – szikrázik az Első Tiszt haragja. – Fejlődés! Nagyokosaink annak bűvöletében most egy egész bolygót, a lakóhelyünket tették kockára. És elvesztették! Ezt nevezi fejlődésnek? Menekülésre kényszerülünk, de a teljes evakuáláshoz nincs elegendő kapacitásunk. Mi vagyunk az utolsó hajó, a többi már nem tér vissza, mert ők is tudják, nincs rá idő. Nézze meg jól: emberek sokasága várja, hiszi a menekülést, de csak pár ezernek van esélye. Azoknak, akiknek megadjuk. A kérdés ezerszeresen indokolt: kiknek és hogyan? Mert a maga szelektálásos megoldása igazságtalan lenne!

Doktor L szálfaegyenes testtartásba dermedve tűri a keresetlen szavakban parázsló kritikát. Tekintetét a Kapitányra szegezi.

– Parancsnok! *Nem kell* mindenkit meghallgatni. Az általános tapasztalat szerint ugyanis minden *harmadik* ember méltó az életben maradásra. Úgy értem, *méltóbb* a többinél… Summa summarum: *tizenöt ezerből* kiválasztható a menthető létszám.

– Ahhoz is ötvenszer huszonnégy óra kellene! – mordul fel a Kapitány.

– Csak akkor, ha *egyedül* szelektálnék. De *húszan* vagyunk…

A Kapitány hitetlenkedve sarkon fordul, szúrós tekintetét a doktor arcába döfi:

– Lépjünk elő mindannyian pszichológussá?? Komolyan gondolod? Milyen jogon?

– *Mindünk* intelligenciahányadosa *jóval magasabb* az átlagnál. A pszichológiai tudás pedig jórészt *intelligencia* kérdése…

– Őrültség! Túl nagy a tévedések veszélye.

– De *megoszlik* a felelősség. Különben is, ha más megoldás nincs, a *szükség* törvényt kell hogy bontson.

– Nem, nem és nem! – a Kapitány faltól falig jár a helyiségben, majd hirtelen megtorpan. – Vagy mégis? Titeket kérdezlek! – rivall rá a legénységre. – Vállaljátok a rátok eső felelősséget?

A válasz két bizonytalan igen, a többiek tiltakoznak.

– És ha megparancsolom?

Az Első Tiszt szemrebbenés nélkül állja felettese szigorú tekintetét.

– Akkor sem. Nincs jogom dönteni embertársak élete és halála fölött. Inkább velük maradok.

– Mi is – mondják a többiek.

– Ez parancsmegtagadás. *Lázadás!* – jelenti ki Doktor L.

A Kapitány arcán felsejlenek a belső feszültség enyhülésének jelei.

– Ne rémüldözz, doktor. Kilátásba helyezett parancsot se megtagadni, se teljesíteni nem lehet. Nincs lázadás. Csak arról van szó, hogy a legénység többsége értésünkre adta: ők még emberek… – mondja fáradtan.

– A *rendkívüli* helyzetre való tekintettel… – próbál ellenkezni Doktor L, ám a Kapitány ráförmed:

– Ha annyira magas az intelligenciahányadosod, ne elégedj meg az első ötlettel. Keress jobb megoldást!

– *Nincs* jobb! – kiáltja sértődötten, önuralmát vesztve Doktor L.

A számítógépek halk üzemzaja sikertelenül dacol a helyiségre telepedő csenddel. A Fedélzeti Mérnök szavai zúzzák szét.

– Miért akarunk mindenáron szelektálni? Felejtsük el az amúgy is kivitelezhetetlen ötletet! Az érkezés sorrendjében engedjünk fel a gépre annyi embert, amennyi elfér, így pár órán belül felszállhatunk.

A Kapitány gondolkodik.

Doktor L fitymálva tagolja, hangsúlyozza a szót:

– *Ér-ke-zé-si* sorrendben? Ugyan! Ezek nem „érkeznének”, hanem egymás belét kitaposva *tülekednének*!

A mérnök szelíden mosolyog.

– Ahogy maga is, ha köztük lenne…

Az Első Tiszt felkiált:

– „Ezek”?! Mit ért alatta, doktor? Ők talán nem érző, életösztönnel beoltott lények? Azt hiszi, a kiselejtezéssel megalázott emberek tétlenül tűrnék a szerencsés kiválasztottak beözönlését a fedélzetre?

– Igen… – a Kapitány rokonszenves tekintete egy pillanatra megpihen az Első Tiszt arcán. – A tülekedés veszélyével mindkét esetben számolnunk kell. Ennyi embert energiakordonnal, könyörtelenségre programozott robotokkal sem tudnánk féken tartani. Lássuk mégis a mérnök úr javaslatát. Ez sem kínál tökéletes megoldást, de annyival jobb a doktoránál, amennyire kiküszöböli a megaláztatást. Ha megmenteni nem tudjuk, legalább ne alázzuk meg az embereket!

Megfontoltan kimért, kemény hang, tiszteletet parancsol. Egy időre.

A Fedélzeti Mérnök újabb, váratlan bejelentése igencsak felkavarja a kedélyeket.

– Egyvalamire nem gondoltunk. Hosszú, hónapokig tartó út előtt állunk. Ötezer embert hibernálni nem tudunk, mert nincs annyi kamránk, tehát az embereket etetni kellene. A készlet maradéka ehhez kevés.

– Nesze neked! – sújt a levegőbe ököllel a Kapitány. – Hogy az a… Mennyi élelmünk van?

– Szűkösen beosztva pár száz embernek elegendő.

– Pár száz? Konkrétabban!

– Legfeljebb háromszáz…

– Információs! Nézze meg a nyilvántartásban, mit vételezhetünk a földi raktárakból. Táptabit keressen, tonnaszámra!

– Máris, uram… – az Információs Tiszt ujjai boszorkányos gyorsasággal zongoráznak a billentyűzeten. A monitor kék mezején kimutatások rubrikái kúsznak alulról fölfelé.

– Nos?

– Semmi, uram. Mindent elvittek az előttünk induló hajók.

– Átkozottak! – őrjöng a Kapitány. – Ezt sem tudták? Tudniuk kellett, mégis ide küldtek bennünket! Miért? Hogy az evakuálható emberek ezrei a szemünk láttára pusztuljanak éhen!?

Doktor L hagyja, hogy a Kapitány indulatai némiképp lecsillapodjanak. Mikor alkalmasnak látja a pillanatot, megszólal.

– Parancsnok! Az új helyzet lényegesen *könnyebb*, mint a korábbi, tehát inkább *örülnünk* kellene, nem szitkozódni.

A Kapitány értetlenül mustrálja a doktor arcát.

– Könnyebb? Mit forgatsz megint a fejedben?

– Napnál világosabb: csak *háromszázat* kell kiválasztanunk, ehhez pedig elegendő *két óra*…

A Fedélzeti Mérnök közbevetőleg megjegyzi:

– Négyszázat. Száz embernek van hely a hibernáló kamrákban.

Doktor L ajakbiggyesztve legyint.

– Plusz száz fő nem gond, így is van időnk a *szelektálásra*.

A Kapitány ingerülten emeli magasra a hangját:

– Szelektálás! Beleszerettél ebbe a szóba? És a szempontok?! Milyen belső jellemzőket vegyünk figyelembe?

Doktor L vállmagasságba emeli jobb keze mutatóujját.

– *Racionálisan* gondolkodva be kell látnunk, az újvilág felépítéséhez elsősorban *magasan képzett* szakemberek kellenek, tehát *kötelességünk* a legmagasabb végzettségűeket kimenekíteni.

Az Első Tiszt ajkát szétfeszíti a döbbenet.

– Mit beszél? Éljen az elit, vesszen a többi?!

– Ne *dramatizálja* szavaim lényegét! – vág vissza Doktor L. – Maga is tudja, a természeti katasztrófákat mindig az élőlények *legkiválóbb,* az élet *újrakezdésére, folytatására* leginkább *alkalmas* egyedei vészelték át. Most hasonló helyzetben vagyunk…

– Ez nem természeti katasztrófa, hanem a mindenhatónak hitt emberi elme csődje! A hasonlóság pedig nem azonosság, a külső információk elsajátításával szerzett képzettség nem belső emberi jellemző! Az emberek ma már nem kategorizálhatók elitre és pórnépre, mert a harmadik évezred közepén világszerte bevezették a minden korábbinál hatalmasabb, szüntelenül gyarapított tudásanyag oktatásán alapuló tankötelezettséget. Ráadásul az ennél magasabb képzettség imitálható – diplomát vásárolni ma is lehet! Maga miért ragaszkodik megátalkodottan a racionalitás rideg változatához? Miért nem látja be, hogy a gondviselésre képes józan ész most, a negyedik évezred küszöbén végre fontosabb kellene hogy legyen? Vagyis: humánusabb megoldás kell!

– Hát akkor kezdjük el ragozni, mi *humánus, humánusabb, leghumánusabb*… – sorolja Doktor L csúfondárossá silányult hangnemben. – Vannak egyáltalán ilyen fokozatok? Ha *lennének*, az adott helyzetben *akkor sem* válogathatnánk!

– Nyugalom! – int türelemre a Kapitány. – A doktornak igaza van, ilyen fokozatok nincsenek. De az Első Tiszt jól mondja, az emberi minőség diplomával nem mérhető. A kreativitás hajlama például vagy velünk születik, vagy nem, utólag a legmagasabb szintű képzettséggel sem lehet megteremteni. Sajnos, az igazi belső emberi értékekről nincs papiros. Küldetésünk célja viszont egyértelmű: embereket menteni. Akár magasan képzett, akár nem – az élet jogát senkitől nem lehet elvitatni semmilyen érveléssel!

Egyenes beszéd, mindenki ért belőle. Doktor L is, de nem adja fel.

– Ez – *demagógia.* A helyzet *profán* értelmezése és magyarázata. Igenis, az *elitet* kell megmentenünk! Ha az én igazam kevés, tessék megkérdezni a *Világtanácsot.* Ők is erre fognak *utasítani*!

A Kapitány sokatmondó tekintete elidőz a doktor arcán, majd a Rádiósra irányul.

– Hívja a Világtanácsot!

– Igenis!

Hosszú percek telnek el néma, feszült várakozással. A Rádiós kötelességszerűen, többször próbálkozik, végül feladja.

– Nem válaszolnak, uram.

A Kapitány egyetlen szemvillanással veszi tudomásul a jelentést. Megáll az ablaknál, végigsimítja a homlokát.

– Csak magunkra hagyatkozhatunk – mormolja. Aztán a párkányra támaszkodva közelebb hajlik az ablakhoz. – Nocsak! Valami történik odalent…

Mindenki az ablakhoz rohan.

A lármás embertömeg egy része már nem a hajótest, hanem az irányítótorony felé nyomul.

– Megelégelték a várakozást. Idejönnek.– vélekedik a Fedélzeti Mérnök.

– Ez várható volt – sóhajt az Első Tiszt. – Ahhoz képest, hogy nem jutottunk semmire, túl sokáig fostuk a szót. A doktor miatt!

Doktor L nem érzékeli a szemrehányást.

– Biztonságban vagyunk? – kérdezi aggodalmasan. – Parancsnok, adjon utasítást az energiakordon felállítására!

– Fél? – az Első Tiszt hangjában szinte tapintható megvetés. – Hát féljen, van rá oka!

– Maga nem ismeri a csőcselék természetrajzát – sziszegi Doktor L. – Azt hiszi, unalmas emberbaráti szép szóval hatni tud rájuk? Magát is ízekre tépik, ha bejutnak!

– Azt nem várjuk meg – a Kapitány határozott hangja elnyomja a vitatkozókét. – Ablakot kinyitni, háti hajtóműveket előkészíteni! Visszamegyünk a hajóra, válogatás nélkül felveszünk négyszáz embert, aztán felszállunk, amíg lehet!

Késő. A földfelszín, a felszállópálya szuperkeménységű betonja egyetlen pillanat alatt jégzajlásosan torlódó darabokra töredezik. A fel sem ocsúdó embertömeget, a veszteglő hajót és az irányítótorony karcsú épületét elnyeli a mélyből feltörő tűztenger.

TARTALOM

Hajnali fénytörés 5
Szilasi éjszaka 14
Az első kanyar mögött 19
Kilenc kisegér 28
Antik lelet 35
Alma a fájától 40
Útszélen 44
Leltár 48
Lucifer üdvözül 57
Zuhanás 64
Két világ csókja 70
Ragyogás 74
Holtig hóban 79
Göncöl szekerén 85
Bitangjárat 94
Üt az óra 102
Az árnyék völgye 109
Locsogós karácsony 113
Száraz ágon 126
Aprónovellák 134
Az utolsó hajó 141

NAGY ZOLTÁN MIHÁLY MŰVEI

Dolgok igézetében
Versek. Kárpáti Igaz Szó, Ungvár, 1983, 24 old.

Fehér Eper
Elbeszélések. Kárpáti Kiadó, Uzsgorod, 1988, 128 old.

A sátán fattya
Regény, az azonos című trilógia első része. Hatodik Síp Kárpátaljai Kulturális Alapítvány kiadása, Budapest – Ungvár, 1991, 180 old. Második kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2000, 190 old. A második kiadás utánnyomása: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2003. Harmadik kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2012, 184 old.

Tölgyek alkonya
Regény, A sátán fattya című trilógia második része. Hatodik Síp Alapítvány – Mandátum Könyvkiadó, Budapest – Beregszász, 1996, 176 old. Második kiadás: Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2007, 184 old.

Az idő súlya alatt
Novellák. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2001, 108 old.

Páros befutó
Regény. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2002, 128. old.

Új csillagon
Versek. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2003, 92 old.

A teremtés legnehezebb napja
Regény, A sátán fattya című trilógia befejező része. Magyar Napló Kiadó – Szárnyas Saru, Budapest, 2004, 240 old. Második kiadás: Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2006, 208 old.;

1944
Elbeszélő költemény. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének kiadása, Ungvár, 2007, 16 old.

Messze még az alkonyat
Versesregény-variáció, az azonos című trilógia első része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2008, 156 old.

Fogyó fényben
A Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia második része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2010, 194 old.

Túl a fényeken
A Messze még az alkonyat című versesregény-trilógia befejező része. Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2012, 172 old.

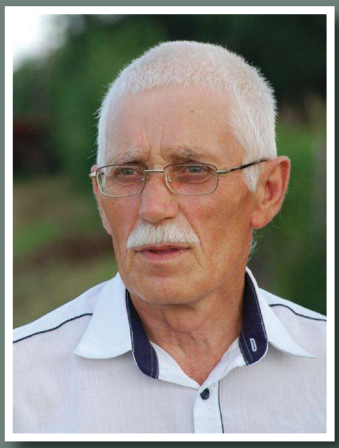

A *Fehér Eper* (1988) és *Az idő súlya alatt* (2001) után ez a harmadik kispróza-kötetem. Huszonegy, önálló kötetekben eddig nem publikált novellát tartalmaz.

Bár ciklusbeosztással vagy évszámmal sehol nem jelzem, tartalmi vonatkozásban az írások jól behatárolható időszakokhoz kötődnek. *A hajnali fénytörés* a II. világháborút idézi fel, a *Szilasi éjszaka* és *Az első kanyar mögött* a szovjethatalom szülőföldemen történő berendezkedésének időszakát; a *Kilenc kisegér, Alma a fájától, Leltár, Lucifer üdvözül* a már berendezkedett idegen hatalom „áldásos" működésének hatásait tükrözi, a többi pedig a rendszerváltozással együtt járó társadalmi káoszt, az emberi-erkölcsi értékek deformálódását a létbizonytalanságban, ide értve a nemzedékek közötti ellentétek korábban soha nem tapasztalt mértékű kiéleződését is.

Novelláim túlnyomó többségéből komor hangulat árad, híven tükrözve álláspontomat, miszerint az emberiség jövőjét, értelmi kiteljesedését elsősorban maga az ember veszélyezteti. *Az utolsó hajó* című novella az emberiség szükségszerű pusztulásának rémképét vetíti előre.

Nagy Zoltán Mihály

INTER
mix
Ára: 760 Ft.
ISBN 978-963-9814-56-1
9 789639 814561 >